

JONO

Temane Peangamo Jonone Torumu Bokumu

I Bokumunge Ungu Pulu Mare

Ungu pulu mare inie yakondo gomo 1 molemo.

I bokumu torumu yemo yu “Yesusini konopu monjirimu lombili andoli yemo” (13:23-24, 19:26, 20:2, 21:7,20,23-24). ‘Akumu lombili andoli ye Jono.’ ningu pilimele. We lombili andolimenga imbime bokuna molemo nakolo Jononga imbimu naa molemo. 1:35-42, 18:15-16, 20:2-8 kananila. Jono Pitatolo sike wale mare tapu toko andoringili ungu mare LLuku 22:8,13, Lipe Mundurumu Yema 3:1,3-4,11, 4:1,3,7,13,19 molemo.

Jonone konopu lepalie boku torumu ungu pulumu Jono 20:30-31 molemo. Yesusi yu Pulu Yemonga malo kepe, yu Pulu Yemone ‘Yamboma lipe taponjipe ‘Mindili naa nangi.’ nimbe kolo wangopa kolonjipili.’ nimbe lipe mundurumu ye nomi Mesaya Kirasimu kepe, yu mindi konde molko mindi pungí ulu pulumu kepe, aku sipe molemo mele ‘Yambomane “Sike aku sipe molemo. Sike nanga nimbe aku sipe tenjirimu.” ningu tondolo munduku piliengi!’ nimbe Jonone i bokumu torumu. “Akumu sike.” nimbu tondolo mundupu pilipulie, pe mindili naa nombo, konde molopa mindi puli ulu pulumu limulú. (Jono 1:7,12-13,17,29,35,40-42, 3:13-18, 4:10,13-14,25-26,39-42, 7:37-41, 5:21,24-27, 6:33,35,40,47-48,51,53-58, 8:12, 10:7,9, 10:11,14-15, 11:25, 14:6, 15:1,5, 8:42-47,51,56-58. Mare pea molemonje nuni nunu koroyo.) Boku ambolkonomonga alsena paa anjukundu ungu pulu mare “8. bilip”, “24. laip”, “27. Mesaia”, “23. Krais” kinie molemo.

Jono kolomongo aili 13-17 pali molemo unguma Jonone mindi boku torumu.

Yesusini ungu iku topa yu yuyu molorumu mele, mele yepoko pakara nirimu aku unguma Jonone nimbe sirimu: “Gamo molio.” nirimu Jono 6:35 molemo; “pa telimu” 8:12; “ulke kerepulumu”; “kongi sipisipi tapu tepa konjilimu” 10:7,9; 10:11,14-15; “kololime topa makinjilimu kinie molopa mindi puli ulu pulumu kinie” 11:25; “aulkemo, sike ungumu, konde mololi ulu pulumu” 14:6; “unju waenemo” 15:1,5. “Na akuma molio.” nirimu.

Jono yuni pepá yepoko topa mundupe, Lipe Ora Sirimu bokumu torumula. Ya ungu pulumu pora nikimu.

1 ¹Paa koronga ou, ɽmulu matolo kepe melte naa lepili,ɽ Ungumu molorumu. Aku Ungumu Pulu Yemo kinie moloringili. Aku Ungumu yu Pulu Yemo. ²Paa koronga ou, melte mana naa lepili, yu Pulu Yemo kinie moloringili. ³Ungumu yuni yuyu melema pali terimu. Melte we pora naa purumu. Mele wendo orumuma pali yuni terimuna wendo orumu. ⁴Mololi ulu pulumu yu kinie mindi perimu. Kanu mololi ulu pulumu yambomanga pa tenjilimu. ⁵Aku pa telimuni sumbulu tolemomo pa tenjilimo. Sumbulu tolemomone altopa pa telimu manda pipi sipe sumbulu altopa naa tomba.

⁶Ye te orumumu Pulu Yemone lipe mundurumuna orumu, yunge imbi Jono. ɽYu No Linjili Jono kanumu.ɽ ⁷Jonone pa tenjilimunge pulumu nimbe simbe orumu. ‘Yambomane “Nondopa ombá yemo yu sike aku pa tenjilimu.” ningu tondolo munduku piliengi!’ nimbe omba nimbe sirimu. ⁸Jono yu aku pa tenjilimu molo. Yu aku pa tenjilimu ombá mele nimbe simbe orumu.

⁹Jonone yamboma ungu nimbe sipe molopili paa sike pa tenjilimuni yamboma pali pa tenjilimo kanumu mana ombá orumu.

¹⁰Yu ma koleana omba molorumu. Yuni yuyu ma koleamo terimu nakolo ma koleana yambomane yu kanokolie ‘Yu ma kolea terimu Pulu Yemo.’ ningu naa kanoko ‘Yu we mana ye te.’ ningu piliringi. ¹¹Yu yunge koleana omba molorumu nakolo yunge yambomane “Nu olionga Ailimu okono kene olio ongo nokoko molo.” ni naa niringi. ¹²Nakolo yundu “Nu sike ɽPulu Yemone lipe mundurumuna orunu yemo kene,ɽ olio nokani pea molamili oi.” ningu yunge unguma tondolo munduku pilku liringi yamboma yuni “Pulu Yemonga ambolangoma molangi.” nirimu. ¹³Nakolo kanu yamboma Pulu Yemonga ambolangoma au leringi, aku ulumu kangimunge kongonomo molo. Anupili lapalini “Pulu Yemonga ambolangoma meamili.” ni naa niringila. Pulu Yemone yuyu mindi enendo “Nanga ambolangoma.” nirimu.

¹⁴Ungumu ɽPulu Yemo pea moloringilimu,ɽ manie omba mana ye au lepa olio kinie pea wale wallo kolte molorumu. Yu mana omba molorumu kinie nemo nemo nimbu kanopolie, yu ye paa peanga, imbi molemo ye tondolomo, kanopo pilirimulu. Kanu ye paa peanga tondolomo Malo telu molorumumu Lapa molorumuna yu pea molkololie mana manie orumumunge yu ye paa peanga lepa imbi paa ola mololi ye tondolomo mindi kanopo pilirimulu. Yu kondo kololi ulu pulumu kinie sike nili ulu pulumu kinie yunge konopuna pepa tengepea terimu yemo.

¹⁵Jono yamboma no linjipe molopili Yesusi Pulu Yemonga Ungumu orumu kinie,ɽ Jono yuni yamboma kanu yemo lipe ora sipe yu molorumu mele nimbe sirimu. Yuni ru nimbelle nimbendo: “I yemo nane enendo

ou “Nondopa ombá.” nimbu sirindu kanu yemo imu. Na naa molambo i yemo yu koronga ou Pulu Yemo kinie molorumuna “Yu ye nomi ailimu na paa we koropamo.” nirindu kanu yemo imu.” nirimu.

¹⁶Yuni olio we kondo kolemo ulu pulumu yu kinie pelemomonga yuni olio alieli kondo kolopa mindi molopa olio ‘Konopu wayongo siengi.’ nimbe taki taki sewe anjilimo. ¹⁷Mosisini olio Pulu Yemonga ungu mane sirimuma mindili sipu tepo molorumulu. Nakolo olio we kondo kololi ulu pulumu kinie sike unguma kinie aku uluma Yesusi Kirasi yu kinie mindi pepili orumu. ¹⁸Mana yambo tene ou kepe, kinié kepe, Pulu Yemo naa kanolemele. Pulu Yemonga Malo telu mindi molemo, akumu Lapa kinie pea tapu toko molemele, akumuni mindi ‘Pulu Yemo molemo mele kanangi.’ nimbe yu lipe ora sirimu.

¹⁹Juda yamboma_{nga} ye aili_] kolea aili Jerusalleme moloringi _]kanu yemane_] Pulu Yemo popo tonjiringi ye pokore kinie, _]Llipai ye pokore kinie Jono no linjipe molorumuna liku mundukulie, “Jonondo “Nu naeye?” ningu walsiku piliengi pai.” niringi. ²⁰Ene ongo yu walsiku piliringi kinie yuni kolo naa topa sumbi sipe nimbelle nimbendo: “Pulu Yemone ‘Olio nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.’ nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu na molo.” nirimu.

²¹Enene “Nu aku yemo molo liemo nu naeye? Nu Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye Illainja, _]Pulu Yemone ou olando lirimu akumu_] nu kelko onuye?” ningu walsiku piliringi.

Yuni “Na akumu molo.” nirimu.

Enene ningindu: “Aku liemo ‘Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe simbe ye te pe ombá.’ _]ou niringi yemo_] nuye?” niringi.

Yuni “Molo!” nirimu.

²²Kanu kinie enene yundu ningindu: “Nu naeye? Olio liku mundungi yemane ‘Ongo ningu singi.’ ningu nokoko molemele kene nunge imbi lelko si. Nunu nae konopu lekenoye?” niringi.

²³Jonone nimbendo: “Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye Aisayane koronga ou nimbendo:

“Kolea ku leline ye tene

“Ailimunge ombá aulkemo sumbi sinji.”

nikimu pilkiru.”

nirimu. Aisayane kanu ou pilirimu ungumu nane kinié nikiru.” nimbe Jonone nirimu.

²⁴_]Kanjollomane_] munduringi ongo moloringi yemanga Parisi ye mare moloringila. ²⁵Aku Parisi yemane yundu walsiku pilkulie ningindu: “Nu ye nomi Kirasimu molola, Illainja molola, ‘Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe simbe ye te pe ombá.’ ou niringi yemo molola. Pe kinié nu nambemuna yambo no linjilinoye?” niringi.

²⁶Jonone enendo pundu topa nimbendo: “Na sike no linjilio nakolo nanga kongonomo manie. Ye te olionga koleana sukundu molemo akumu ene kanokolie ‘we yere’ konopu lelko, kanoko imbi naa silimele, ²⁷akumu na lombili akilipe okomo yemo. [Yambo ailimenga kongono keru teli yambomane sike enenga ailimenga kongono keru tenjingindu enenga kimbu su ka pilke toko su wendo linjilimele nakolo, i ye na lombili akilipe okomomonga kimbu su ka pilke topo su wendo linjambu kongonomo kepe paa olandopa mele, nane manda naa tenjimbu. Na ye paa keru mele; yu ye paa nomi ailimu.” nirimu.

²⁸I ulu wendo orumuma Betani taono, no Jodane nekendo lemo koleana, wendo orumu. Jonone akuna yambo no linjirimu.

²⁹Opalikundu [No Linjili, Jono molorumuna Yesusi ombá orumu kanopalie nirimumuni, yambomando nimbendo: “Kaname! Pulu Yemonga Kongi Sipisipi Walomo okomo. Yu yambomanga pali ulu pulu keru teringi telemelema kulu tonjilimo tonjimbe yemo okomo.” [nirimu,]. ³⁰“Ou nane ye te nirindu kanumu andi okomo ye akumundu nirindu. Ou nane nimbundu: “Ye na lombili ombá ye te na naa molambo yu koronga ou molorumuna yu olandopa na maniendopa.” nirindu kanumu i yemo. ³¹Na kepe yu naa kanorundu nakolo ‘Isirele yamboma yu kanokolie piliengi lipu ora siembo.’ nimbu na ombo yamboma no linjilio.” nirimu.

³²Jonone yundu ungu te pea nimbendo: “Yu no linjipu molopo kanondu kinie Mini [Kake Telimu] kera waembono mele mulu koleana maniendo omba yu molomuna omba molomu kanondu. ³³Nane yu kanopolie yu imbi naa pilipu ‘Yu we yere.’ konopu lelka nakolo nando “Yamboma no linjipui.” nimbe lipe mundurumu yemone na nimbe sipelie nimbendo: “Mini [Kake Telimu] manie omba ye tenga kangi tenga ola omba molomba kanoni kinie aku yemone yamboma Mini [Kake Telimu] linjimbe yemo.” nirimuna pilipulie yu kanopo imbi sipulie ³⁴enendo “Yu Pulu Yemonga Malo.” nilio.” nirimu.

³⁵Opalikundu [No Linjili, Jono no Jodane kelo akuna altopa angilipelie nirimumuni, yu lombili andolimenga ye talo pea angiliringi. ³⁶Kanu kinie Yesusi omba purumu kinie yuni kanopalie nimbendo: “Kanale! Pulu Yemonga Kongi Sipisipi Walomo omba pukumu.” nirimu.

³⁷Yu lombili andolitolo yuni nirimumu pilkululie Yesusi lombili puringili.

³⁸Yesusi topele topa elte yu lombili oringili kanopalie eltendo nimbendo: “Nambolka korokombeleye?” nirimu.

Eltene yundu “Rapai, nu tena pelenoye?” niringili. (Rapainge ungu pulumu ‘Ungu Mane Silimu’.)

³⁹Yuni eltendo “Kanangili wale.” nirimu. Elte yu perimuna puku kanokololie ipupini po killoko mele terimuna kanu enamonga yu pea peringi.

⁴⁰Ye talo Jonone nirimumu pilkululie Yesusi lombili puringili yetolonga te Enderu, Saimono Pitanga angenu. ⁴¹Yu sumbi sipe pupe angenu Saimono koropa kanopa lenjipelie yundu nimbendo: “Pulu Yemone “olio nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” nimbe mako torumu ye nomi Mesayamo kanopo lenjímulu.” nirimu. (‘Mesaya’ akumu Juda yambomanga ungu te. Mesayamondo Giriki unguna ‘Kirasimu’ nilimele.)

⁴²Aku nimbelle Enderuni angenu Saimono Yesusi molorumuna memba purumu. Yesusini yu kanopalie nimbendo: “Nu Saimono, ‘Jono’ nili ye tenga malo. Nunge imbi te ‘Sipasi’ ningu lenge.” nirimu. (Sipasindu ‘Pita’ niringila. Juda yambomanga unguna ‘Sipasi’ ningu, Giriki unguna ‘Pita’ nilimele, aku ungutolonga pulumu ‘kou mulu.’)

⁴³Opalikundu Yesusi ‘Kolea Gallilli disiriki pambo.’ konopu lepa pumbe purumu. Pupelie Pillipu aulkena angilirimu kanopalie, “Na lombili oi.” nirimu. ⁴⁴Pillipu kepe Besaida taono yemo, Enderu kinie Pitatolonga koleamo.

⁴⁵Pillipu Nataniele kanopa lenjipelie yuni yundu nimbendo: “Mosisini boku torumu bokumanga ‘Ye te ombá.’ nimbe temane torumu kanu yemo kepe, Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yando ningu siringi yemane enenga bokumanga ‘Ye te ombá.’ ningu temane toringi kanu yemo kepe, kinié olio kanopo lenjímulu. Yu Nasarete taono ye Yesusi, Josepo malo.” nirimu.

⁴⁶Nakolo ‘Aku kolea kelóna ye aili te manda wendo naa ombá.’ nimbe pilipelie Natanielene Pillipundu nimbendo: “Nasarete taonona ulu peanga te manda wendo ombáye?” nirimu.

Pillipuni Natanielendo nimbendo: “Ongo kanoi.” nirimu.

⁴⁷Kanu kinie Nataniele ombá orumu kinie Yesusini kanopalie, yundu nimbendo: “I ye okomomo paa sike Isirele yemo, yu kolo toli ungu te paa naa pelemo yemo.” nirimu.

⁴⁸Natanielene Yesusindu nimbendo: “Nuni na nambe teko kanoko imbi sikulie aku nikinuye?” nirimu.

Yesusini pundu topa nimbendo: “Molo. Pillipuni nu ou naa walsipili nu unju piki puluna molonu kinie nu kanopo imbi sindu.” nirimu.

⁴⁹Aku nirimu kinie Natanielene tondolo mundupe nimbendo: “Rapai, nu Pulu Yemonga Malo, olio Isirele yambomanga ye nomi kingimu lepamo.” nirimu.

⁵⁰Yesusini nimbendo: “Nane ‘Nu unju piki puluna molonu kinie kanondu.’ nindu kanumunge nuni na ‘Pulu Yemonga Malo molemo.’ ningu pilkinuye? Kinié nane nundu nindu mele maniendopa. Pe ulu tondolo paa olandopama wendo ombá kanoni.” nirimu. ⁵¹Aku nimbelle Yesusini ungu te pea nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Pe mulu koleana anju yando pupe, Pulu Yemonga angelloma Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo molombana olando puku maniendo ongo tenge kanonge.” nirimu.

2 ¹Wale yepoko sipemonga Kena taono, kolea Gallilli disiriki sukundu lerimu, akuna ye te ambo limbendo langi koyopa yamboma simbe terimu, akuna Yesusi anumu pea maku toko moloringi. ²Yesusi kinie yu lombili andolime kinie kanu ambo limbe yemone “Ene kepe langi pea namili wai.” nirimuna ene ongo langi pea noringi.

³Langi nongo molangi no waene pora nirimu kinie Yesusi anumuni Yesusi yundu nimbendo: “Enenga no waene pora nimuna mini wale mundukumili.” nirimu.

⁴Yesusini yundu nimbendo: “Ambomo, nane ulu temboma nunge kongono te molo. Nane ungu tembo walemo ou wendo naa oli.” nirimu.

⁵Yunge anumuni [ulke pulu yemonga] kendemande yambomando nimbendo: “Yuni enendo “Teai.” nimbé mele aku siku teai.” nirimu.

⁶Juda yambomane no lengendo no kolko monjiringi ma mingi aili talo pakara akuna angilirimu. Mingimenga tenga tenga nimbe no wane anderete llita molo wane anderete teti llita mele manda molorumu.

⁷Yesusini [ulke pulu yemonga] kendemande yambomando nimbendo: “Mingi kanga marenga no puku kolkolie, andi mingi aili lemonga munduku peke siei.” nirimu. Kanu kinie ene no kolko paa peke siringi.

⁸Yuni enendo kelepa nimbendo: “Olama liku mundukulie langi nokoli yemo mengo puku siei.” nirimu. Kanu kinie mengo puku yu siringi.

⁹Kanu langi nokoli yemone umbu nomo no waene au lerimu naa kanopalie nomo we nomba pilirimu. Nakolo kendemande no koloringimene nomo kanoko imbi siringi. Langi nokoli yemone nomba pilipelie ambo limbe yemondo “Oi.” nimbelle ¹⁰yundu nimbendo: “Yemane pali alieli no waene peangamo ou sikulie, pe yambomane no aisili nongo pora siku altoko ko naa pilimele kinie no keru mele silimele. Nakolo nuni no waene peangamo ou we nosikulie pe kinié sikinumu, [paa papu sikiu.]” nirimu.

¹¹Kolea Gallilli disiriki sukundu lerimu kolea Kena taonona Yesusini terimu ulu akumu pe yu molopa kongono terimu mele lipe ora sirimu ulu tondoloma tembando i ulumu pulu pulu terimu. Aku sipe yu we ye te molo, yu Pulu Yemonga tondolo peli yemo ‘ene kanangi.’ nimbe lipe ora sirimu. Kanu kinie yu lombili andolimene ‘Yu paa sike [Pulu Yemone lipe mundurumu.]’ ningu tondolo munduku piliringi.

¹²Ye ambo limbemonga langi nongo pora sikulie Yesusi kinie anumu kinie angenupili keme lombili andolime keme Kapeniame taonondo pukulie, akuna wale pokore moloringi.

¹³Juda yambomane ponie tenga tenga kolea aili Jerusalleme ongo akuna suku Pulu Yemone enenga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele piliringi walema nondopa wendo ombá terimu kinie Yesusi Kapeniame taono mundupe kelepa kolea aili Jerusalleme olando purumu.

¹⁴[Pulu Yemo popo toko kaloringi] ulke tembele akuna sukundu pupe

kanorumu kinie kongi pirimu kao kondema kinie kongi sipisipi kondema kinie kera waembono kondema kinie kou mone liku bisinete teringi yamboma kepe, kou mone alowa teringi yamboma kepe akuna sukundu aku teko moloringi kanorumu. ¹⁵Kanopa keru kanopalie nirimumu, ka mare lipe lakopalie kanu ka pulsemone kongime pali ulke tembelena topa makoropa pena pena tepa, kou alowa teringi yambomanga kou mone walena perimuma lipe ondo lepa enenga kou nosiringi poloma lipe topele topalie, ¹⁶kera monjiku bisinete teringi yambomando nimbendo: “I Taranga ulkena bisinete naa teko i melema wendo liku mengo pame! I Taranga ulkemo sitoamoye?” nirimu.

¹⁷Yuni aku terimumu yu lombili andolimene kanokolie enene ungu te Pulu Yemonga bokuna sukundu nimbe molemomo konopuni piliringi. Aku unguumu nimbendo:

“Na paa mindili sipulie nunge ulkemo
‘Angilipe peanga tepili.’ nimbu nokopo molio.”

nimbe molemo kanu unguumu konopuni piliringi.

¹⁸Kanu kinie yuni terimumu Juda [ye aili] mene kanokolie yundu ningindu: “Nu namba nambolka nambare likulie aku siku tekenoye? ‘Lipu ora siembo.’ ningu Pulu Yemone “Tei.” nimu liemo Pulu Yemone telemo mele ulu tondolo te olio kanamili tei.” niringi.

¹⁹Yesusini enendo pundu topa nimbendo: “Enene i ulke tembelemo tekisingi kinie nane wale talo takopo yepoko sipemonga takopo limbu.” nirimu.

²⁰Nirimu mele Juda [ye aili] mene pilkulie ningindu: “I ulke tembelemo ponie paono talo omba pupe kelepa ponie talo pakara omba purumu kinie takoko liringi kanumu. Pe nuni “Wale talo takopo yepoko sipemonga takopo limbu.” nikinuye?” niringi. ²¹Nakolo yuni “ulke tembelemo” nirimu akumu yunge kangimundu nirimu. ²²Kanu kinie pe Yesusi kolopa wale talo ono koleana pepa yepoko sipemonga lomboropa ola molorumu kinie yu lombili andolimene yuni ou ulke tembelemo nirimu mele kelko piliringi. Pilkulie Pulu Yemonga bokuna [Yesusindu] nimbe molorumu unguumu kinie Yesusini nirimu unguumu kinie ‘Sike.’ ningu tondolo munduku piliringi.

²³Pulu Yemone Juda yambomanga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele piliringi walemanga Yesusi Jerusalleme molopalie yambomane yuni yu molopa kongono terimu mele lipe ora sirimu ulu tondolo terimuma kanokolie ‘Yu sike Pulu Yemone ‘Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.’ nimbe mako torumu yemo omba molemo.’ ningu tondolo munduku piliringi. ²⁴⁻²⁵Nakolo Yesusini yamboma pali teko moloringi mele pilipe kelepale uluma pali yambo tene yu lipe ora sipe naa nipili yu yuyu pilipe molorumu. Enene ningu piliringi mele yuni konopuni pilipalie, [‘We ningu pilimele. Sike kinié aku siku ningu

pilimele nakolo opali kepe talu kepe konopu alowa tekolie na ‘Tamili.’ ningu pilingí.’ nimbe pilipelié, ‘Ene kinie we walu sipu molambo.’ ni naa nirimu.

3 ¹ᵐJuda yambomanga ye mare Parisi moloringi. Aku, ye Parisimenga ye te, imbi ‘Nikodimasi’, yu Juda yamboma nokorumu kanjollo ye te, ²yu Yesusi molorumuna ipulueli ombalie nirimumuni, yundu nimbendo: “Rapai, ‘Nu Pulu Yemo pea molkololie ungu mane sinindu orunu.’ nimbu pilimolo. Ye te ‘Pulu Yemo kinie naa molkanje Pulu Yemone ulu tondoloma telemo mele nuni teleno aku sipe yuni manda naa telka. Ulu telenomane Pulu Yemo pea molembele mele lipé ora silimo.’ nimbu pilimolo.” nirimu.

³Yesusini pundu topa yundu nimbendo: “Nane nundu paa sike nimbu sikirumu: Yambo te kelko naa mengi liemo kanu yambomone Pulu Yemone ye nomi kingimu molopa yamboma nokolemo koleamo manda naa kanopa yunge talapena manda naa molomba.” nirimu.

⁴Nikodimasini yundu nimbendo: “Yambo te anda lepa molemo kinie yu nambe teko mengeye? Yu anumunge olona altopa manda suku pumbe, yuni yu manda membaye?” nirimu.

⁵Yesusini pundu topa nimbendo: “Nane nu paa sike nimbu sikirumu: Yambo te nomone kepe Minimuni kepe mei naa mengili liemo kanu yambomo Pulu Yemonga ambolango naa molopa Pulu Yemo ye nomi kingi molopa nokolemo koleana suku manda naa pumbe, molo. ⁶Méle kangimuni melemó méle akumu kangimu, yu mana molomba mélemo mindi; méle Pulu Yemonga Minimuni melemó méle akumu minimu, aku mélemo mindi Pulu Yemo molemona manda pupe molomba.

⁷“Akumunge nane nundu nimbundu: “ ‘Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokolemo koleana pamili.’ ningí yamboma pali ou altoko meangi.” nikirumundu konopu aisili naa lieyo. ⁸Poporomemo yuyu pilipe kolea lupe lupemanga tolemo kinie enene yunge ungumu pilku, melema lope lope telemo kanolemele, nakolo yu naa kanoko yu wendo olemona kepe pulimona kepe naa kanolemele. Pulu Yemonga Minimu aku sipela. Minimuni melemó yamboma mini konde pepili ene paa yambo lupe méle molemele yambomane kanolemele, nakolo [Pulu Yemonga] Minimuni kanu yamboma mini kondema silimo kanu Minimu naa kanolemele.” nirimu.

⁹Nikodimasini yundu nimbendo: “I uluma nambe tepa wendo okomoye?” nirimu.

¹⁰Yesusini yundu nimbendo: “Nu Isirele yambomanga ungu mane sili ye te nakolo i nikiru mele naa pilkinu lepamo. ¹¹Nane nundu paa sike nimbu sikirumu: Olio pilimolomando nilimolo; kanolemolomando nimbu silimolo. Nakolo i ungu nilimolo unguma enene pali pilku limele yambo te molo. ¹²Ya ma koleana uluma ene nimbu silio kinie enene ‘Kolo tokomonje.’

ningu pilimelemonga pe kinié mulu koleana uluma nimbu sindu liemo ‘Sike nikimu’ ningu nambe teko manda tondolo munduku pilingíye? Manda naa pilingí lemo. ¹³Yambo telu kepe olando siku mulu koleana suku naa puringi. Ye telumu mindi, mulu koleana maniendo sipe orumu yemo mindi ou mulu koleana molorumu. Yu Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo.

¹⁴“Ou Mosisini yambo naa peli kolea kune kongi ka wambiye kapane telimu lipe ola uku topa monjirimumu mele aku siku yambomane Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo liku ola uku toko panjingí. ¹⁵Kanu kinie, ou yambo wambiyemane nongo konjiringi kolonge teringi yambomane Mosisini lipe ola uku topa monjirimu wambiye kapane telimu kanokolie konde puringi kanu mele, pe kinié aku siku ‘Yambomane yu mele mele ‘Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo yu uluma tepa molemo mele sike.’ ningu tondolo munduku pilingí yamboma pali molko konjiku mindi pangí.’ nimbe Pulu Yemone ‘Yu unjuna ola uku toko panjengi.’ nimbé nirimu.” nimbe Yesusini nirimu.

¹⁶“Pulu Yemone mana yamboma konopu paa aili tepa monjipelie ‘Ene mindili nongo molko kenjingí koleana naa puku, alieli molko konjiku mindi pangí.’ nimbe yunge Malo telumu mindi molorumu nakolo kanumu mana yamboma sirimu. Pe kinié yambomane yu mele mele ‘Yu sike Pulu Yemonga Malo, olio mindili nolemelka aulkena wendo lili yemo.’ ningu tondolo munduku pilku molonge yamboma mindili nongo molko kenjingí koleana naa puku, alieli molko konjiku mindi pungí.

¹⁷“Pulu Yemone Malondo “Nuni mana yamboma kote pilku ene ka ulkena liku mundeni pui.” ni naa nirimu. ‘Nanga kangomo ene lipe taponjipe mindili nolemelka aulkena wendo lipe na kinie molko konjingí aulkena lipe monjipili.’ nimbe yuni Malondo “Ma koleana manie pui.” nimbe yu lipe mundurumu. ¹⁸Yambo “Yu sike Pulu Yemonga Malo, olionga nimbe tenjirimu yemo.” nimbe tondolo mundupe pilipe molomba yambomonga kote naa pemba. Nakolo yambo tene ‘Yu aku sipe naa molemo. Nanga nimbe ulu te naa tenjirimu.’ nimbe pilimbe yambomo, yunge kotemo koronga wendo okomo. Kanu yambomone Pulu Yemonga Malo telumu mindi molemo kanumundu ‘Yu sike Pulu Yemonga Malo.’ nimbe naa pilimuna kanu yambomo kote pilimo yemone lipe kote tenjipe “Yu kolopili.” nimbe koronga ou tenjirimu.

¹⁹“Kotemonga ungu pulumu i sipe: Pa telimu mana wendo orumu nakolo mana yambomane ulu pulu kerime mindi tekolie pa telimu konopu naa monjiku sumbulu tolimu mindi konopu monjilimele. ²⁰Yambo ulu pulu kerime telemeleman pa telimu kanoko keru kanokolie, ‘Pa telimuni nanga uluma mona lenjimbe.’ ningu pa telimunge wendo naa olemele. ²¹Nakolo yambo ulu sikema telemo yambomone ‘Pulu Yemone na lipe taponjilimona i ulu pulu sikema telio kene telio uluma yambomane kanangi.’ nimbe pa telimunge yu wendo olemo.” nirimu.

²²Pe Yesusi kinie yunge lombili andoli yema kinie kolea Judia disiriki lerimu kolea tenga pukulie niringimuni, akuna wale mare yu ene kinie molkolie, yuni yamboma no linjirimu. ²³Jono yu yamboma no linjipe molorumula. Kolea Sellimi nondopa kolea Inono no aisili omba purumuna Jono yuni akuna yamboma no linjirimu, yambo aisili yu molorumuna no lingí oringi. ²⁴(Jono yu ye nomi kingi Erotene ka ou naa sipili aku tepa molorumu.)

²⁵Walse [No Linjili] Jononga lombili andoli yema kinie Juda ye te kinie anju yando tondolo kerepali ningulie, “Olio no nambe tepo lemolo kinie Pulu Yemone olio kake temba kanombaye?” ningu kerepali niringi.

²⁶Pe Jononga lombili andolime Jono yu molorumuna ongolie ningindu: “Rapai, ye te no Jodane nekendo nu pea moloringili kinie nuni yu molemo mele ningu sirinu kanu yemone no linjipe molemona yambo aisili pukumili.” niringi.

²⁷Aku niringi pilipelie Jonone pundu topa nimbendo: “Mulu koleana Pulu Yemone ‘Ye te ulu te tepili.’ ni naa nilkenje kanu yemone manda naa telka. ²⁸Nane ene ou nimbu sirindu piliringi mele i sipe: Nane nimbundu: “Pulu Yemone ‘Olio nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.’ nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu na molo. Pulu Yemone ‘Kirasi yu ombá.’ nimbe na ou kumbi lepa lipe mundurumu.” nirindu piliringi kanumu. ²⁹Ye ambo limbemo yemo yunge mindi. Ye ambo limbe yemonga pulu lembe yemone ambo limbe yemone ungu nimbé mele pilimbendo pulu lembe yemo komu tenjipe molomba. Yunge ungumu pilipelie paa konopu simbe. Akumunge yemo kinie pulu lembe yemo konopu simbe mele na aku sipu kamu konopu silio. Ambo limbe yemo olandopa. Yunge pulu lemo yemo yu kinie we tapu topa molemo, aku yemo maniendopa. ³⁰Aku sipe mele ne no linjipe molemo yemo yunge imbimu sike paa olandopa pumbe. Nanga imbimu sike manie pumbe.” nirimu.

³¹Ye wi ola molopalie maniendo orumu yemo yambomanga pali yu olandopamo. Olio mana yambo molemoloma mana melemanga mindi molopo, mana melemanga mindi imbime nimbu sipu temane tolemolo. Olio maniendopa, mulu koleana molopalie manie orumu yemo yu yambomanga pali olandopa. ³²Yuni mulu koleana kanopa pilirimu mele nimbe silimo nakolo yambomane “Kolo tokomo.” ningu liku su siku naa pilimele. ³³Yambo tene yunge ungumu pilipe lipe “Sike nikimu.” nimbe yambomone aku sipe “Pulu Yemone sike nilimo.” nimbéla. ³⁴I Pulu Yemone lipe mundurumu yemo Pulu Yemo yunge Minimu paa aili tepa silimo konopuna pepa kapola telemona yuni Pulu Yemonga ungumu sumbi sipe nilimo. ³⁵Lapane Malo konopu monjipelie ‘Melema pali Malo nokopili.’ nimbe sirimu. ³⁶Yambo te [‘Yu sike nikimu.], Yu sike Pulu Yemonga Malo.’ nimbe tondolo mundupe pilimbe yambomo alieli konde molopa mindi pumbe, nakolo yambo te Malo bulu sipe yunge ungumu

lipe su sipe naa pilimbe yambomo konde mololi ulu pulumu naa limbe. Aku yambomo kinié kepe pe kamu kamu kepe Pulu Yemone mindili lipé simbe ulu pulumu yu kinie pelemo.

4 ¹Parisi yemane ungu te piliringi mele i sipe: “Yesusi molemona yambo aisili ‘No linjipili.’ ningu pulimele Jono molemona yambo layetolo mele ‘No linjipili.’ ningu pulimele.” niringi ungumu piliringi. ²(Nakolo Yesusi yu lombili puringi yamboma yuni no naa linjirimu, yu lombili andoli yemane yamboma no linjiringi.) ³[Yesusini yambo no linjirimu, temane akumu Parisi yemane piliringi mele pilipelie Ailimuni kanu walemonga kolea Judia disiriki mundupe kelepa kolea Gallilli disirikindu kelepa pumbe purumu.

⁴Yu Gallilli purumu aulke akumu kolea Sameria ai suku singine lepa purumu. ⁵Aulkemo aku sipe lerimuna yu kolea Sameria taono tenga orumu, aku taonomonga imbimu Saika. Aku koleamo Juda yambomanga anda kolepa Jekopone yunge malo Josepo sirimu mamonga nondopa lerimu. ⁶Jekopone ‘No molopili.’ nimbe muru akurumu aku no mongolomo kanu kolea Saika lerimu. Yesusi aulke suluna orumumunge siye terimuna aku no kélona omba manie molopa mulu pilirimu. Kolea ai tangoli mele akuna omba molorumu.

⁷⁻⁸(Yesusi yu lombili andoli ye pea oringime yu mulu pilipe molopili ene langi topo toko lingindu Saika taonona puringi.) Pe yu mulu pilipe molorumu kinie Sameria ambo te no kolombando orumu kinie Yesusini yundu nimbendo: “No te nambo si.” nirimu.

⁹Sameria ambomone yundu nimbendo: “Nu Juda yemo. Na Sameria ambomo. Pe nambemuna nando “No si.” nikinuye?” nirimu. (Aku nirimumunge ungu pulumu i sipe: Juda yambomane Sameria yamboma konopu keru panjiku langi telumu moke teko naa nongo, ene kinie teluna tapu toko naa andoringimunge aku nirimu kanumu.)

¹⁰Yesusini pundu topalie ambomondo nimbendo: “Pulu Yemone melemo we silimo mele pilku, i ye “No si.” nikimu yemo kanoko imbi silinanje yundu “No si.” nilina kinie yuni konde molopa mindi puli nomo nu silke.” nirimu.

¹¹Ambomone pundu topa nimbendo: “Ailimu, nu no koloni mingi te naa menu, no mongomo paa maniendopa lemo. Pe i no konde molopa mindi puli niku nomo nu tena kolkolie siniye? ¹²Olionga anda kolepa i no mongolo sirimu ye Jekopo, yu kinie yunge ambolangoma kinie kongime kinie i nomo noringi, ‘kanu yemo maniendopa nu olandopa.’ ningu nikinuye?” nirimu.

¹³Yesusini pundu topa nimbendo: “I no mongolona no nonge yamboma altopa no waka lembe, ¹⁴nakolo nane no simbu nonge yamboma pe ene no paa waka naa lembe. Nane paa sike nikiru: Nane no simbu akumu nonge yambomanga konopuna no pikipe mindi molopa, konde molko mindi pungí ulu pulumu simbe.” nirimu.

¹⁵ Yesusini ungu iku torumu mele naa pilipelie nirimumuni, ambomone yundu nimbendo: “Ailimu, na no altopa waka naa lepili, ya altopo taki taki ombo no naa kolambo kene nuni no nikinumu nambo si.” nirimu.

¹⁶ Yuni yundu nimbendo: “Nunge yemo pea kelko wangili, puku walsipui.” nirimu.

¹⁷ Ambomone pundu topa nimbendo: “Nanga ye te naa molemo.” nirimu.

Yesusini yundu nimbendo: “ “Nunge ye te naa molemo.” nikinumu sike nikinu. ¹⁸ Ou nu ye te pakara purunu. Pe kinié nu ye te pea pelembelemo nunge emena molo. Nuni kinié ungu nikinumu sike nikinu.” nirimu.

¹⁹ Ambomone yundu nimbendo: “Ailimu, na pilkiru nu Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilku yamboma ningu silino ye te lepamo.

²⁰ Olionga anda kolepalimene i ma panginge Pulu Yemo popo toko kapi niringi nakolo ene Juda yambomane ningindu: “Pulu Yemo popo toko kapi ningí koleamo paa Jerusalleme mindi.” nilimele.” nirimu.

²¹ Yesusini tondolo mundupe nimbendo: “Ambomo, nane ya nikirumu nu pilku lini. Wale te wendo ombá kanu walemonga i ma panginge kepe Jerusalleme kepe yambomane Lapa popo toko kapi naa ningí.” nirimu.

„Aku ungumunge pulumu: “Koleamanga pali Pulu Yemo popo toko kapi ningí.” nirimu kanumu.” ²² “Ene Sameria yambomane popo toko kapi nilimele yemo pilku sunduku we nilimele. Olio Juda yambomane popo topo kapi nilimolo yemo molemo mele pilipu konjilimolo. Nambemuna, mana yamboma Pulu Yemone lipe taponjipe, mindili nolemelka aulkena wendo lipe, yu kinie pea molko konjingí aulkena lipe monjilimo ulu pulumu Juda yamboma kinie wendo ombá, enene koleamanga pali yamboma liku ora singímunge aku sipe. ²³ Nakolo Pulu Yemo sike popo toko kapi ningí yambomane Taranga ungumu ‘Sike ungumu.’ ningu pilku yunge Minimuni tondolo silimomonga Pulu Yemo popo toko kapi ningí wale wendo ombámo koronga wendo omu. Pulu Yemo aku siku popo toko kapi ningí yamboma Tarane korolemomonga kanu walemo wendo omu. ²⁴ Pulu Yemo yu minimu, akumunge yu popo toko kapi ningí yambomane yunge Minimuni tondolo silimomonga ‘Yunge ungumu sike ungumu.’ ningu sumbi siku aku tenge.” nirimu.

²⁵ Ambomone nimbendo: “Ye nomi Mesayamo ombá. Yu ombalie ungumanga puluma pali olio mimi sipe nimbe simbe mele na pilipu molio.” nirimu. (Ipuru unguna ‘Mesaya’ niringi akumu, Giriki unguna ‘Kirasi’. niringi aku ungutolonga pulumu telumu. Ungutolonga pulumu i sipe: Pulu Yemone “Olio nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” nimbe mako torumu ye nomi kanumu.)

²⁶ Kanu kinie Yesusini tondolo mundupe nimbendo: “Nu “Ye nomi Mesayamo ombá.” nikinu akumu na. Na nu kinie ungu nimbu

molkombolo yemo kinie, nuni “Ye nomi Mesaya” niku kanu yemo kinie, ye telumu.” nirimu.

²⁷Yu aku nimbe molopili yu lombili andoli yema kelko yando ongolie niringimuni, yu ambo te kinie ungu ningu moloringili kanokolie konopu aisili liku munduringi. Nakolo enenga ye tene “Nu nambolka melte lini tekenoye?”, molo “Yu kinie nambemuna ungu ningu molembeleye?” ningu tene kepe naa walsiringi.

²⁸Kanu kinie ambo kanumu yunge no mingimu mundupe kelepa yu kelepa kanu taonona yando pupe yambomando nimbendo: ²⁹“Na ulu terinduma pali ye tene na nimbe simu yemo ene ongo kaname! Pulu Yemone “Olio nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” nirimu ye nomi Kirasimu yunje.” nirimu. ³⁰Aku nirimuna pilkulie yamboma taono munduku kelko Yesusi molorumuna onge oringi.

³¹Aku teko molangi yu lombili andolimene yu paa karaye tekolie ningindu: “Rapai, langi te nou.” niringi.

³²Nakolo yuni enendo nimbendo: “Na langi nombómo lemo, nakolo akumu ene naa pilku naa kanolemele.” nirimu.

³³Aku nirimu pilkulie yu lombili andolimene anju yando kerepali ningulie ningindu: “Yambo tene langi ou memba omba simunje?” niringi.

³⁴Yesusini nimbendo: “Nanga langi i sipe: Na ‘kongono teani pui.’ nimbe lipe mundurumu yemone konopu silimo uluma tepo, yunge kongonomo tepo pora simbu. Akumu nanga langimu. ³⁵Enene “Oli kise omba pumbe kinie rasi witi nou lembe, inie topo lipu nosimulú.” nilimele kanumu. Nakolo nane enendo nimbundu: Poniema kaname! Langi pali koronga nou lemu. ³⁶Langi inie tonjilimo yemo langi inie tonjilimomonga mele kaloli koronga lipe, ‘Lepa mindi pupili.’ nimbe langime inie tonjipe molemo. Aku tonjilimomonga ponie tepa langi panjirimu yemo kinie langi inie tonjilimo yemo kinie peatolo konopu singilí. ³⁷Akumunge ungu te pelemomo sike. ‘Ye tene langi umbu tonjilimo. Tene langi inie tolemo.’ nilimele ungumu sike. ³⁸Langi enene umbu naa toringime nane “Ene inie topai.” nimbu lipu mundurundu. Yambo lupemane ponie mindili siku teringi, nakolo yambo lupemane teringi langime ene inie tolemele.” nirimu.

³⁹Ambomone “Na ulu terinduma pali yuni na nimbe simu.” nirimuna pilkulie kanu taonona moloringi Sameria yambo aisili ‘Yu sike Pulu Yemone ‘Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.’ nimbe ou mako torumu, ye nomi Kirasimu.’ ningu tondolo munduku piliringi.

⁴⁰Akumunge Sameria yamboma yu molorumuna ongo, “Nu paa ya pea molamili.” niringi, kanu kinie wale talo yu ene kinie molorumu. ⁴¹Kanu kinie yambo aisili pea yu yuyu ungu nirimumu pilkulie ‘Yu sike ye nomi Kirasimu omba molemo. Yuni sike nikimu.’ ningu tondolo munduku piliringila.

⁴²Enene ambomondo ningindu: “Nuni ou ungu ninumu pilipu ‘Yu sike.’ nimbu tondolo mundupu pilimulu nakolo kinié olio oliolio yunge ungunu pilipulie ‘Sike i yemo olio mana yamboma Lipe Taponjipe Mindili Nolemelka Aulkena Wendo Limo Yemo molemo.’ nimbu tondolo mundupu pilimolo.” niringi.

⁴³Sameria yamboma kinie wale talo molopalie Yesusi ene mundupe kelepa kolea Gallilli disiriki pumbe purumu. ⁴⁴(Gallilli Yesusi yunge pulu koleamo. Ou walse Yesusi yuni nimbendo: “Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipe yamboma nimbe silimo ye tene yunge pulu koleamonga yamboma ungu nimbe silimo kinie pilkulie nilimelemone, enene ‘Yu olionga we yere. Yu imbi mololi ye te molo.’ ningu yu nilimo unguma naa pilku liku su silimele.” nirimu kanumu.) [‘We koleamonga yambomane kanu yemonga ungunu limele nakolo yunge pulu lemo yambomane naa pilku limele.’ nimbe nirimu.] ⁴⁵Yu Gallilli suku purumu kinie Gallilli yamboma yu orumu kanokolie “Papu okono.” ningu konopu siringi. Ou Pulu Yemone Juda yambomanga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele piliringi walema wendo orumu kinie ene Jerusalleme puku molangi yuni akuna ulu mare terimu kanoringimunge enene aku siku teringi.

⁴⁶Yesusi kolea Gallilli disiriki pupelie altopa Kena taonona sukundu orumu. Kanu taonomonga ou yuni umbu no koloringime no waene au lenjirimu. Kapeniame taono ye nomi kingimunge kongono tenjili ye aili te kanu kolea Kena molorumu, kanumunge malo kuru aili te torumu. ⁴⁷‘Yesusi kolea Judia disiriki mundupe kelepa kolea Gallilli disiriki sukundu orumu.’ pilipelie nirimumuni, kanu yemo Yesusi molorumuna pupelie nirimumuni, yundu mawa tepalie nimbendo: “Nanga kangomo nondopa kolomba tekemo kene maniendo ongo yu teko konde li.” nirimu.

⁴⁸Aku nirimu kinie pilipelie Yesusini yundu nimbendo: “ ‘Na sike [Pulu Yemo kinie molopalie mana maniendo orumu,]’ we ningu naa pilingi lemo. Pulu Yemone ulu tondoloma telemo mele ‘Yuni aku sipe mele temba kinie kanopolie ‘Yu sike [Pulu Yemo kinie molopalie mana maniendo orumu,]’ nimbu tondolo mundupu pilimolo.’ ningu nando alieli “Ulu tondoloma ongo tei.” ningu mawa telemele.” nirimu.

⁴⁹Kingimunge kongono tenjili ye ailimuni yundu nimbendo: “Ailimu, nanga kangomo mini ou naa pupili nu welea maniendo oi.” nirimu.

⁵⁰Yesusini yundu nimbendo: “Marena konde pumu kene pui.” nirimu.

Yemone Yesusini nirimu mele pilipelie ‘Sike nikimu.’ nimbe tondolo mundupe pilipe yu purumu.

⁵¹Maniendo pumbe purumu kinie yunge kendemandema aulkena ongo yu maniendo orumu kanoko likulie enene yundu ningindu: “Marena konde pumu.” niringi.

⁵²Kanu kinie yuni enendo nimbendo: “Ena nambolkana kuru topa kelemuye?” nimbe walsipe pilirimu.

Enene yundu ningindu: “Bonongo ai tangoli wane killoko mele kangi nomba kelemu.” niringi.

⁵³Lapane pilipelie Yesusini “Marena konde pumu.” nirimu kanu enamonga ‘Kangi nomba kelemu lepamo.’ nimbe pilipelie, yu kinie yunge ulke peringi yamboma kinie enene ‘Yesusi yu sike ʼPulu Yemo kinie molopalie mana manie orumu lepamo,ʼ ningu tondolo munduku piliringi.

⁵⁴Kolea Judia disiriki mundupe kelepa kolea Gallilli disiriki omba molopalie Yesusini kangomo tepa konde lirimu kanu ulumu aku koleana yu molorumu mele lipe ora sirimu ulu tondolo talo sipe mele terimu. Te ou walse aku koleana umbu no koloringime no waene au lenjirimu kanumu.

5 ¹Pe walse, Juda yambomane ponie tenga tenga ningu Jerusalleme puku Pulu Yemo kinie ulu te teringi wale te wendo orumu kinie Yesusi Jerusalleme olando purumu. ²Jerusalleme sukundu, kongi sipisipimenga pala kerepuluna nondopa, no mongo te molorumu, kanu no mongomondo Ipuru unguna ‘Betesda’ niringi, akuna ulke takaye te pakara angilipe makaye terimu. ³Akuna kuru torumu yambo aisili aniembo leringi.

Mongo keru lerimu yamboma kinie,

kimbu pange tepa karaye tepa perimu yamboma kinie,

kimbu kolopa kukurumu yamboma kinie

enene (‘Nomo lope lope temba.’ ningu nokoko moloringi. ⁴Walse walse nimbe Ailimunge angello te manie omba nomo lope lope tenjirimu kinie yambo te kumbi lepa nona suku purumu yamboma konde purumu.)

⁵Ye te akuna molorumu ponie wane paono tene eti kuru torumu yu aniembo lerimu. ⁶Yesusi omba, yemo aniembo lerimu kanopa, yu koro ou lipe aniembo lerimu pilipelie, yemo walsipelie nimbendo: “Nu ‘kuru wayongo nipili.’ konopu lekenoye?” nirimu.

⁷Aniembo lerimu yemone pundu topa nimbendo: “Ailimu, no lope lope telemo kinie yambo te na lipe taponjipe nona memba pumbe te naa molemo. Na nanu pumbu telio kinie yambo mare ou kumbi lelko nona pulimele.” nirimu.

⁸Aku nirimu kinie Yesusini yundu nimbendo: “Nu ola angilku nunge uru peleno kunungumu liku mengo ongo pui.” nirimu. ⁹Aku nirimu kinie walsikale yemonga kurumu pora nirimu kinie yu ola angilipe yunge kunungumu lipe memba purumu.

I ulu wendo orumu wale akumu ʼJuda yambomanga koro moloringi, wale Sambate te, ¹⁰akumunge Juda ye ʼaili,ʼ marene kuru pora nirimu yemondo ningindu: “Kinié ʼkoro mololi,ʼ wale Sambatemonga nambemuna nunge kunungumu mengo ongo pukunuye? ‘Sambate wale kinie melema naa mengo andai.’ nimbe ungu mane pelema kanumu.” niringi.

¹¹Nakolo yemone pundu topa nimbendo: “Na tepa konde limu yemone nimbendo: ‘Nunge kunungumu liku ambolko pui.’ nimu.” nirimu.

¹²Aku nirimumunge enene yu altoko walsikulie ningindu: “Ye naene ‘Nunge kunungumu liku ambolko pui.’ nimuye?” niringi.

¹³Nakolo ye kuru pora nirimu yemo ou aniembo lerimu koleana yambo aisili moloringine Yesusi kiyongo nimbe purumumunge yuni manda yunge imbimu walsipe naa pilirimu.

¹⁴Pe Yesusi kanu yemo [Pulu Yemo popo toko kalingi] ulke tembelena kanopalie yundu nimbendo: “Piliei. Kinié nunge kuru pora nimu nu altoko konde moleno kene nu ulu pulu kerime manda teko, altoko naa tei! Altoko tenu liemo nu ulu umbuni aili te wendo ombánje.” nirimu. ¹⁵Ye kanumuni anju pupe Juda ye ailimendo nimbendo: “Na tepa konde limu kanumu Yesusi.” nirimu.

¹⁶Yesusini ene koro moloringi wale Sambatemonga aku sipe uluma terimuna Juda ye ailimene Yesusi yu pulu monjiku teko kenjiku umbuni siringi. ¹⁷Yesusini enendo nimbendo: “Tarane ou yamboma walemanga pali lipe taponjirimu mele kinié kepe aku sipe tepa molemo. Na aku sipe Sambate walemanga kongono teliola.” nirimu. ¹⁸Yuni aku nirimuna pilku Juda ye ailimene ‘Yesusi yu paa kamu topo konjimulu.’ konopu lelko aulke te koroko moloringi. Ou Sambate walemonga ungu manemo pulue torumumunge pilku yu mumindili kolkolie; pe “Pulu Yemo yunge lapa.” nirimumunge yu ‘Pulu Yemo kinie kapola kapola molembolo.’ nimbe nirimumunge yu kamu mumindili kolko yu tonge teringi.

¹⁹Yesusini enendo pundu topa nimbendo: “Nane ene paa sike nimbu sikirumu: Malone yuyu uluma manda naa telemo temba. Yunge Lapane telemo mele kanopalie manda lepa telemo. Lapane telemo uluma mindi Malone telemo. ²⁰Nambemuna, Lapane Malo konopu monjipelie yuni telemo mele pali Malo lipe ora silimo. Ye tepa konde limu akumu maniendopa. Paa sike pe ene paa kanoko konopu aisili liku mundungí ulu tondolo olandopama Lapane Malo lipe ora simbe. ²¹Akumu nambe tepa wendo ombáye? Lapane yambo kololime topa makinjipelie ‘Konde molangi.’ nilimo mele aku sipe Malone yambo kololime ‘Konde pangí.’ konopu lemo yamboma tepa konde limo. ²²⁻²³Ungu te pea i sipe: ‘Yambomane Lapanga imbimu ambolko ola linjilimele mele Malonga imbimu aku siku ambolko ola linjengi.’ nimbe Lapane kote pilipe yamboma naa apurupe kote pilili kongono akumu Malo sirimu. Akumunge yambomane Malonga imbimu ambolko ola naa linjilimele yambomane aku siku Malo yando lipe mundurumu Lapanga imbimu kepe ambolko ola naa linjilimelela.

²⁴“Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Nanga ungumu pilku, na lipe mundurumuna orundu yemo ‘Yu sike Pulu Yemo.’ ningu tondolo munduku pilimele yamboma konde molopa mindi puli ulu pulumu ene kinie pelemo. Pe kote walemo wendo ombá kinie ene kotena naa angilingíla. Kanu yamboma kololi ulu pulumu pelemo aulkemo munduku

kelko konde molopa mindi puli aulkena pulimele. ²⁵Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Wale wendo ombámo kinié koronga wendo omu. Kanu walemonga Pulu Yemo Malonga ungumu kololi yamboma pilingí. Kanu kinie yunge ungumu ‘Sike’ ningu pilku liku molonge yamboma konde molonge. ²⁶Melema konde mololi ulu pulumu Lapa kinie pelemo mele aku sipe Lapane ‘Melema konde mololi ulu pulumu Malo kinie pepili.’ nirimula. ²⁷Malo yu Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo molemonga Lapane ‘Malo yambomanga kote pilipili.’ nimbe nambamo sirimu.

²⁸“Nakolo akumunge mindi ene konopu aisili liku naa mundengi. Nambemuna, wale te wendo ombá, kanu walemonga yambo ono koleana pelemelemane Malonga ungumu pilkulie ningímuni, ²⁹ono koleamo munduku kelko wendo onge. Kanu kinie lomboroko ola molonge yambomanga ou mana konde molkolie teko konjiku moloringi yamboma konde molonge; ou mana teko kenjiku moloringi yamboma pe kotena angilkulie pe mindili nonge.

³⁰“Na nanu ulu te manda naa tembo. Tarane nilimo mele pilipulie yambomanga kotema apurupu pilio. ‘Na nanu konopu siembo.’ nimbu uluma naa tepo, ‘Na lipe mundurumu yemo konopu sipili.’ nimbu uluma teliomonga kote sumbi sipu pilipu apurupu konjilio. *nirimu.*”

³¹“Sike na molio mele na nanu nimbu sindu liemo ‘Kolo tokomonje.’ ningu pilíngi liemo papu. ³²Ye tene lupe na molio mele nimbe silimo, akumu na pilkiru nando nilimo mele paa sike nilimo, ‘Kolo tokomonje.’ manda naa ningí.

³³“Enene ye mare [No Linjili, Jono molorumuna “Pai.” ningu liku munduringi kinie yuni na molio mele ‘sike’ nimbe sirimu. ³⁴Mana yambo tene na molio mele yamboma nimbe sipe “Sike nikimu. Sike aku sipe molemo.” nimu liemo na konopu aisili lipu naa mundupu, ‘Uluri molo.’ konopu lelio, nakolo ‘Pulu Yemone ene lipe taponjipe mindili nolemelka aulkena wendo lipili.’ nimbu Jonone nando nirimu mele ene nimbu sikiru. ³⁵Jonone kongono terimumunge yu kiye mele nomba yamboma pa tenjirimu. Kanu kinie layekolo ene konopu siku kanu pa tenjirimuna moloringi.

³⁶“Nakolo Jonone na lipe taponjipe na molio mele ene nimbe sirimu mele maniendopa. Ulu te na molio mele lipe taponjipe lipe ora silimo mele olandopa. Tarane “Ulu tondolo teko pora sieni.” nimbe na sirimu ulu tondolo telio kanumane na lipe taponjipe, Tarane na “Pui.” nimbe lipe mundurumu mele ene lipe ora silimo. ³⁷Tarane na “Pui.” nimbe lipe mundurumu orundumuni kepe nanga nimbe para sinjílumu molopa na molio mele nimbe sirimu. Enene yunge kerena ungu nirimuma walsikale kepe komumuni naa pilku, yunge kumbikeremo mongone naa kanoringi. ³⁸Ungu te pea kepe. Tarane lipe mundurumu yemonga ungumu “Kolo

tokomo.” ningu pilimelemonga yu lipe mundurumu Lapanga ungumu enenga konopumanga naa pelemo. ³⁹‘Pulu Yemonga bokuna ungu molemomane olio alieli konde molopo mindi pumulú ulu pulumu simbe.’ ningu mimi siku kanolemele. Aku mimi siku kanolemele bokumuni na molio mele nimbe silimo ⁴⁰nakolo ‘Konde molopo mindi pumulú ulu pulumu liemili.’ naa ningu, na moliona ‘naa omolo.’ ningu karaye telemele.

⁴¹“ ‘Yambomane na kapi ningu nanga imbi ambolko ola linjingí kinie na ailimu molambo.’ nimbu aku naa telio. ⁴²Ene molemele mele nane pilio. Pulu Yemo konopu monjili ulu pulumu ene kinie naa pelemo pilio. ⁴³Nanga Tarane na namba sipe yunge kongonomo ‘tenjipui.’ nimbe na lipe mundurumuna orundu nakolo nanga ungumu ene naa pilku limele. Nakolo yambo tene yuyu namba lipe omba kongono telkanje aku yambomonga ungumu pilku limelka. ⁴⁴Ene eneno anju yando ‘imbi molopili.’ ningu, Pulu Ye telumu mindi molemo akumuni enenga imbi ‘ambolopa ola linjipili.’ naa nilimele liemo na molio mele nimbu silio ungumu ‘Sike nikimu.’ ningu nambe teko pilingíye?

⁴⁵“Nakolo [na kinie] teko kenjilimelemonga ‘Pulu Yemonga kote walemo wendo ombá kinie Tarane kote pilipe molopili nane nanu kote tenjimbe.’ ningu naa piliengi! ‘Mosisini ene lipe taponjimbe.’ konopu lemele yemone enenga kote tenjimbe. ⁴⁶Mosisini na ombo molombo mele boku torumuna enene ‘Mosisini nirimu unguma sike nirimu.’ ningu pilimelkanje nanga ungumu kepe ‘Sike nikimu.’ ningu pilimelka. ⁴⁷Nakolo yuni nanga temane bokuna torumumu ‘Sike nikimu.’ ningu naa pilimelemonga nanga ungu nikirumu ‘Sike nikimu.’ ningu nambe teko pilingíye?” nimbe Yesusini nirimu.

6 ¹Pe walse Yesusi Nomu Gallilli nona andoli sipine molopa nekendo purumu. (Aku nomumunge imbi te ‘Nomu Tapiriasi’ niringi.) ²Aku nomuna nekendo purumu kinie kuru torumu yamboma tepa konde lirimu kanokolie ‘Pulu Yemone mindi ulu tondoloma telemo mele yuni aku sipe tekemo.’ ningu kanokolie yambo paa aisili yu purumuna akiliku lombili puringi. ³Yesusi ma pangine ola pupe lombili andolime pea puku manie moloringi.

⁴Juda yambomane [ponie tenga tenga kolea aili Jerusalleme ongo akuna suku] Pulu Yemone enenga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilingindu Pulu Yemo kinie ulu te teringi walema nondopa wendo ombá terimu.

⁵Yesusi ma pangine ola molopa maniendo sipe kanopalie yambo paa aisili yu orumu aulkena lombili oringi kanorumu. Kanopalie yuni yu lombili andoli ye Pillipundu nimbendo: “I yamboma nonge langime tena topo topo linjemili konopu lekenoye?” nirimu. ⁶Yuni aku sipe Pillipundu we walsipe pilirimu. Yesusi yuni temba mele yuyu pilipe molorumu

nakolo ‘Pillipu yuni nambolka nimbenje? ‘Nane ulu tondolo te tepolie manda langi simbu.’ konopu lembe, molo we mini wale mundumbenje piliembo.’ nimbelle yuni aku sipe Pillipundu walsipe pilirimu.

⁷Pillipuni yundu nimbendo: “Kakopoi ye tene oli engaki kongono tepalie mele kalolimu limo kou monemane langi topo topo limelkanje yambo mare mindi laye kolte liku nolemelka. Mare molo tolka naa nolemelka.” nirimu.

⁸Lombili andoli te, Saimono Pitanga angenu Enderu, yuni nimbendo: ⁹“Ya kango te rasi balli pillawa kaloli kanga te pakara kinie oma kaloli talo kinie nosipe molemo. Nakolo akumu layetolo, yambo paa aisili. Kapola naa temba lemo.” nirimu.

¹⁰Yesusini “Yamboma “Manie molangi.” niengi.” nirimu. Aku koleana era aisili orumuna manie moloringi. Ye pape tausini mele akuna manie moloringi. ¹¹Kanu kinie Yesusini balli pillawa kalolime lipe ambopolalie Pulu Yemondo “Ange.” nimbe yambo moloringime moke tepa ene manda nonge mele sirimu. Omatolo aku sipela moke terimu. Nongo olo tenjiringi.

¹²Kanu langi noringi olo terimu kinie yuni yu lombili andolimendo nimbendo: “Langi kakena lemoma we manie pupe lembe kapola naa temba kene liku maku tai.” nirimu. ¹³Kanu kinie nongo pora siringi kinie kakena lerimuma lombili andolimene liku maku toko wale basikete engaki rurepo lakilku toko peke siringi.

¹⁴Yesusini Pulu Yemone mindi ulu tondolo manda telka mele akumu terimu kinie kanokolie yambomane pulu monjiku ningindu: “ “Pulu Yemone ungu umbu tonjilime pilipe yando nimbe simbe ye te ma koleana omba olio nokomba.” ningu panjiringimu paa sike i yemo yu lepamo.” niringi. ¹⁵Aku ningu pilkulie enene ‘Yu olionga ye nomi kingimu molopili.’ ningu yu tondolo munduku ambolko liku ‘enenga kingimu molopili.’ ningí teringi. Aku tenge teringi pilipelie yu yuyu molombando ma pangine ola altopa pupe molorumu.

¹⁶Ena pupe kolea kala torumu kinie yu lombili andolime ma pangine maniendo puku nomu kélona maniendo puku ¹⁷akuna nona andoli sipi tenga ola puku nomuna yakondo ongo Kapeniame taono ongo pungí puringi. Aku kinie sumbulu torumu nakolo Yesusi naa orumuna lombili andolime eneno puringi. ¹⁸‘Sipine ola molko pungí puringi kinie,’ poporome tondolo torumu kinie nomo ola pupe manie omba terimu, sipimu topa ola munde manie munde tepa topele mapele torumu.

¹⁹Sipimu kunduringi nomu ai suku síngi melena purumu kinie Yesusi nomuna ola kimbu kongono tepa sipimu purumuna orumu kanokolie ‘Kuru te okomo.’ konopu lelkolie paa mini wale aili teko munduringi. ²⁰Nakolo yuni enendo nimbendo: “Na mindi okoro, pipili naa kolai.” nirimu. ²¹Aku nirimuna pilkulie “‘Ailimu okomo lepamo.’ Sipine pea

molamili.” ningu enene konopu siku yu sipimunge sukundu liringi. Sukundu orumu kinie ene pungí puringi nomu kéloná sipimu walsikale purumu.

²²Ipulueli ou yamboma nomu kélo nekendo ipulueli moloringime konopu kimbu sikulie niringimuni, ‘Bonongo ipulueli nomuna andoli sipi telu mindi ya lemu, Yesusi akuna suku naa pumu, yu lombili andolime eneno akuna suku puku nomu kélo nekendo púngi.’ ningu piliringi.

²³Kanu kinie bonongo Ailimuni langi wallo kolte lipe ambolopa Pulu Yemondo “Ange.” nimbe yamboma sirimu noringi koleana nondopa kolea aili Tapiriasi yambomanga sipi mare nomu kéloná oringi. ²⁴Yesusini langi sirimu noringi koleana yambomane Yesusi yu korokolie niringimuni, yu kinie yu lombili andolime kinie akuna naa moloringi kanokolie sipi ene moloringine nomu kéloná nondoko ongo leringimenga suku puku Kapeniame taonondo Yesusi koronge puringi.

²⁵Nomu nekendo ongo Yesusi kanoko lenjikulie enene yu walsiku pilkulie ningindu: “Rapai, nu tewale yando onuye?” niringi.

²⁶Nakolo yu orumu mele nimbe para naa sipelie pundu topa enendo nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Nane [Pulu Yemone na lipe taponjilimo mele,] lipe ora silimo ulu tondoloma teliomonga enene na naa korokomele. Nane ene langi sindu nongo olo tenjngi kanumunge mindi na korokomele lemo. ²⁷Ene langi nondopa purulimoma ‘Lipu nomolo.’ ningu kongono naa teayo. Kanu langime nongolie nilimelemone, kolonge walema wendo olemo kinie kolemelela. Langi, Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemone silimo langi, kanumu naa purulimo, kanumu nolemele kinie konde molko konjiku mindi pulimele kanu langimu ‘Lipu namili.’ ningu mindi kongono teayo. ‘Ye akumuni sike kanu langimu yamboma simbe.’ ningu piliengi!’ nimbe Pulu Yemone ulu tondoloma telemo mele ‘Aku yemone ulu tondoloma aku sipe tepili.’ nimbe Pulu Yemo yuni yu sirimu.” nirimu.

²⁸[‘Sike langimundu nikimu.’ ningu pilku yuni nirimu ungumu pilku sundukulie niringimuni,] enene yundu walsiku pilkulie ningindu: “Konde molopo mindi pumulú langi lipu namili kene olio nambe tepolie Pulu Yemone kanopa peanga kanomba kongonoma temoloye?” niringi.

²⁹Yuni pundu topa nimbendo: “Pulu Yemonga kongonomo i sipe: ‘Pulu Yemone ma koleana lipe mundurumu yemo yu sike Pulu Yemonga malo, [yu sike olio molopo konjipu mindi pumulú ulu pulumu simbe yemo,]’ ningu tondolo munduku pilku molai.” nirimu.

³⁰Aku nirimu pilkulie enene yundu walsikulie ningindu: “Nuni ‘Na sike Pulu Yemone lipe mundurumu. Nane nikiru unguma sike unguma.’ nilio akumu ‘Sike.’ ningu tondolo munduku piliengi.’ ningu Pulu Yemone mindi ulu tondolo manda telemo uluma mele nuni aku siku nambolka ulu tondolo te liku ora siniye? Nambe teni kinie kanopolie ‘Nuni sike nikinu.’

nimbu pilimulúnje?” niringi. ³¹“Olionga anda kolepali ou moloringime kolea ku leline langi mena noringi. Langi mena orumu mele Pulu Yemonga bokuna temanemo molemo:

‘Yuni ‘Ene mulu koleana yando langi nangi.’ nimbelie sirimu.’

ungu akumu molemo. [Nuni olionga aku siku tenjini molo nambe tenjiniye?]” niringi.

³²Yesusini enendo nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Moloringi yamboma mulu koleana yando langi sirimu yemo Mosisi molo. Tarane sirimu. Molko konjiku mindi puli ulu pulu pelemo langi nikiru kanu sike langimu mulu koleana yando silimo yemo Tara mindila. ³³Mulu koleana manie omba mana yamboma molko konjiku mindi pungí ulu pulumu silimomo yu Pulu Yemone silimo langimu.” nirimu.

³⁴Yesusini nirimu mele pilku sundukulie, “Ailimu, aku langimu kinié kepe pe pe kepe si.” niringi.

³⁵Kanu kinie Yesusini enendo nimbendo: “Molko konjiku mindi pungí langimu na. Umbu langi nongolie engele naa kolko kangi tondolo pupili molemele mele aku sipe na molombona onge yamboma enenga minimu engele naa kolomba, konopu tondolo pupili molonge. Umbu no nongolie no waka naa kolko kapola molemele aku mele na nilio unguma kepe molio mele kepe manda tembo mele kepe ‘Sike.’ ningu tondolo munduku pilingí yamboma altoko alieli minimu no waka naa lepili molonge. ³⁶Aku tenge yamboma aku siku molonge nakolo “Enene na [Pulu Yemonga ulu tondoloma telio mele] kanokolie kanoko sunduku ‘We telemo. Yu Pulu Yemone naa lipe mundurumu.’ ningu pilimele.” ou nimbu sirindu kanu mele kinié kepe aku siku we teko molemele. ³⁷Tarane ‘Nanga yamboma molangi.’ nimbe mako tonjilimo yamboma pali na molombona ongo na tondolo munduku pilingí. Kanu kinie na lombili andongendo na molombona onge yamboma telurindu kepe “Lombili naa ongo anju pui.” paa naa nimbumu.

³⁸“ ‘Na nanu konopuna pilkiru mele teambo.’ nimbu na mulu koleana mundupu kelep mana maniendo naa orundu, molo. Na lipe mundurumumuni konopuni pilimo mele tembo orundu. ³⁹Na lipe mundurumu yemone konopuni pilirimu mele i sipe: ‘Nane [Malo] simbu yamboma pali [Malone] nokopa konjipe, telu kepe mundupe kelepalié, mindili nonge koleana paa naa pumbe, ma kolea pora nimbé walemonga ene pali topa makinjipe olando lipili.’ konopu lemo. ⁴⁰Na lipe mundurumu Tarane konopuni pilirimu mele i sipe: ‘Nanga malo ‘olio lipe taponjipe, mindili nolemolka aulkemo wendo limbe.’ ningu tondolo munduku pilingí yamboma molko konjiku mindi pangi.’ nimbe konopuni pilimo. Kanu kinie aku tenge yamboma ma kolea pora nimbé walemonga kinie nane topo makinjipu olando limbu.” nirimu.

⁴¹Yesusini “Na mulu koleana maniendo orundu langimu.” nirimu pilku keru pilkulie Juda ye ailimene yu mumindili kolko eneno pulu monjiku konokono ningulie ⁴²ningindu: “Aku ungu nikimu yemo Joseponga malo Yesusi mindi. Yunge anumu lapatolo kanolemolo kanumu. Pe yu “Mulu koleana molopo mana maniendo orundu.” nikumumu nambe tepa nikumuye?” niringi.

⁴³Yesusini nimbendo: “Ene anju yando konokono manda nieme!
⁴⁴Yambo teluri kepe na we manda naa lombili onge. Na lipe mundurumu Tarane konopuna kundulimo yamboma mindi na lombili olemele. Na moliona ongo na tondolo munduku pilimele yamboma kolea pora nimbé walemonga nane topo makinjipu olando limbu. ⁴⁵Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yemanga bokuna molemo ungu te i sipe:

“Pulu Yemone yamboma pali ungu mane simbe.”

ningu toringi bokuna aku sipe molemo. Tarane nilimo mele pilkulie kanu ungumanga puluma pilku limele yamboma pali na moliona olemele.

⁴⁶Taranga ungumu pilimele nikiru akumu paa sike yunge ungumu pilimelemondo nikiru nakolo yu mongone naa kanolemele. Ma koleana yambo telurini kepe Tara naa kanoringi naa kanolemele. Yambo telumuni mindi yu kanorumu. Tara kinie molopalie manie orumumuni mindi yu kanorumu.

⁴⁷“Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Nilio unguma ‘Sike nilimo.’ ningu tondolo munduku pilimele yamboma molko konjiku mindi pungí ulu pulumu ene kinie pelemo. ⁴⁸Mini pali molko konjiku mindi pungí gamo na. ⁴⁹Enenga koro ou moloringi yambomane kolea ku leline langi mena noringi nakolo molko mindi naa puringi. Enenga kolonge walema wendo orumu kinie koloringila.

⁵⁰“Nakolo i kinié nikiru langimu mulu koleana maniendo okomo langimu. Akumu nonge yamboma mini pali naa kolonge. ⁵¹Pora naa nimbe we lepa mindi puli langimu, akuna suku molko konjiku mindi puli ulu pulumu pelemo langimu, akumu mulu koleana maniendo orumu langimu na. Aku langimu nanga kangimu. ‘Ma koleana yamboma, mini pali molko konjiku mindi pangi.’ nimbu nane nanga kangimu enenga langi simbu.” nirimu.

⁵²Yesusini aku nirimu pilku sundukulie, yambomane kerepali ningulie, “I yemo olio yunge kangimu “Nangi.” nimbe nambe tepa manda simbendo nikumuye?” niringi.

⁵³Yesusini enendo nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Enene Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemonga kangimu naa nongo yunge mememo naa nongi liemo molko konjiku mindi puli ulu pulumu ene kinie manda naa pemba. ⁵⁴Nanga kangimu kinie mememotolo nonge yamboma alieli molko konjiku mindi pungí ulu pulumu ene kinie pelemo.

Kanu yamboma ma kolea pora nimbé walemonga nane topo makinjipu olando limbú.

⁵⁵“Nanga kangimu sike langimu; nanga mememo sike nomo. Umbu ga kinie no kinie nongolie, kolonge wale wendo olemo kinie kolemele. Nakolo nanga kangimu kinie mememotolo nolemele yamboma molko konjiku mindi pungí. ⁵⁶Nanga kangimu kinie mememotolo nolemele yamboma ene na kinie tapu toko molemele, na ene kinie tapu topo molio. ⁵⁷Molopa mindi pulimo Tarane na lipe mundurumu, yuni na ‘Molko mindi pani.’ nirimuna molopo mindi pulio, aku siku melela na nonge yamboma ‘Molko mindi pangi.’ nimbú, kanu kinie ene mini pali molko mindi pungí. ⁵⁸Aku langimu mulu koleana maniendo orumu langimu. Olionga ou anda kolepali moloringimene langi mena nongolie [kolonge walema wendo orumu kinie,] koloringi, nakolo pe kinié orumu langimu kinie ou orumu langi menamo kinie telu sipe molo. Pe kinié orumu langi imu nonge kinie alieli molko konjiku mindi pungí.” nirimu.

⁵⁹Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu piliringi ulke te, Kapeniame taonona angilirimu, akuna suku Yesusini yamboma ungu mane sipe aku unguma nirimu.

⁶⁰Yesusini [yunge kangimu kinie mememotolo langi kinie no kinie nongemonga,] nirimu mele pilkulie Yesusi lombili andoringi yambo aisilini ningindu: “I ungumu aroma topa nikimu. Naene manda pilipe limbeye? Olio naa pilkimulu.” niringi.

⁶¹Yu lombili andoringi yamboma yu nirimumunge pilku keru pilku anju yando konokono ningu kerepali niringi Yesusini pilipelie nirimumuni, yuni enendo nimbendo: “I ungumu ene pilku keru pilkimiliye? ⁶²Pe kinié Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo ou molorumuna kelepá olando pumu kanongi liemo nambe tengeye? Kamu mumindili kolongenje?”

⁶³“Minimuni konde molko puli ulu pulumu silimo; kangimuni konde molko pungí uluri naa telemo. Nane enendo ungu nindu akuma konde molko mindi puli ulu pulumu. Akuma enenga konopuna suku pemba kinie ene mini pali konde molko mindi pungí. ⁶⁴Nakolo ene molemele yambo marene ‘yu kolo tokomo.’ ningu pilkimili.” nirimu. Yuni pilipe ‘Yu kolo toli yemo.’ ningu pilingí yamboma kinie ‘Yu sike ungu nili yemo.’ ningu pilingí yamboma kinie koronga apurupe pilipe, Yesusi yu yunge opa touma lipe simbe yemo koronga pilipe molorumuna “Ene mare na ‘Kolo tokomo.’ ningu pilkimili.” nirimu.

⁶⁵Yuni ungu te pea nimbendo: “Ene marene na ‘Kolo tolemo.’ ningu pilimelemonga “Tarane “Na moliona pai.” ni naa nilimo yamboma na moliona manda naa ongo, na tondolo munduku manda naa pilku andonge.’ ou nimbu sindu kanumu.” nirimu.

⁶⁶Aku ungu nirimu enamonga kepe pe enamanga kepe yu lombili andoringi yambo aisili yuni nirimu mele pilku keru pilkulie yu munduku kelko bulu siku altoko yu lombili naa puringi.

⁶⁷Yu munduku kelingi kinie yu lombili andoli rurepondo yuni walsipe pilipelie nimbendo: “Ene kepe na ‘mundupu kelepo anju pumulú.’ konopu lekemeleye?” nirimu.

⁶⁸Saimono Pitane pundu topa nimbendo: “Ailimu, nae molemona pumulúye? Molopo konjipu mindi pumulú unguma nu kinie pelemo.

⁶⁹Olio pilipu nu ‘Pulu Yemonga Kake Teli Yemo’ nimbu tondolo mundupu pilimolo.” nirimu.

⁷⁰Yesusini pundu topa nimbendo: “Nane nanu ene rurepondo pali ‘Nanga yema molangi.’ nimbu mako torundu nakolo enenga ye te depele mele molemo.” nirimu. ⁷¹(Aku nirimumu Saimono Isikeriote malo Judasini tembamondo pilipelie nirimu. Judasi Isikeriote yu ene ye rurepo akumanga ye te nakolo yuni pe Yesusi lipe yunge opa touma sirimuna toringi.)

7 ¹Kanu kinie pe Yesusi kolea Gallilli disiriki andopa molorumu. Juda ye aili kolea Judia disiriki moloringimene yu tonge nokoko moloringimunge pilipelie yu kelepa ‘Judia naa pumbu.’ nimbe anju molorumu. ²Nakolo Juda yambomane ou kolea ku leline sele ulke takoko peringi walema piliringi wale kake telime nondopa wendo ombá terimu kinie ³Yesusi yunge angenupilini yundu ningindu: “‘Nuni ‘ulu tondoloma teleno mele nu lombili andolemele yamboma kanangi.’ ningu nu ya munduku kelko Judiando pani.’ konopu lekemolo.” niringi. ⁴“Yambo tene ‘yu kongono tepa molemo mele pilku yu kanoko imbi siengi.’ nimbe uluma lopi tepa naa telemo. Akumunge nu aku uluma sike teleno liemo yambomane pali kanangi puku tepui.” niringi. ⁵Yesusi angenupilini kepe ‘Yesusi yu Pulu Yemone lipe mundurumuna orumu yemo.’ ningu naa pilkulie aku siku niringi.

⁶Aku niringimunge Yesusini enendo nimbendo: “Nanga walemo ou wendo naa oli. Kinié alieli ulu tenge walema enenga walema. ⁷Ma kolea yambomane ene kinie konopu keru naa panjilimele nakolo nane yambomando “Ulu telemelema teko kenjilimele.” niliomonga na kinie konopu keru panjilimele. ⁸Ene wale kake telimu wendo ombá pilipungí liemo pangi. Nakolo nanga walemo ou naa wendo okomona na [isili ou] naa pumbu.” nirimu. ⁹Aku nimbelle yu Gallilli we molorumu.

¹⁰Nakolo Yesusi yunge angenupili ‘Wale kake telime pea piliemili.’ ningu ou puringi kinie Yesusi kepe purumu. Nakolo Yesusi yu ‘naa kanoko imbi siengi.’ nimbe kiyongo nimbe kolea Judia disiriki pupe kolea aili Jerusalleme purumu. ¹¹Akuna Juda yambomanga wale kake telime piliringi Juda ye ailimene ‘Yesusi omunje.’ ningu koroko molkolie eneno ningindu: “Kanu yemo tena molemonje?” niringi.

¹²We yambomanga aisilini yundu olo toko ningu andoko moloringi. Marene ningindu: “Yu ye peangamo.” niringi.

Nakolo marene ningindu: “Yu yandopa yamboma kolo topa silimo.” niringi. ¹³Nakolo ene Juda ye ailime pipili kolkolie ‘Olio nikimulu mele ene pilingí kinie mongo limulú.’ ningu ungu tondolo teko naa niringi.

¹⁴Kake teli walema ou wendo orumu suku singine Yesusi ƚPulu Yemo popo toko kaloringi, ulke tembelena pupe yamboma mane sirimu. ¹⁵Juda ye ailimene konopu aisili liku mundukulie ningindu: “Nambe tepa i yemo pilipe konginjili pelemoye? Yu sukuli aili tenga naa purumu.” niringi.

¹⁶Yesusini pundu topa nimbendo: “I ungu nimbu siliomo nanga ungu te molo. Na lippe mundurumuna orundu yemonga ungunu. ¹⁷ƚPulu Yemone “Teai.” nilimo uluma pilipu lipu teambo.’ konopu lepa molemo yambomone nane ungu nilio ungununge pulumu pilipelie, ‘Nane Pulu Yemonga ungunu nilimo.’ molo ‘Yuni yuyu konopuni pilipe nilimo.’ nimbe pilimbe. ¹⁸Yambo tene yuyu konopuni pilipelie ungu nimbe silimomone ‘Nanga imbi ola molopili.’ nimbe telemo, nakolo yambo tene ‘Lipe mundurumu yemonga imbimu ambolopo ola linjembo.’ nimbe kongono telemo yambomo yu sumbi nili yambo te molopa, tepa kenjipe kolo toli yambo te naa molemo. ¹⁹Ou Mosisini ene Pulu Yemonga ungu manema naa sinjirimuye? Sirimu nakolo ene molemelemanga telurini kepe kanu ungu manema pilku tenge panjiku naa telemele. Aku liemo ‘Na kanu ungu manema pulue tolemo.’ ningu nambemuna toko konjingi tekemeleye?” nirimu.

²⁰Yuni aku sipe nirimu pilkulie yambomane pundu toko ningindu: “Naene nu topa konjimbe tekemoye? Nunge konopuna kuru te molemomonga pilkulie aku siku nkinu lepamo.” niringi.

²¹Yesusini enendo pundu topa nimbendo: “Nane ulu tondolo te terindu kinie ene konopu aisili liku munduringi. ²²Mosisini ‘Kangomanga kangi te makaye teko kopisiengi.’ nimbe ungu mane sipe panjirimumunge ene koro molemele wale Sambatemo kinie kangomanga kangi te makaye teko kopisilimele. (Sike Mosisini ou pulu pulu ‘aku ulumu teamili.’ ni naa nirimu. Ou enenga anda kolepalimene aku ulumu teringi, nakolo pe Mosisini kanu ungu manemo sipe panjirimumunge pilkulie telemele.)

²³Enene Mosisini ungu mane sirimumu pilku likulie kango tenga kangi te kopisingi walemo ene koro molemele wale Sambatemo wendo olemo kinie kopisilimele liemo kapola na Sambate walemo kinie ye te tepo konde lirindumunge na kinie nambemuna mumindili kolemeleye? ƚSambate walemo kinie kango tenga kangi te kopisiku wendo likulie ‘Papu tekemolo.’ ningi liemo Sambate walemo kinie nane ye tenga kangi pali tepo konde lio akumu papula telio. ƚ²⁴Enene mongone kanolemele uluma kanokolie sumbi siku ‘Imu sike. Imu kolo.’ ningu naa piliengi! Uluma mimi siku kanoko konopuni pilkulie sumbi siku apuruku konjengi.” nirimu.

²⁵Yu aku sipe nimbe molopili Jerusalleme moloringi yambo marene ene eneno walsiku pilkulie ningindu: “I yemo ‘Topo konjemili.’ ningu molemele yemo naa molemoye? ²⁶Nakolo kaname. Yambo aisili molemelena yu mona omba angilipe ungu mane sikimu nakolo ye

ailimene yu ulu te naa tekemele. Enene ‘Yu sike Pulu Yemone ‘Olio nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.’ nirimu ye nomi Kirasimu.’ ningu pilkimilinje? ²⁷Nakolo olione i yemonga pulu koleamo kanolemolo. Pulu Yemone lipe mundumbe ye nomi Kirasimu ombá kinie yambo tene yu molopa ombá koleamo naa kanopa imbi simbe.” niringi.

²⁸Kanu kinie Yesusi, ou ulke tembelena ungu mane sipe molorumu mele we sipe molopalie, ru nimbelie nimbendo: “Sike enene na kanoko imbi siku, na molopo ondu koleamo kanolemeleye? Na nanu konopuni pilipulie naa orundu. Na lipe mundurumuna orundu yemo yu kinie sike ulu pulumu pelemo yemo. Kanu yemo ene naa pilimele ²⁹nakolo na yu pea molopolie, yuni na lipe mundurumuna orundu akumunge nane yu kanopo imbi silio.” nirimu.

³⁰Aku nirimuna pilkulie yu ambolko liku ka singí teringi nakolo yu tonge walemo ou wendo naa orumuna yambo tene yu naa ambolorumu. ³¹Yambo aisilini aku tenge teringi nakolo yambo aisilini ningindu: “Pulu Yemone ‘Lipu mundumbu.’ nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu ombalie nimbemone, i yemone yu molemo mele lipe ora silimo ulu tondoloma telemo mele kanu yemone ulu tondolo olandopama manda tembaye? ‘Ye nomi Kirasimuni temba.’ nimbu pilimolo uluma i yemone telemo.” ningulie ‘Yu sike kanu yemo.’ ningu tondolo munduku piliringi.

³²Yambomane aku sipe Yesusi molorumu mele aku siku anju yando olo toko kerepali niringi mele Juda ye aili Parisimene pilkulie niringimuni, ene kinie Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie enene ulke tembele ele ye mare “Yesusi puku ka sipai!” ningu liku munduringi.

³³Kanu kinie Yesusini nimbendo: “Layekolo mindi ene kinie molopolie, pe na lipe mundurumu yemo molemona kelepo pumbu. ³⁴Pe enene na koronge nakolo naa kanoko, molombona manda naa onge.” nirimu.

³⁵Juda ye ailimene eneno anju yando kerepali ningulie ningindu: “Yu tena pumbena olio manda yu naa pupu kanomoloye? Aku liemo olionga Juda yambo mare ou kolea lupemanga puringi molemele koleamanga pupe yambo talape lupema ungu mane sipe molombana naa kanomolonje? ³⁶Yuni ou nimbendo: “Na koronge nakolo enene na naa kanonge. Na molombona ene manda naa onge.” nimu kanumu ungu pulumu nambolkanje?” niringi.

³⁷Pe, yamboma Jerusalleme ongo maku toko kake teli walemanga uluma teringi walema pora nimbéndo wale ailimu wendo orumu kinie Yesusi ola angilipelie tondolo mundupelie nimbendo: “Yambo te no waka kolomu liemo na moliona omba no nopili. ³⁸Na molio nilio mele “Sike.” ningu tondolo munduku pilingí yamboma enenga konopumanga konde molopa mindi puli noma pikipe wendo ombá. Pulu Yemonga bokuna ungu te aku sipe nimbe molemo.” nirimu. ³⁹Yuni ungu nirimumunge pulumu i sipe: “Yu Pulu Yemone sike lipe mundurumu, olio lipe

taponjimbe yemo molemo.” ningu tondolo munduku pilingí yamboma pe walse Pulu Yemonga Minimu enenga konopumanga omba molomba lingímundu nirimu. Yesusi ou kolopa lomboropa ola molopa mulu koleana kelepa olando naa purumuna Minimu ou naa oli.

⁴⁰Yambomane Yesusini ungu nirimuma pilkulie, marene ningindu: “I yemo Mosisini ‘Pulu Yemonga ungu umbu tonjimbema pilipe yamboma nimbe simbe ye te ombá.’ nirimumu i yemo lemo.” niringi.

⁴¹⁻⁴²Marene ningindu: “Yu Pulu Yemone ‘olio nokopa konjimbe lipu mundumbu.’ nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu.” niringi.

Marene ningindu: “Pulu Yemone lipe mundumbe ye nomi Kirasimu kolea Gallilli disiriki molopalie ombáye? Yu Gallilli naa menge. Pulu Yemonga bokumuni nimbendo: ‘Pulu Yemone lipe mundumbe ye nomi Kirasimu ye nomi kingi Depisini kalopa limbe. Depisi yu meringi Betellieme taono akuna ye nomi Kirasimu menge.’ nilimo kanumunge yu Gallilli disiriki manda naa menge lemo.” niringi.

⁴³Aku siku yamboma Yesusi molorumu mele kerepali ningu konopu lupe lupe leringi. ⁴⁴Yambo marene ‘Yesusi ka siemili.’ konopu lelko moloringi nakolo tene yu pupe ambolopa naa lirimu.

⁴⁵Ulke tembele ele yema Yesusi kinie yamboma kinie ningu moloringi mele pilku molkolie, pe we kelko yando ongo Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie Parisi yema kinie moloringine puringi. Yesusi ka siku naa mengo oringine kanokolie enene ele yemando ningindu: “Yemo nambemuna naa mengo ongiye?” niringi.

⁴⁶Ele yemane ningindu: “Molo. Ye tene ou ungu mane silimele mele yuni aku sipe naa simu. Yuni ungu mane paa olandopa simu.” niringi.

⁴⁷Parisimene pilku keru pilkulie ningindu: “Yuni kolo topa ungu nimuma ‘Sike nimu.’ konopu lelko ene we kelko yando ongiye? ⁴⁸Olionga ye ailime kinie Parisi yema kinie olionga ye tene “Yu molemo nilimo mele sike akumu molemo.” nimbe pilimuye? [Molo, tene aku sipe naa nimbe pilimu kanumu.] ⁴⁹Nakolo we yambo maku toko molongime Mosisini ungu mane sirimu pelemoma paa naa pilimele. Pulu Yemone enenga kotemo koronga pilipe, kolonge kinie ‘Mindili nangi.’ nimbe panjirimu.” niringi.

⁵⁰Nikodimasi, yu ou walse Yesusi molorumuna purumu ye kanumu, Parisi ye kanumanga te yu, yuni ene walsipalie nimbendo: ⁵¹“Olionga ungu manemane ‘Yambo te kote naa pilkulie we mongo liku siei.’ nilimoye? Yu ou kotena ombalie nilimo mele pilipulie pe ungu nilimomanga puluma apurupu pilimolo.” nirimu.

⁵²Parisi yemane yundu pundu toko ningindu: “Aku nu kepe kolea Gallilli ye teye? Pulu Yemonga bokuna sukundu mimi siku kanani. Mimi siku kanokolie, ‘Pulu Yemone ungu umbu tonjilime pilipe yando nimbe simbe ye te Gallilli wendo ombá.’ nimbe pelemo kanoniye?” niringi.

⁵³Yamboma pali ulkendo bulu balu ningu puringi

8 ¹nakolo Yesusi ma pangi te ‘Ma Pangi Unju Ollipi Ponie’ nili akuna olando purumu.

²Kanu kinie kolea tangorumu kinie ipulueli ou yu kelepa ʼPulu Yemo popo toko kalingi,ʼ ulke tembelena purumu kinie yamboma yu molorumuna ongo maku toko moloringi kinie ene ungu mane simbendo yu manie molorumu.

³Kanu kinie Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie Parisi yema kinie enene ambo ye puli te ye te kinie wa ulu kerinele teringilimu liku mengo ongo yamboma moloringi kumbikerena ongo anjikulie, ⁴Yesusindu ningindu: “Ungu Mane Silimu, i ambo ye pulimu ye te kinie wa ulu kerinele teko molongili yambomane kanongine membo okomolo. ⁵Mosisini ungu mane te sipe panjipelie nimbendo: “Ambo aku tembamo kouni toko konjei.” nirimu kene nuni nambolka niniye?” niringi. ⁶Nakolo enene sike pilingindu naa niringi. ‘Yuni nambolka nimbenje? Nimbe kenjimbe kinie kote tenjimulú.’ ningu aku siku walsiringi.

Nakolo Yesusi ma kanopa kimuni mana ʼwe,ʼ imbi topa molorumu. ⁷Kanu kinie yu alieli walsi pu opu teringine olando sipe kanopalie enendo nimbendo: “Enenga ye te ulu pulu keru te naa pelemo ye tene i ambomo kumbi lepa kouni topili.” nirimu. ⁸Aku nimbelle yu kelepa ma kanopa mana we imbi topa molorumu.

⁹Aku nirimuna pilkulie ye ailime ene te talo ningu pena pena puku Yesusi munduku kelko ene puringi. Ye ailimenga ye nomime ou kumbi lelko puringi kinie we ye ailime akiliku puringi kanu kinie ye aili te Yesusi kinie naa molopa yuyu molopa, ambomo yu molorumuna we angilirimu. ¹⁰Kanu kinie Yesusi olando sipe kanopalie ambomo walsipelie nimbendo: “Ambomo, yema tena molemeleye? Ye tene nu ‘Teko kenjinumunge kote tenjembo.’ naa nimuye?” nirimu.

¹¹Ambomone nimbendo: “Ailimu, tene na kote naa tenjimbe tekemo.” nirimu.

Yesusini nimbendo: “Nane kepe ‘Nuni teko kenjinumunge mongo lieni.’ naa nikiru kene nu pukulie ulu pulu keru teleno mele munduku kelko altoko naa tei!” nirimu.

¹²Yambo moloringimendo Yesusini kelepa nimbendo: “Na ma koleamanga pali yambomanga pa tenjilimu. Na andopo molombona lombili andoko molonge yamboma sumbulu toline naa andoko molonge. Konde mololi ulu pulumu silimo pa telimu kinie molonge.” nirimu.

¹³Aku nirimuna ye aili Parisimene pilkulie yu karaye tekolie ningindu: “Nu moleno mele nunu ningu silino kene nuni ungu nikinuma pilipulie ‘Sike nikimu.’ nimbu pilimelkanje manda naa telka.” niringi.

¹⁴Yesusini pundu topa nimbendo: “Na ou molopo orundu koleamo kinie kelepo pumbu tekero koleamo kinie pilipu moliomonga na molio

mele sike nanu nilio nakolo nane i ungu nikirumu sike unguumu. Nakolo na molopo orundu koleamo kepe pe pumbu tekero koleamo kepe ene naa pilkimili. ¹⁵Mana yambomane pilku apuruku telemele mele ene Parisi yemane aku siku pilkulie apurulimele, nakolo nane yambo te naa apurulio. ¹⁶Nakolo nane sike pilipu apurulkenje na nanu manjipu naa apurulkemonga sumbi sipu apurulke. Na lipe mundurumu ye Tara kinie pea tapu topo molembolomonga sumbi sipu pilipu apurulke. ¹⁷Enenga ungu mane te bokuna molemo kanumu i sipe: ‘Yambo talone ungu te ningu síngili liemo ‘Aku unguumu sike.’ niengi.’ aku sipe nimbe pelemo. ¹⁸Akumunge na molio mele nanu nimbu silio kepe; na lipe mundurumu ye Tarane na molio mele nimbe silimola.” nirimu.

¹⁹Kanu kinie enene walsikulie ningindu: “Lanie tena molemoye?” niringi.

Yesusini pundu topa nimbendo: “Enene na kepe nanga Lapamo kepe naa kanoko imbi silimele. Enene na kanoko imbi silimelkanje Tara kepe kanoko imbi silimelka.” nirimu. ²⁰Yesusi ulke tembelena sukundu, Pulu Yemonga ningu yambomane kou mone siringi unju ketema lerimu koleana molopa yamboma ungu mane sipe molopalie i unguma nirimu. Nakolo yunge walemo wendo naa orumuna yambo tene yu ambolko liku ka naa siringi.

²¹Yesusini altopa Juda ye ailimendo nimbendo: “Na kinie pumbu tekero, kanu kinie enene na koroko kelkolie enenga ulu pulu kerime konopuna pepili kolonge. Na pumbu koleana ene manda naa onge.” nirimu.

²²Aku nirimuna pilkulie Juda ye ailimene eneno kerepali ningu walsikulie ningindu: “Aku nambemuna ‘Na pumbu koleana ene manda naa onge.’ nikumuye? Aku liemo yu yuyu topa konjimbenje?” niringi.

²³Yesusini kelepa nimbendo: “Ene manie yamboma, na ola yemo. Ene ma kolea pulu yamboma, na ma kolea pulu ye te molo. ²⁴Nane enendo ou nimbundu: “Ulu pulu kerime konopuna we pepili kolonge.” nindu kanumu. Akumu “Na kinié molio ou pulu pulu molorundu pe molopo mindi pumbu yemo.” nimbu silio mele enene ‘Sike akumu molemo.’ ningu tondolo munduku naa pilíngi liemo pe ene kolonge kinie sike enenga ulu pulu kerime konopuna we pepili kolonge.” nirimu.

²⁵Parisi yemane yu walsikulie ningindu: “Nu naeye?” niringi.

Yesusini pundu topa nimbendo: “Na molio mele ene alieli nimbu silio kanumu na mindi. ²⁶Nane ene molko ulu telemele mele pilipu apurupulie enene teko kenjilimele mele ungu aisili nimbu silke nakolo nanu konopuni pilipulie unguma naa nilio. Na lipe mundurumu yemo, yu ulu sikema mindi tepa ungu sikema mindi nilimo ye, kanumuni nilimo mele mindi pilipulie mana yamboma nimbu silio.” nirimu.

²⁷Yuni Lapando nirimu nakolo ene yuni nirimu mele pulumu naa piliringine ²⁸Yesusini enendo nimbendo: “Pe enene Manie Omba Mana

Ye Au Lerimu Yemo ola uku toko panjingí kinie enene pilkulie “Na kinie molio ou pulu pulu molorundu pe molopo mindi pumbu yemo.” nimbu silio mele enene ‘Sike akumu molemo.’ ningu pilkulie kepe, “Na nanu konopuni pilipulie naa telio. Tarane na mane silimo mele mindi pilipulie nilio.” alieli nimbu silio ‘Akumu sike lemo.’ ningu pilingí. ²⁹Na lipe mundurumuna orundu yemo na kinie pea tapu topo molembolo; alieli yu kanopa peanga kanolemo uluma mindi teliomonga yuni walsikale kepe na mundupe naa kelemo.” nirimu. ³⁰Yuni aku sipe nimbe molopili kepe yambo aisili ‘Yesusi yu Pulu Yemone sike lipe mundurumu.’ ningu tondolo munduku piliringi.

³¹‘Yu sike.’ ningu piliringi Juda yambomando Yesusini nimbendo: “Nane ungu mane silioma sike pilku liku tenge panjiku molongi liemo ene sike nanga lombili andolime molonge. ³²Aku tekolie, enene sike ungumu pilingí kinie ene ka silimo melema sike ungumuni wendo linjipe ‘ene we molko konjengi.’ nimbé.” nirimu.

³³Enene pundu toko yundu ningindu: “Olio Eporayamone kalopa lirimu yamboma molopo, yambo tenga ka kongono te naa tenjipu molorumulu. Aku liemo nuni ‘Ka silimo melema wendo pumbe olio molko konjingí.’ ninu kanumu nambe teko pilkulie ninuye?” niringi.

³⁴Yesusini pundu topalie nimbendo: “Nane ene paa sike nimbu sikirumu: Yambo ulu pulu kerí telemelema ulu pulu kerimene ka silimo kinie aku ulu pulu kerimenga ka kongono telemele. ³⁵Ka kongono telemo kendemandemo ulke pulu yamboma kinie pea kamu naa molemo, nakolo ambolango te yunge ulke pulu yamboma kinie alieli teluna tapu toko molemele. ³⁶Akumunge [Ulke Pulu Yemonga] Malone ‘Ene ka silimo melema mundupe kelepili, ene we molko konjengi.’ nimu liemo meltene sike ka naa simbe, we paa sike molko konjingí. ³⁷‘Ene Eporayamone kalopa lirimu yamboma molemele.’ na pilipu molio nakolo enenga konopuna nanga ungumu naa pelemomonga na toko konjingí tekemele. ³⁸Nane Tara kinie molopolie kanorundu mele ene nimbu silio. Enene enenga laniene nilimo mele pilkulie telemele.” nirimu.

³⁹Yesusini yambomando “Ene lanienga ungumu pilkulie telemele.” nirimu kinie pilkulie Juda yambomane pundu toko ningindu: “Olionga lapa kalopa lirimumu Eporayamo.” niringi.

Yesusini nimbendo: “Molo. Ene sike Eporayamone kalopa lirimu yamboma molemelkanje Eporayamone terimu mele ene aku siku telemelka. ⁴⁰Nakolo aku naa telemele. Pulu Yemone na nimbe sirimu unguma na pilirindu ungu sikema ene nimbu silio yemo toko konjingí tekemele. Eporayamone aku sipe naa terimu. ⁴¹Ene enenga laniene telemo mele manda lelko telemele.” nirimu.

Enene tondolo karaye tekolie ningindu: “Olionga anumu ye te lupe kinie wapura topalie olio naa merimu. Olionga lapa kanumu Pulu Yemo telu mindi.” niringi.

⁴²Yesusini enendo nimbendo: “Na Pulu Yemo kinie molopolie orundu ya moliomonga Pulu Yemo yu sike enenga Lapa lelkanje enene na konopu monjilimelka. Na nanu konopuni pilipulie naa orundu. Yuni na lipe mundurumuna orundu. ⁴³Nane ungu niliomanga pulumu nambemuna sumbi siku naa pilimeleye? ‘Ungu pulumu naa pilimolo.’ ningu liku su silimele akumunge nanga ungumu ene naa pilimele. ⁴⁴Ene Depelemonga ambolangoma, Setene enenga lapamo. Laniene kanopa peanga kanolemo mele ‘teamili.’ ningulie yuni “Ene teai.” nilimo mele ‘Paa teamili.’ nilimele. Ou pulu pulu mulu matolo kokele wendo orumu kinie yu yambo topa konjili yemo molorumu mele aku silimu yandopa kinié we molemo. Yu sike ungu pulu te naa perimuna sike ungu te walsikale kepe paa naa nirimu. Yu kolo tolemo yemo; yu sike kolo toli ungumunge pulu yemo molemomonga ou yu kolo torumu mele yandopa kinié kepe pe kepe kolo mindi tolemo tomba. ⁴⁵Nakolo nane ungu sikema nimbu siliomonga ene naa pilku ‘Kolo tolemo.’ ningu pilimele.

⁴⁶“Naene nanga konopuna ulu pulu keru telu kepe pelemo manda lipe ora simbeye? Te naa pelemo nakolo nane ungu sikemo nindu liemo ‘Sike nikimu.’ ningu ene nambemuna naa pilimeleye? ⁴⁷Pulu Yemonga ambolangomane Pulu Yemone nilimo ungumu pilku limele. Ene Pulu Yemonga ambolangoma naa molkolie yunge ungumu nane nimbu silioma “Naa pilimulú.” ningu naa pilku limele.” nirimu.

⁴⁸Juda ye ailimene yundu pundu toko ningindu: “ “Nu Sameria ye te moleno, nunge konopuna kuru te molemo.” nilimolo kanumu sike nilimolo.” niringi. Juda yambomane Sameria yamboma kinie konopu keru panjiringi kanumunge yu iri toko ungu taka tonjiku “Yu ye keru te.” ningindu “Nu Sameria ye te.” niringi.

⁴⁹Niringi mele pilipulie Yesusini pundu topa enendo nimbendo: “Nanga konopuna kuru te naa molemo. Nane Taranga imbi ola linjilio, nakolo enene nanga imbi teko kenjinjilimele. ⁵⁰Nanu ‘Imbi ola molopili.’ naa nilio, nakolo ye te molemo akumuni ‘Na imbi ola molopili.’ nimbe nanga imbi ambolopa ola linjilimo. Kanu yemone nane nilio mele kepe enene nilimele mele kepe mimi sipe pilipe apurupe tene ‘Sike nikimu.’ nimbe pilipe molemo. ⁵¹Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Yambo te nanga ungumu pilipe lipe tepa molomba yambomo paa kamu naa kolopa molopa mindi pumbe.” nirimu.

⁵²Juda ye ailimene yundu ningindu: “Kinié olio pilkimulu, kuru te paa sike nunge konopuna molemo lemo. Anda kolepa Eporayamo kolorumu; Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yema koringila. Nakolo nuni ninindu: “Nanga ungumu pilipe lipe molomba yambomo kamu naa kolomba.” niku. ⁵³Eporayamonga imbi manie mele molopa nunge imbi ola molemoye? Yunge imbi paa ola, nakolo yu kepe kolorumula. Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu

siringi yamboma kepe imbi ola molorumu nakolo koloringila. Nunge imbimu ola enenga imbime manieye? Paa molo! Nu koropamo.” niringi.

⁵⁴Yesusini pundu topa nimbendo: “Nane nanga imbi nanu ambolopo ola lilkenje na imbi paa sike ola naa molka, na we mindi nilke. Nakolo akumu molo. Tara, yundu enene “Olionga Pulu Yemo.” nilimele kanumuni nanga imbi ambolopa ola linjilimo. ⁵⁵Enene yu naa kanoko naa pilimele nakolo nane yu kanopo pilio. Nane “Yu naa kanopo naa pilio.” nilkenje ene kolo tolime molemele mele na aku sipu molka. Nakolo nane yu paa sike kanopo pilipu, yunge ungumu pilipu lipu tepo molio. ⁵⁶Enenga anda kolepa Eporayamone na mana manie ombó walemo kanomba pilipelie konopu sipe molorumu. Kanu walemo kamu kanopalie konopu sirimu.” nirimu.

⁵⁷Kanu kinie Juda ye ailimene yundu ningindu: “Nunge ponie tokapu talo ou naa pora nili. Nu kango yemo mindi. Pe nu “Eporayamo kanorundu.” nikinuye? Nuni yu manda naa kanorunu. Kolo tokono.” niringi.

⁵⁸Yesusini enendo nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Eporayamo sike paa koronga ou molopa kolorumu nakolo yu ou naa molopili na molorundu.” nirimu.

⁵⁹Aku nirimuna pilkulie enene “Yu topo konjemili.” ningu kou liku yu tonge teringi. Nakolo Yesusi lopi tepalie, ulke tembelena kiyongo nimbe omba ulsu purumu.

9 ¹Yesusi aulkena pumbe purumu kinie mongo keru lerimu ye te molorumu kanorumu. Anumuni olona sukundu mongo keru lelumu merimu. ²Pe yu lombili andoli yemane yu walsikulie ningindu: “Rapai, naene ulu pulu keru terimumunge i yemonga anumuni yu olona sukundu mongo keru lelumu merimuye? Yemo yuyu terimu molo anumu lapatolone teringiliye?” niringi.

³Yesusini nimbendo: “Yemo yuni kepe anumu lapatolone kepe ulu pulu keru te teringine yu mongo keru naa lerimu. ‘Pulu Yemonga ulu tondolo te i yemo kinie mona wendo opili yamboma pali kanangi.’ nimbe i yemo mongo keru lerimu. ⁴I walemo pora naa nimbe ena ou naa pupili na lipe mundurumu yemonga kongono paa temolo. Ipu lemba kinie yambo tene manda kongono naa temba. ⁵Na i ma koleana molopolie, na ma koleana yambomanga pa tenjilimu molio.” nirimu.

⁶Aku nimbelie yu mana lkambe topalie mamu kinie ambolopa topele mapele topalie yemonga mongotolonga kanjipelie nimbendo: ⁷“Nu no mongo Silloamo puku kumbikerena no lepui.” nirimu. (Silloamonga ungu pulumu ‘lipe munduli’.) Yu akuna pupe kumbikerena no lerimu kinie mongotolo peanga lerimu, melema kanolipe ulkendo purumu.

⁸Kanu kinie yunge kolea yamboma kinie “Yu kou mone siei.” nimbe ou aulkena mawa tepa molorumu kanoringi yamboma kinie yu aku sipe

orumu kanokolie enene eneno anju yando kerepali ningu walsikulie ningindu: “I yemo ou “Kou mone siei.” nimbe mawa tepa molorumu kanu yemonje?” niringi.

⁹Marene ningindu: “Sike, yu aku yemo mindi.” niringi.

Marene ningindu: “Molo. Elte kumbikere telu sipe nakolo i yemo lupe.” niringi.

Nakolo yemo yuyu tondolo mundupelie nimbendo: “Ye kanumu na mindi.” nirimu.

¹⁰Enene pundu tokolie ningindu: “Nunge mongotolo nambe tenu kinie peanga lemuye?” niringi kinie

¹¹yuni pundu topa nimbendo: “Ye te ‘Yesusi’ nilimele kanumuni olí lipe mongotolonga ape kanjipelie nimbendo: “No mongo Silloamo puku kumbikerena no lepui.” nimu kinie pupu kumbikerena no lepundu kinie nanga mongotolo peanga lemuna kolea kanondu.” nirimu.

¹²“Aku yemo tena molemoye?” niringi kinie

“Na naa kanondu.” nirimu.

¹³Ye ou mongo kerí lerimumu yambomane Parisi yema moloringine mengo puringi. ¹⁴Kanu kinie, Yesusini le olí lipe yemonga mongotolonga ape kanjipelie yemonga mongotolo ‘altopa peanga lepili.’ nirimu kanu walemo [Juda yamboma koro moloringi] wale Sambate kinie terimu, ¹⁵akumunge Parisi yemane kepe yu walsikulie ningindu: “Nunge mongotolo nambe tepa peanga lemuye?” niringi.

Yemone pundu topa nimbendo: “Nanga mongotolonga oli ape kanjimu kinie na kumbikerena no lepolie kinie na mongone kanokoro.” nirimu.

¹⁶Parisi ye marene ningindu: “I yemo Sambate walemo naa pilipe we andolemo, aku sipe ulu pulu kerí telemomonga Pulu Yemone yu naa lipe mundurumu lemo.” niringi.

Nakolo marene ningindu: “Pulu Yemone lipe taponjimbe kinie mindi yambo tene i ulu tondoloma mele manda temba aku sipe mele ye ulu pulu kerí telemo tene manda telkaye?” niringi.

Akumunge ene anju yando kerepali ningu konopu teluna pupili naa moloringi.

¹⁷Akumunge mongo ou kerí lerimu yemo altoko walsikulie ningindu: “Kanu yemone nunge mongomo tepa peanga tenjimu akumunge yundu nu nambolka konopu lekenoye?” niringi.

Yemone pundu topalie nimbendo: “Yu Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipe yamboma nimbe silimo ye te.” nirimu.

¹⁸Nakolo Juda ye ailimene “ ‘I yemo ou yunge mongomo paa sike kerí lerimu, pe kinié peanga lemu.’ nimbu ‘sike lemo.’ we naa nimulú. Yu olio kanopo imbi naa silimolo kene anumu lapatolo walsipu piliemili wale.” niringi. ¹⁹Kanu kinie anumu lapatolo oringili kinie walsikulie ningindu: “I yemo eltenga marenaye? “Anumuni merimu kinie mongomo

keri lerimu.” nilimbele kanu yemo imuye? Aku liemo kinié nambe tepa mongone kanolemoye?” niringi.

²⁰Anumu lapatolone pundu tokolo ningilindu: “Yu sike oltonga malo, anumuni merimu kinie yunge mongomo keri lelimu merimu yemo olto kanokombolo. ²¹Nakolo kinie yunge mongotolo peanga lemumu nambe tepa temunje olto naa kanombulu. Yu naene mongotolo tepa peanga tenjimunje akumu olto naa la kanombulu. Yu yemo molemo kene yu temu mele yuyu nimbe sipili yu walsiku piliei.” niringili. ²²Anumu lapatolo Juda ye ailime pipili kolkololie aku siku niringili. Juda ye ailimene ou ningu panjikulie ningindu: “Yambo tene ‘Yesusi yu sike Pulu Yemone lipe mundurumu ye nomi Kirasimu.’ nimu liemo aku yambomo ulke maku topo Pulu Yemonga ungumu pilimolo ulkemanga naa opili kamu makoromolo.” niringimunge aku siku niringili. ²³Ou ye ailimene aku siku ningu panjiringimu anumu lapatolo pilkululie “Yu yemo kene yuyu nipili walsiku piliei.” niringili.

²⁴Juda ye ailimene kelko talo siku ou mongo keri lerimu yemo “Oi.” ningulie yundu ningindu: “Nuni ‘Pulu Yemo pilipe molemo.’ ningu kolo naa toko, nu temu mele sumbi siku olio piliemili ningu si! [Olio Pulu Yemonga ungumu mimi sipu pilimolo yemane pilkimulu,] ‘Nunge mongo tepa peanga tenjimu.’ niku yemo yu ulu pulu keri teli yemo.’ nimbu pilkimulu.” niringi.

²⁵Yuni enendo pundu topa nimbendo: “Na mongo tepa peanga tenjimu yemo ulu pulu keri teli yemo molo molonje, na naa pilkiru. Nakolo ulu te na paa sike pilkiru. Ou nanga mongotolo paa sike keri lerimu nakolo kinie nanga mongotolo peanga lemuna kolea kanokoro, akumu na paa pilkiru.” nirimu.

²⁶Kanu kinie enene yu walsiku pilkulie ningindu: “Yuni nu nambe temuye? Nambolka uluri temu kinie nunge mongotolo peanga lemuye?” niringi.

²⁷Yuni pundu topa nimbendo: “Nane ene ou nimbu sindu nakolo naa pilingindu ungu nindumu liku su síngi kanumu. Pe kinié nambolkare pilingindu altoko ‘ni!’ nikimiliye? Ene kepe yu lombili pungindu walsikimilinje?” nirimu.

²⁸Kanu kinie enene yu kinie mumindili kolkolie iri toko ningindu: “Nu aku ye kerimunge lombili andolimu nakolo olio Mosisinge lombili andolime. ²⁹‘Pulu Yemone sike Mosisi kinie ungu nirimu.’ nimbu pilipulie [‘Mosisi Pulu Yemonga ye ailimu.’ nimbu pilipu molemolo] nakolo i ye kerimu yu terenga molopa orumunje, olio naa pilkimulu.” niringi.

³⁰Yemone pundu topa nimbendo: “I yemone nanga mongotolo tepa peanga tenjimu nakolo yu tena molopa orumunje ene Pulu Yemonga ungumu mimi siku pilimele yemane naa pilimele akumu paa ulu te lupe. ³¹Olio pilimolo, ‘Ulu pulu keri telemele yamboma Pulu Yemo mawa teko

“Liku taponji.” nilimele unguma naa pilimo. Yambo te ‘Pulu Yemonga imbimu olandopa molopili.’ nimbe uluma tepa molopa, yuni “Tei.” nilimo mele pilipe telemo yambomo Pulu Yemo mawa tepa “Liku taponji.” nilimo unguma pilimo.’ akumu olio pilimolo. ³²Ou Pulu Yemone mulu matolo terimu kinie kepe yandopa kepe yambo te anumuni merimu kinie olona sukundu mongo keru lerimu yambomonga mongomo yambo tene tepa peanga tenjirimu ningu temane telu kepe ou tene naa toringi pilirimulu kanumu. ³³Pulu Yemone i yemo lipe naa mundulkenje yuni aku sipe ulu tondolo te manda naa telka.” nirimu.

³⁴Yuni aku nirimuna pilkulie enene pundu toko ningindu: “Nu aminiene merimu kinie ulu pulu keru aisili pepili merimu. Pe kinie nuni ‘olio mane siembo.’ konopu lekolie nikinuye?” niringi. Aku ningulie yu ‘Pulu Yemonga ungumu piliringi ulkena kamu,’ makororingi.

³⁵Juda ye ailimene Yesusini mongo tepa peanga tenjirimu yemo ‘Pulu Yemonga ungumu piliringi ulkena,’ kamu makororingi kinie pilipelie Yesusi yu pupe kanopalie nimbendo: “Nu Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo ‘Yu sike Pulu Yemone lipe mundurumu,’ ningu tondolo munduku pilkinu molo moye?” nirimu.

³⁶Yemone walsipelie nimbendo: “Ye Ailimu, i ye nikinumu yu naeye? Nane ‘yu sike aku yemo molemo.’ nimbu tondolo mundupu piliembo kene ningu si.” nirimu.

³⁷Yesusini nimbendo: “Kanu yemo nu kinie kanoko moleno. Kinié nu kinie ungu ningu molkombele akumu.” nirimu.

³⁸Kanu kinie ye kanumuni nimbendo: “Ailimu, kinié ‘Nu aku yemo sike lepamo.’ nimbu tondolo mundupu pilkiru.” nimbelle Yesusinge imbi ambolopa ola linjipe yu kapi nirimu.

³⁹Yesusini nimbendo: “Na ‘yamboma ulu pulu keru teko molemele mele mona lepili piliengi!’ nimbu ma koleana orundu. ‘Yambo mongo keru lemoma mongone melema kanoko, mongo peanga lemoma mongone melema naa kanangi.’ nimbu ma koleana orundu.” nirimu.

⁴⁰Parisi ye yu pea moloringi marene yuni aku nirimu pilkulie ‘Yu ungu iku te topa oliondo nikimunjje?’ ningu yu walsikulie ningindu: “Nu nambolka ningu nikinuye? Olionga mongoma keru lemolaye?” niringi.

⁴¹Yesusini nimbendo: “Enenga mongoma keru lelkanje enenga ‘konopuna ulu pulu kerime pelemo.’ ningu pilkulie, ‘Pulu Yemondo,’ “‘Ulu pulu kerime manie pupe konopu peanga lepili.’ ni.” nilimelka. Nakolo “Mongone melema kanolemolo.” nilimelemonga enenga ulu pulu kerime konopuna we pepili molemele.” nirimu.

10 ¹Walse Yesusini yambo moloringimendo nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Ye te kongi sipisipi pala kerepuluna suku naa pupe, we tenga topa tangonjipe pulimo yemo yu wa noli yemo. ²Nakolo ye te kerepuluna suku pulimo yemo yu sipisipi nokoli

yemo. ³Kerepulu nokoli yemone yunge kune linjilimo. Sipisipimene nokoli yemonga ungumu pilimele, yunge sipisipimenga imbime lepa pala kerepuluna ulsu memba pulimo. ⁴Yunge sipisipime wendo lipelie, yu kumbi lepa pulimo kinie yunge ungumu pilkulie ene lombili pulimele. ⁵Ye lupe tenga ungu nilimomo naa pilkulie yu lombili naa puku talopa lelko pulimele.” nirimu.

⁶Yesusini aku ungu ikumu topa sirimu nakolo ungu pulumu naa piliringi.

⁷Yesusini [kongi sipisipimenga ungu ikumu topalie nirimumuni, ungu pulumu naa piliringine,] kelepa ungu te pea nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Na sipisipimenga pala kerepulumu. ⁸Yambo lupe ou na naa wambo oringi yamboma wa noli yema mindi, nakolo enenga unguma sipisipimene naa piliringi. ⁹Na kerepulumu. Yamboma ‘Sukundu pamili.’ ningulie na molombona ongema mindili nolemelka aulkena wendo ongo na kinie kapola molko sukundu puku pena ongo era nongo tengemo. ¹⁰Wa lili yemo wa nomba topa konjipe tepa kenjimbendo mindi olemo. Nakolo nane ‘Ene konde molko paa molko konjengi.’ nimbu orundu.

¹¹“Na nanu kongi sipisipi tapu tepo konjilio yemo. Sipisipi tapu tepa konjili yemone yunge sipisipime ‘Mindili naa nongo, kolou naa kolangi.’ nimbelle ene lipe taponjipe enenga nimbe kolo wangopa kolonjimbe telemo. ¹²Ye te yu sipisipi pulu yemo molo, yu we kou kongono mindi tepa sipisipime we nokonjilimo, kanu we tapu tenjili yemo owa takara te ‘Sipisipi te topo nambo.’ nimbe olemo kinie kanopalie, yu sipisipime mundupe kelepa talopa lepa pulimo. Kanu kinie owa takaramone sipisipime topa bulu balu silimo. ¹³Yemo yu kou kongono teli yemo mindi molopalie, sipisipime kondo naa kolopa yu talopa mindi lemo.

¹⁴⁻¹⁵“Na nanu sipisipi pulu yemo molopolie ene tapu tepo konjilio. Tarane na kanopa pilimo nane yu kanopo pilio mele aku sipe melela, nane nanga sipisipime kanopo pilio enene na kanoko pilimelela. Nane sipisipime ene ‘Naa kolangi.’ nimbu enenga kolo wangopo kolonjimbu. ¹⁶Nanga sipisipi mare lupe molemelela, i [Juda] koleana sipisipime molo. Na kanu sipisipi wema kepe membo ombóla. Membo ombó kinie kanuma nanga unguma pilku lingí kinie pe sipisipime pali talape telumu mindi molonge, sipisipi pulu ye telu mindi molopa ene tapu tepa konjimbe. Akumu na.

¹⁷“ ‘Na kolambo.’ nikirumunge Tarane na konopu monjilimo. Nakolo ‘Kolopolie onomo ono koleana kamu leambo.’ ni naa nimbu, ‘Lomboropola molambo.’ nimbú.’ nimbu pilipulie ‘Na kolambo.’ nikiru. ¹⁸Yambo tene na ‘Kolopili tambo.’ ni naa nikimu; nanu konopuni pilipulie ‘Kolambo.’ nikiru. ‘Na kolambo tangi.’ nikirumu nanu ‘Kolambo.’ manda nimbú. Kolopolie nimumuni, ‘Na altopo konde molambo.’ nimumu

nanu manda nimbú. I tembomo Tarane “Aku siku tei.” nirimu mele tembo.” nirimu.

¹⁹Yesusini aku nirimuna Juda yambomane pilkulie ene altoko konopu teluna naa pupili yu mele mele konopu liku munduringi.

²⁰Yambo aisilini ningindu: “Yunge konopuna kuru keru te molemomonga yu kekelepa topa aku sipe ungumu nimbe kenjilimo. Nambemuna yunge ungumu pilkimiliye?” niringi.

²¹Nakolo marene ningindu: “I ungu nikimuma kuru te konopuna molomba ye tene aku sipe mele manda naa nilke. Kuru tene nambe tepa yambo tenga mongo keru lelimu manda tepa peanga tenjilkeye?” niringi.

²²Kanu kinie Juda yambomanga ulu te wendo orumu wale te wendo orumu. Koronga ou yambo marene Pulu Yemo popo toko kalingi ulke tembelena teko kake tenjiringi walemo ponie tenga tenga pilingindu Jerusalleme maku toringi aku walemo wendo orumu. Aku walemo kolea ali tepa kalopera torumu walemanga wendo orumu. ²³Kanu walemo wendo orumu kinie Yesusi ulke tembele kerepuluna ‘Sollomononga’ ningu takoko anju liringine andopa molorumu ²⁴kanu kinie yu molorumuna Juda ye ailime ongo maku toko angilkulie yundu ningindu: “Olio konopu talo tepo naa lipu mundupu molamili kene Pulu Yemone “Olio nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu nu liemo olio mongo toko ningu si.” niringi.

²⁵Yesusini pundu topa nimbendo: “Nane aku yemo molio ou nimbu sirindu nakolo ‘Sike nikimu.’ ningu naa pilimele. Nanga Tarane na namba sipe yunge kongonomo “tenjipui.” nirimuna ulu tondolo teliomane na molio mele lipe ora silimo, ²⁶nakolo ene nanga kongi sipisipime naa molemelemonga molio mele nilio akumu ‘Kolo tokomo.’ ningu pilimele. ²⁷Nanga sipisipime nanga unguma pilimele. Nane ene kanopo imbi silio, ene na lombili olemele. ²⁸Nane ene ‘konde molko mindi pangi.’ nilio. Ene mindili nongo molko kenjingi koleana naa pungi. Ene nane nokopo molambo yambo tene manda wendo naa limbe. ²⁹Tara yuni kanu sipisipime na sirimu yemo yu melemanga pali olandopamo, yuni kanuma nokopa molopili yambo tene manda wendo naa limbe. ³⁰Na kinie Tara kinie olto telumu.” nirimu.

³¹Juda ye ailimene altoko kou liku Yesusi tonge teringi, ³²nakolo yuni enendo nimbendo: “Nane Taranga ulu tondolo aisili peangama ene lipu ora sipu terindu, akumanga temo kanoko keru kanokolie na kouni tonge tekemeleye?” nirimu.

³³Juda ye ailimene pundu toko ningindu: “Ulu tondolo terinumanga nu kouni tomolo naa tekemolo. Nu we mana yemone Pulu Yemo liku ungu taka tonjiku nuni ninindu: “Na Pulu Yemo.” nilino, akumunge nu kouni tomolo tekemolo.” niringi.

³⁴Yesusini pundu topa nimbendo: “Pulu Yemonga boku nosilimelemonga Pulu Yemone ungu te nimbendo:

“Nane ene ou nimbundu:

‘Ene pulu yema.’ nirindu kanumu.”

nirimu, nimbe bokuna molemo. ³⁵Pulu Yemonga bokuna ungu molemomane kolo naa tolemo, ungu nilimoma pepa mindi pulimo kanumu. Pe Pulu Yemone yunge ungu piliringi yambomando “pulu yema.” nirimu liemo ³⁶Tarane mako topa ‘nanga yemo molopili.’ nimbe ma koleana lipe mundurumuna orumu yemone “yu Pulu Yemonga Malo.” manda naa nimbe? Pe nane “Na Pulu Yemonga Malo.” niliomonga nando “Pulu Yemo liku ungu taka tonjikin.” nambemuna nikimiliye? ³⁷Tarane uluma telemo mele nane aku sipu uluma naa tendu liemo na ‘sike yunge malo nikimu’ ningu naa piliengi! ³⁸Nakolo Tarane uluma telemo mele nane sike aku sipu uluma tembo kinie ‘Yu Pulu Yemonga Malo molo. Kolo tokomo.’ ningu pilíngi liemo aku kapola ulu tondolo telioma kanokolie ‘Pulu Yemonga ulu tondoloma.’ ningu kanangi. ‘Tara na kinie tapu topa molemo, na Tara kinie tapu topo molio.’ ningu pilingindu aku siku nane telio uluma kanokolie ‘Pulu Yemonga ulu tondoloma.’ ningu kanai.” nirimu.

³⁹Yuni aku nirimumunge enene altoko yu ka singí teringi nakolo yu ene mundupe kelepa yu purumu.

⁴⁰Aku tepalie nirimumuni, Yesusi kelepa no Jodane lumbilipe nekendo pupe, Jono ou yamboma no linjirimu koleana pupe molorumu. ⁴¹Kanu kinie yambo aisili yu molorumuna oringi. Ongolie ningindu: “[No Linjili] Jonone sike [Pulu Yemonga kongono tenjirimu mele] lipe ora sirimu ulu tondolo telu kepe naa terimu, nakolo i yemone pe omba molopa temba mele Jonone ou nimbe sirimu aku unguma paa sike nirimu.” niringi. ⁴²Kanu kinie aku koleana yambo aisilini ‘Yesusi yu sike.’ ningu tondolo munduku piliringi.

11 ¹Ye te kuru torumu, yunge imbi LLasirasi. Yunge kolea Betani, akuna yunge kemulu Maria kinie Matatolo pea moloringi. ²Kanu ambo Mariane pe walse Ailimunge kimbuna kopongo wele ondo lepa ape kanjinjipelie Maria yunge penge indimuni Ailimu yunge kimbuna kulu tonjirimu. Ambo akumunge kemulu LLasirasi kuru torumu.

³Yunge kemulutolone LLasirasi kuru torumuna Yesusi molorumuna ungu te ningu mundukululie ningilindu: “Ailimu, nuni konopu monjilino yemo kuru tomu.” niringili.

⁴Yesusini aku ungumu pilipelie yu lombili andolimendo nimbendo: “LLasirasi kuru tokomomo manda naa kolomba, molo. Pulu Yemonga tondolomo mona lepa yunge imbi ola molombamonga yu kuru tokomo. Yu kuru tokomomonga Pulu Yemonga Malonga tondolomo mona lepa imbi ola molombala.” nirimu.

⁵Yesusini ambo Mata kinie angenu Mariatolo eltenga kemulu LLasirasi kinie ene paa konopu monjirimu ⁶nakolo LLasirasi kuru torumu pilipelie yu molorumu koleana wale talo we molorumu.

⁷Wale talo molopalie pe yu lombili andoli yemando nimbendo: “Olio kolea Judia disirikindu kelepo yando pamili.” nirimu.

⁸Nakolo enene ningindu: “Rapai, Juda ye ailimene nu ou kouni tonge teringi kanumu. Pe nu akuna kelko puni tekenoye?” niringi.

⁹Yesusini pundu topa ungu iku topalie nimbendo: “Wale tenga ekendo kolea sumbulu topa, ekendo tangopa naa telemoye? Kolea tangolemo kinie yambo te ma koleana pa tenjilimona pupelie aulke sumbi sipe kanopa pupe manda a naa tolemo. ¹⁰Nakolo yambo te ipulueli pulimomo pa tenjilimu yu kinie naa pelemomonga yu a tolemo.” nirimu.

¹¹Aku nimbelle pe yuni altopa enendo ungu te pea nimbendo: “Olonga pulu lemo ye LLasirasi uru pelemo. Nakolo nane pupu yu topo makinjambu.” nirimu.

¹²Yunge lombili andolimene ningindu: “Ailimu, yu uru pemu liemo kelepa kapola molombamo.” niringi.

¹³Yesusini LLasirasi kolorumumundu nirimu nakolo yunge lombili andolimene ‘Yu we uru pelemo.’ konopu leringi. ¹⁴Aku siku konopu leringine Yesusini ungu ikumunge pulumu nimbe para sipelie nimbendo: “LLasirasi kolopa pora simu.” nirimu. ¹⁵“Nakolo na yu kinie naa molondumunge ulu tondolo wendo ombá kene enene na molio nilio mele ‘Sike.’ ningu tondolo munduku pilingimunge yu kinie naa molondumu papu tendu. Yu lemona pamili wai.” nirimu.

¹⁶Aku nirimu pilipelie, Tomasi, yunge imbi te Didimasi, yuni lombili andoli marendo nimbendo: “Olio Yesusi yu kinie pea kolamili pamolo.” nirimu.

¹⁷Yesusi kolea kanga Betani omba pilirimu kinie “LLasirasi ono koleana wale kise pemu.” niringi pilirimu. ¹⁸Kolea kanga Betani kinie kolea aili Jerusalleme kinie paa nondopa mele lerimu, manda leli killomita yepoko mele. Nondopa lerimuna ¹⁹Juda yambo aisili LLasirasi kolorumuna pilkulie Mata Mariatolo moloringiline ene kola ulke oringi.

²⁰Matane Yesusi orumu pilipelie yuni ‘Aulkena kanopo limbu.’ nimbe purumu, nakolo Maria yu ulke suku we molorumu. ²¹Matane Yesusi kanopa lipelie yundu nimbendo: “Ailimu, nu ya pea molemelkanje nanga kemulu naa kolka.” nirimu. ²²“Nakolo na pilkiru, kinié kepe nuni Pulu Yemo kinie mawa teni kinie nu mawa teni mélemo yuni pilipelie nu simbe.” nirimu.

²³Yesusini yundu nimbendo: “Kemilie altopa lomboropa ola molomba.” nirimu.

²⁴Matane nimbendo: “Sike, na pilio. Mulu ma pora nimbe walemonga yamboma lomboroko ola molonge kinie LLasirasi kepe lomboropa ola molomba.” nirimu.

²⁵Yesusini yundu nimbendo: “Yambo lomboroko ola molonge ulu pulumu kinie konde mololi ulu pulumu kinie aku ulutolonga pulumu na.”

nirimu. “Na molio i nikiru mele ‘Sike.’ nimbe tondolo mundupe pilimo yambomo kolopalie konde molomba. ²⁶Yambo konde molopa ‘Yu sike Pulu Yemone lipa mundurumu yemo.’ nimbe tondolo mundupe pilimo yambomo paa sike kolou naa kolopa alieli konde molopa mindi pumbe. Aku nikirumu ‘Sike nikimu.’ ningu tondolo munduku pilku molkono molo moloye?” nirimu.

²⁷Matane Yesusindu nimbendo: “Sike, Ailimu. ‘Pulu Yemone “Olio nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu kinie Pulu Yemonga Malomo kinie, aku yemo “Ya mana ombá.” niringi ye akumu nu ongo moleno.’ nimbu tondolo mundupu pilipu molio.” nirimu.

²⁸Matane aku nimbelie yu yando pupelie angenu Maria kiyongo nimbe walsipe “Pea molambili oi.” nimbelie yundu nimbendo: “Ungu Mane Silimu omba molopalie, “Yu moliona oi.” nikimu.” nirimu kinie ²⁹Maria pilipelie yu tamburembu ola angilipe Yesusi molorumuna purumu. ³⁰Kolaulke moloringine Yesusi ou naa omba, Matane yu aulkena angilipili pupe kanopa orumu akuna yu we molorumu. ³¹Kanu kinie Juda yambo kolaulke pea moloringimene Maria tamburembu ola angilipe omba pena purumu kinie kanokolie niringimuni, ‘Yunge kemulu ono tengi koleana kola temba pukumunje.’ ningu lombili puringi.

³²Maria Yesusi angilirimuna omba Yesusi kanopalie yunge kumbikerena omba tamalu pepalie nimbendo: “Ailimu, nu ya pea molemelkanje nanga kemulu naa kolka.” nirimu.

³³Maria kinie Juda yambo yu kinie pea oringime kinie kola teringine kanopalie yu ene paa kondo kolopa konopu umbuni aili tepa kolorumu. ³⁴Yuni walsipelie nimbendo: “Yu ono tena tengiye?” nirimu.

Enene pundu toko ningindu: “Ailimu, nu ongo kanoi.” niringi.

³⁵Yesusi kola terimu.

³⁶Aku terimuna kanokolie Juda yambomane ningindu: “Kaname. Ye kolomumu yu paa konopu monjilimo lepamo.” niringi.

³⁷Nakolo marene ningindu: “Ye tenga mongo keru lerimumu manda tepa peanga tenjirimu yemo yuni i kolomu yemondo “Naa kolopili.” manda naa nilkeye?” niringi.

³⁸Yesusi yu altopa kamelena mindili terimu pilipelie ono koleana orumu. Aku ono koleamo yu kou kandemo. Yu ono teringi kou kande kerepuluna kou aili tene pipi siku nosiringi lerimu. ³⁹Yesusini nimbendo: “Koumu wendo liei.” nirimu.

Nakolo kolorumu yemonga kemulu Matane nimbendo: “Ailimu, yu ono koleana pepili wale kise omba pumu lkupendi paa tomba.” nirimu.

⁴⁰Yesusini yundu nimbendo: “Nane nundu “Na molio mele nindu ungumu ‘Sike nimu.’ ningu tondolo munduku pilinu liemo nuni Pulu Yemonga tondolomo kanoni.” nindu kanumu.” nirimu.

⁴¹Aku nirimu kinie enene kou akumu wendo liringi.

Kanu kinie Yesusini olando sipe kanopalie nimbendo: “Tara, nuni na pilinumunge nane nu “Ange. Paa tenu.” nikiru. ⁴²Nuni nanga ungumu alieli pilino, nuni pilino mele na pilio nakolo ‘Yambo ya i angilkimilimene ‘Na nuni mundurunu yemo.’ ningu piliengi!’ nimbu nane nundu “Na pilinumunge ange.” nindu.” nirimu.

⁴³Aku nimbelle nirimumuni, tondolo walsipelie nimbendo: “LLasirasi, nu makilku wendo oi.” nirimu. ⁴⁴Kanu kinie ye kolumu kanumu makilipe wendo orumu. Yu wendo orumu kinie yunge kimbu kime banisini ka toko yunge kumbikeremo kepe maminiane okoko yu ono teringime wendo naa lipe we omba angilirimuna Yesusini enendo nimbendo: “Yu okongi mulu wambalemo wendo lieyo. Yu omba pupili.” nirimu.

⁴⁵LLasirasi kolumu kinie Yesusini yu topa makinjirimuna Juda yambo kolaulke oringimenga aisilini yuni aku terimu ulumu kanokolie ‘Yu molemo nilimo mele sike akumu molemo.’ ningu tondolo munduku piliringi. ⁴⁶Nakolo mare Parisi yema Jerusalleme moloringine puku Yesusini terimu mele temane toko siringi.

⁴⁷Aku ungumu pilkulie Parisime kinie Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie enene “Olio Judamanga kanjolloma pali maku tamili wai.” ningulie ningindu: “Olione i yemo nambe temoloye? I yemone Pulu Yemo kinie tapu toko molembele mele lipe ora silimo ulu tondolo aisili telemo.” niringi. ⁴⁸“Olione yu aku sipe tepa molopili siye kolomulu liemo yambomane paa pali ‘Yu molemo nilimo mele sike akumu molemo.’ ningu tondolo munduku pilkulie ₁ yu lombili andonge₂ kinie Romo gapomanomo olio kinie ‘Opa temolo.’ konopu lelkolie ningimuni, ongo olionga Pulu Yemo popo topo kalemolo ulke tembelemo toko tekisiku olionga yamboma toko bulu balu siku mundungi.” niringi.

⁴⁹Kanu kinie enenga ye ‘Kayapasi’ nili ye te, yu aku poniemonga Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamo molorumu, yuni nimbendo: “Ene kekelepa toko, i ulu wendo okomomonga pulumu naa pilimele. ⁵⁰Yambo te yambomanga pali kolo wangopa kolonjimu liemo papu. Te kolo wangopa naa kolonjimbe kinie yamboma pali kolongi liemo kapola naa temba.” nirimu.

⁵¹Yuni aku nirimumu yuyu pilipe naa nirimu. Yu aku poniemonga Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamo molorumumunge Pulu Yemone yunge konopuna sukundu ungu umbu te tonjipe nimbe panjirimu kinie pilipelie aku sipe walu nirimu. ₁Aku nirimu ungumunge sike pulumu naa pilirimu₂. Yesusi yu temba mele Kayapasini nirimumunge pulumu i sipe: Yesusi Juda yambomanga pali nimbe kolo wangopa kolonjimbe. ⁵²Nakolo Juda yambomanga manjipe molo. Pulu Yemonga ambolango koleamanga pali molemele akuma pea teluna lipe memba omba maku tombamonga yu enenga pea nimbe kolonjimbemondo Kayapasi yuni nirimu.

⁵³Kanu kinie Kayapasini kerena nirimu mele pilkulie kanjollomane Yesusi tongendo pulu monjiku langi niringi.

⁵⁴Kanu kinie Juda ye ailimene yu tongendo langi niringi pilipelie Yesusi ene moloringine yu we mona naa andorumu. Yu ene mundupe kelepa kolea ku leline nondopa lerimu kolea kanga Ipereme pupe, akuna yunge lombili andolime pea moloringi.

⁵⁵┌Juda yambomane ponie tenga tenga kolea aili Jerusalleme ongo akuna suku,┐ Pulu Yemone enenga enda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele piliringi walema nondopa wendo ombá terimu kinie Juda yambo aisili enenga pulu koleama munduku kelko puku, Pulu Yemone ene kake tepili molonge kanomba uluma tengendo Jerusalleme olando puringi. ⁵⁶Akuna pukulie Yesusi korokolie, Pulu Yemo popo toko kaloringi ulke tembelena maku toko angilkulie anju yando kerepali ningulie ningindu: “Ene nambolka konopu lekemeleye? Pulu Yemone olionga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilimulundu Pulu Yemo kinie ulu temoloma ‘pea teamili.’ nimbe naa ombáye?” niringi. ⁵⁷Nakolo Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie Parisi yema kinie enene ou ningu panjikulie ningindu: “Yambo tene Yesusi tenga molomba kanopalie, ka siemili olio nimbe sipili.” niringi.

12 ¹┌Juda yambomane ponie tenga tenga kolea aili Jerusalleme ongo akuna suku,┐ Pulu Yemone enenga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele piliringi walema aku poniemo wendo ombando wale te pakara we pepili Yesusi LLasirasi molorumu kolea kanga Betani purumu. Kanu yemo yu ou kolumu ono teringi kinie pe Yesusini “Wendo oi.” nirimu kinie yu lomboropa wendo orumu. ²Betani kanuna ulke tenga yamboma langi Yesusi pea nongendo teko mimi teringi. LLasirasi kemulu Matane langime moke terimu. Yesusi pea langi nongo moloringi yambomanga te LLasirasi yu.

³Kanu kinie LLasirasi kemulu Mariane kopongo wele ‘sipaikenate’ nili mingi te lipe Yesusi molorumuna memba orumu. Kanu kopongo welemo yunge mingi tenga sikele ape llita mele, kanumu kou mone paa aili tepa purumu. Lipe memba ombalie nirimumuni, Yesusinge kimbutolonga ape kanjinjipelie Maria yunge penge lapisemo lipe kimbutolo kulu tonjirimu. Ulkena suku kopongo wele mune paa aili tepa torumu.

⁴Nakolo Yesusi yunge lombili andoli ye te, Judasi Isikeriote, yuni Yesusi pe lipe Yesusi yunge opa touma sirimu ye kanumu, yuni nimbendo: ⁵“Yuni nambemuna i kopongo wele mune paa toli mingi pali we naa simuye? Silkenje,┌ aku welemo kou mone limelkanje kou aisili, kou mogo wane tausini mele, lipulie yambo koropama moke tepo silimelka.” nirimu. ⁶Nakolo yuni koropama kondo kolopalie aku sipe naa nirimu. Yu wa limbendo nirimu. Yu Yesusi lombili andoli yemanga kou walemo nokopa menjipe, enenga kou mone lakiliringime alieli yu wa lirimu.

⁷┘Judasi Isikeriote yuni aku nirimu kinie, Yesusini pundu topalie nimbendo: “Ambomone temumunge unguri naa ni! Na ono tengemonga kanjinjimbendo papu nosirimu. ⁸Yambo koropama ene kinie alieli molonge nakolo na ene kinie alieli naa molombo.” nirimu.

⁹Yesusi kolea kanga Betani ulke tenga molorumu Juda yambo aisili pilkulie yu molorumuna oringi. Yesusi mindi kanogendo naa oringi. LLasirasi ou kolorumu Yesusini topa makinjirimu kanu yemo konde molorumu mele kanonge oringila.

¹⁰Aku teringine Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailimene pilkulie LLasirasi kepe tongendo langi niringi. ¹¹LLasirasi kinie ulu tondolo te wendo orumumunge Juda yambo aisili enenga Juda ye ailime munduku kelko Yesusi molemo nilimo mele ‘Sike.’ ningu tondolo munduku pilku yu lombili andoringine LLasirasi yu kepe “Tamili.” ningu langi niringi.

¹²┘Pulu Yemone enenga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele, pilingí uluma tengendo kolea aili Jerusalleme sukundu sukundu ongo maku toko moloringi. Yesusi ┘bonongo mele kolea kanga Betani LLasirasinge ulkena molorumu. Pe ipulueli oukundu yu Jerusalleme ombá orumu mele kanu yambo maku toko moloringimene pilkulie niringimuni, ¹³enene kipiýala gomo mare langoko mengo puku, aulkena Yesusi lingí pukulie tondolo mundukulie ningindu:

“Kinié olio lipe taponjimbe ye peangamo okomo.

Pulu Ye Yawene lipe mundurumuna
yunge kongonomo tenjimbe okomo yemo
molopa konjipili.

┘Olio, Isirele yambomanga ye nomi kingimu
molopa konjipili.”

niliku puringi.

¹⁴Yesusi kongi dongi te kanopa lipe, ola pupe bulu mingine molopa ┘orumu. Aku terimu kinie Pulu Yemonga bokuna ungu te, pe wendo ombá koronga ou niringi mele, wendo orumu. Aku ungumu i sipe: ¹⁵‘Jerusalleme yamboma, pipili naa kolayo.

Enenga ye nomi kingimu kongi dongi walo tenga
bulu mingine molopa okomo kanai.’

nirimu mele bokuna molemo. ¹⁶Ou Yesusi naa tangi ene kinie molorumu kinie yu lombili andolimene kanu ulumanga pulumu naa piliringi, pe mindi piliringi. Pe Yesusi yu yambomane toringi Pulu Yemone yu kelepa mulu koleana olando lipe yu tepa konjirimu kinie ene kanu uluma, ou yu mulu koleana naa pupili wendo orumu, kelko pilkulie, Yesusi mana manie naa opili Pulu Yemonga bokumuni yundu pe wendo ombá mele ou nimbe sirimu molemo mele pe yambomane yu kinie teringi mele kepe yuni terimu mele kepe piliringi.

¹⁷Yambomane Yesusi aulkena we naa lipuringi. Ou kolea kanga Betani LLasirasi kolopa ono koleana perimu kinie Yesusini yu topa makinjirimu

yambo maku toko moloringimene kanoringi. Kanu yambomane kanu ulu tondolomo Yesusini terimu kanoringi mele temanemo andoko toringi. ¹⁸Yambomane yu Pulu Yemone lipe mundurumu, yu kinie tapu toko molebele mele lipe ora sirimu kanu ulu tondolo terimumu pilkulie yu aulkena lingí puringi. ¹⁹Kanu kinie Parisi yemane aku teringi kanokolie enene enenga ailimendo ningindu: “Enene yu toko manie mundungí teringi telemele mele manda naa tekemo kanayo. We yamboma pali puku yu lombili pukumili kanai.” niringi.

²⁰[_Pulu Yemone Juda yambomanga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele_] pilingí uluma tenge walema wendo ombá terimu kinie yamboma ‘Pulu Yemo popo tonjipu yunge imbi ambolopo ola linjemili.’ ningu Jerusalleme puringi kanu yambomanga mare Giriki yambo mare ene pea puringi. ²¹Kanu Giriki yamboma kolea Gallilli disiriki lerimu kolea Besaida taono ye Pillipu molorumuna ongo mawa tekolie ningindu: “Ailimu, olio Yesusi kanamili.” niringi. ²²Niringi mele Pillipuni pilipelie anju pupe Enderu nimbe sirimu. Kanu kinie Yesusi lombili andoli ye Pillipu kinie Enderutolo elte pukulu Yesusi ningu siringili.

²³Yesusini pundu topa yu nondopa temba mele nimbe sipelie nimbendo: “Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo altopa pupe yunge kolea peangana molopa konjimbe walemo wendo omu. ²⁴Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Langi mongo naa kolomu liemo yuyu telu mindi we lemba. Nakolo yu kolopa mana manie pemu liemo poka topa wendo omba mongo aisili tomba. [_Aku sipela na naa kolondu liemo nanga yambo aisili naa molonge, nanu manjipu molombo.]

²⁵“Yambo te ya mana ‘Na molopa konjipu, na nondopo naa kolambo.’ konopu lemo yambo te yu kolopalie kolea kerine mindili nomba molopa mindi pumbe. Nakolo yambo te na lombili andopa nanga kongono tenjimbendo ‘Na ya mana mindili nomba molombo mandala, kolombo mandala.’ konopu lemo yambo te yu pe kamu kamu molopa konjipe mindi pumbe. ²⁶Yambo nanga kongono tenjilimo yambo te yu na lombili andopa na telio mele tepili. Na yamboma lipu taponjipu, Pulu Yemonga ungumu enendo nimbu simbundu mindili nomba molio molombo mele kanu yambomone aku sipe nanga kongono tenjipili. Kanu kinie na molombo koleana nanga kendemandemo kepe pea tapu topo molombolomo. Yambo te nanga kongono tenjipe molomu liemo pe Tarane kanu yambomonga imbi ambolopa ola linjimbe.” [_nirimu.]

²⁷[_Aku nimbelle Yesusini ungu te pea nimbendo:]

“Yambomane na tongemonga kinié na mini wale pupemo. Nambolka nimbunje? Tarando “Tara, kinié na ulu pulu wendo ombá okomomo ‘Naa wendo opili.’ ni.” niembonje? Molo. Na ‘I ulu pulumu wendo opili.’ nimbu orunduna aku sipu paa naa nimbú. ²⁸Tara, nunge imbi ‘Ola pupili.’ ni.” nirimu.

Kanu kinie ungu te mulu koleana wendo ombalie nimbendo: “Nu terinu telenomonga nanga imbimu koronga ola purumu. Pe kinié tenimunge kamu ola pumbe.” nirimu.

²⁹Maku toko moloringi yambomane aku ungumu pilkulie niringimuni, “Mulu topamo.” niringi.

Marene ningindu: “Mulu koleana angello tene yundu ungu te nimu.” niringi.

³⁰Yesusini nimbendo: “I ungu wendo omumu na ‘Lipu taponjembo.’ nimbe i ungumu naa nimu. ‘Ulu pulu wendo ombá okomomo wendo ombá kinie ene konopu enge nipili molangi.’ nimbe i ungumu nimu.

³¹Kinié Pulu Yemone ma koleana yamboma mongo lipe simbe walemo nondopa wendo ombá tekemo. Na kolombo kinie ma koleamo nokolemo ye nomi Setenenga tondolomo manie pumbe. ³²Nakolo na liku ola monjingí kinie na molombona yamboma pali “Wai.” nimbú.” nirimu.

³³(Yuni “Na liku ola panjingí.” nirimumunge ‘Na ‘Kolopili.’ ningu unju perana uku toko ola panjingí yunge lombili andolime piliengi!’ nimbe yuni aku nirimu.)

³⁴Yuni aku nirimumunge yambo maku toringimene ningindu: “Pulu Yemonga bokuna ‘Pulu Yemone olio “Nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu ombalie kolou naa kolopa alieli molopa mindi pumbe.’ nimbe molemo kanumu pilipu molemolo. Akumunge nuni “Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo liku ola monjingí.” nikin akumu nambe teko nikinuye? ‘Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Ye’ nikinumu naeye?” niringi.

³⁵Kanu kinie Yesusini enendo nimbendo: “Wale layekolo pa telimu ene kinie molomba. Akumunge kinié pa tenjilimu ene kinie molemo kinie ene pangi. Pe ene sumbulumuni pipi naa sipili. Yambo sumbulu toline pulimo yambomo pulimo aulkemo kanopa imbi naa silimo. ³⁶Kinié pa telimu ene kinie molemo kene ‘Olio pa telimunge yamboma molamili.’ ningu ‘Pa telimu sike.’ ningu tondolo munduku piliengi!” nirimu.

Unguma nimbe pora sipelie nirimumuni, ‘Na naa kanangi.’ nimbe Yesusi yamboma mundupe kelepa tenga pupe lopi tepurumu.

³⁷Yesusini ‘Pulu Yemone yu ‘kongono tenjpili.’ nimbe lipe mundurumu, yu pea tapu toko moloringili mele, lipe ora sirimu ulu tondolo aisili terimu yambomane kanoringi nakolo ou kepe, kanoringi kinie kepe, “Yu sike Pulu Yemone lipe mundurumu yemo.” ningu tondolo munduku naa piliringi. ³⁸Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye Aisayane ou nirimu mele pe kamu wendo ombámonga enene aku siku ningu naa piliringi. Aisayane nimbendo:

“Ailimu, olione nimbu sirimulu unguma
naene ‘Sike nikimili.’ nimbe pilimuye?

Ailimuni yunge tondolomo nae lipe ora sirimuye?”

nirimu. ³⁹Aisayane aku nirimu akumunge ene Yesusi molemo nilimo mele ‘Sike.’ ningu tondolo munduku pilingí aulke te naa lerimu. Aku ningu pilingí aulke te naa lerimumunge Aisayane ungu te pea nirimu, yuni bokuna torumu molemo, akumu i sipe:

⁴⁰“Pulu Yemone enenga mongoma pipi sinjipe,
enenga konopuma pipila sinjilimo.

Pulu Yemone nimbendo:

“Nane ene tepo konde naa liembo kene

ene mongone naa kanoko,

konopuni melte naa pilku,

konopu alowa teko na moliona naa wangi.”

nimbelie enenga mongo konopotolo aku sipe terimu.”

Nirimu. ⁴¹Aisayane Yesusinge tondolomo kanopalie yuni Yesusinge aku sipe ninjirimu.

⁴²Sike Juda ye aili aisilini Yesusi molemo nilimo mele ‘Kolo tokomo. Aku yemo naa molemo.’ ningu piliringi nakolo enenga ye aisilini ‘Yu aku yemo sike omba molemo.’ ningu tondolo munduku piliringi. Nakolo ene Parisi yema pipili kolkolie, ‘Yu sike.’ nimbu tondolo mundupu pilimolo mele nimbu para simulú kinie Parisi yemane Pulu Yemonga ungumu maku topo pilimolo ulkemanga ‘naa wai.’ ningu kamu makorongé.’ ningu pilkulie, ningu para naa siringi. ⁴³Ene ‘Pulu Yemone kapi nimbé kinie papu.’ ningu naa pilku, ‘Yambomane olio kapi ningí kinie papu.’ ningu aku siku we molko, yu ‘Sike.’ ningu tondolo munduku piliringi mele ningu para naa siringi.

⁴⁴Kanu kinie Yesusini tondolo ru nimbelie nimbendo: “Yamboma ‘Na molio nilio mele sike.’ ningu tondolo munduku pilimele yamboma na manjiku ‘Sike’ ningu tondolo munduku naa pilimele. Na lipe mundurumu yemo kepe ‘Sike’ ningu tondolo munduku pilimelela. ⁴⁵Yambo ‘Na sike.’ ningu tondolo munduku pilimele yambomane na kanolemele akumu na lipe mundurumu yemo kanolemelela. ⁴⁶Yambo tene ‘Na molio nilio mele sike.’ nimbe tondolo mundupe pilimbe yambo te sumbulu toline naa molopili.’ nimbu na ma koleamanga pali pa tenjilimu ma koleana orundu.

⁴⁷“Nakolo yambo te nanga ungumu pilipelie tenge panjipe naa temu liemo nane yu kote naa tenjimbu. Nane mana yambomanga kote pilipu ‘mindili nongo molangi.’ nimbu naa orundu kanumu. ‘Ene lipu taponjipu mindili nolemelka aulkena wendo lipu, na kinie molko konjingí aulkena lipu monjimbu.’ nimbú orundu. ⁴⁸⁻⁴⁹Yambo te na bulu sipe nanga unguma ‘Sike.’ nimbe naa pilipe limbe yambomo kotena pilipe apurumbe mélele pelemo. Mulu ma pora nimbé wale kinie ungu nimbu silio ungumane yu kote tenjimbe. Na nanu konopuni pilipulie i unguma naa nilio. Tarane na lipe mundurumuna orundu yemone “Ni.” nilimo mele pilipulie niliomonga, nilio ungumane kanu yambomo kote tenjimbe. ⁵⁰Na

pilkiru, “Tarane “Ni.” nimuna nilio ungumuni yamboma alieli molko konjiku mindi pungí ulu pulumu silimo.’ nimbu piliomonga yuni “Aku siku ningu si.” nilimo mele nimbu silio.” nirimu.

13 ¹Juda yambomane ponie tenga tenga kolea aili Jerusalleme ongo akuna suku, Pulu Yemone enenga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilingindu kongi sipisipi nonge walemo opali mele wendo ombá terimu. Yesusi yu nondopa ma kolea mundupe kelepa Lapa molorumuna pumbe yu kinié mele pilirimu. Yuni yunge mana moloringi yamboma konopu monjipe molorumu mele pe kinié kepe yu kolombando ene kamu paa konopu monjipe kolorumu.

²Yesusi yunge opa tou yema Saimono Isikeriote malo Judasini lipe simbe ungumu [kurumanga nomi] depelemone Judasi yunge konopuna koronga panjinjipili, Yesusi kinie yu lombili andolime kinie ipupini langi nongo moloringi. ³Yesusi pilipelie, Lapane melema pali yu “Nokoi.” nirimu, yu Pulu Yemo mundupe kelepa manie orumu, altopa Pulu Yemo molombana olando kelepa pumbe terimu mele pilipe molorumu.

⁴Aku sipe pilipelie, yu langi nongo moloringimu mundupe kelepa ola angilipelie yunge ola wale pakoli pakorumumu kulupe wendo lipe nosipe, kendemandemane yambomanga kimbu kulumiye tonjingindu teringi mele yuni aku sipe kangi kulu toli múlu te lipe panjipelie nirimumuni, ⁵pellete tenga no ondo lepa mundupe yu lombili andolimenga kimbuna pulu monjipe kulumiye tonjipe kulu toli múlumu porona panjirimumuni kulu tonjirimu.

⁶Kulumiye topa kulu tonjilipe ombalie Saimono Pita molorumuna orumu kinie Pitane yundu nimbendo: “Ailimu, nuni nanga kimbuna kulumiye tonjini tekenoye? Paa manda molo!” nirimu.

⁷Yesusini pundu topa yundu nimbendo: “I tekero mele nu kinié naa pilkinu nakolo pe pilini.” nirimu.

⁸Pitane yundu nimbendo: “Nu nanga ye ailimu kene kinié kepe pe kepe nuni nanga kimbutolo kulumiye paa naa tonjini, molo.” nirimu.

Yesusini nimbendo: “Kulumiye naa tonjindu liemo nu kinie na kinie pea tapu topo naa molombolo.” nirimu.

⁹Yesusini aku nirimuna pilipelie Saimono Pitane [Kimbu ki kepe kangime pali kulumiye tonjimbe kinie paa kamu kamu pea tapu topo andombolonje.] konopu lepalie, nimbendo: “Ailimu, aku temba kene kimbu mindi molo! Kimbu ki kepe kangime pali kulumiye tonji!” nirimu.

¹⁰Yesusini nimbendo: “Yambo te yunge kangime pali kulumiye topalie pe yu kolea tenga pulimo kinie yunge kimbuna ma angilimoma kelepa kulumiye tolemo kinie yu kangime pali altopa kake telemo. Kinié ene kake tepili molemele, nakolo ene pali molo.” nirimu. ¹¹Yuni pilipelie ‘Ene molemelemanga ye tene na lipe nanga opa tuma simbe tekemo.’ nimbe pilipelie ‘Kanu yemo konopu kalero molopili molemo.’ nimbendo ungu iku topa “Ene pali kake tepili naa molemele.” nirimu.

¹²Kanu kinie yuni enenga kimbuma kulumiye topa pora sinjipe, yunge ola wale pakolimu lipe pakopa kelepa manie molopalie nirimumuni, ene walsipe pilipelie nimbendo: “Nane kinié enenga tenjindumunge ulu pulumu enene pilkimiliye? ¹³Enene na imbi lelkolie “Ungu Mane Silimu” nilimelela, “Ailimu” nilimelela. Aku imbitolo papu lemele, na aku sipu moliomo. ¹⁴Na enenga Ailimu molopo enenga Ungu Mane Silimu molio nakolo pe kinié kendemande koropamane telemele mele tepo enenga kimbuma kulumiye tonjindu kene ene kepe ‘Kendemande koropama mele molamili.’ ningu anju yando eneno kimbu kulumiye tonjengila. ¹⁵I ulu pulumu nane ‘Ene teangi.’ nimbu lipu ora sindu kene enene aku siku pe pe kepe teangi. Kimbumundu mindi naa nikiru. ‘Ene ‘Yambo peangama molopolie yamboma lipu naa taponjimulú.’ naa ningu, ‘Kendemandema mele molamili.’ ningu molangi.’ nimbu i ulumu tendu.]

¹⁶“Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Kongono tenjili yambo tene yunge nokoli yemo ‘Manie mele pupili.’ yu ‘Ola mele pambo.’ manda naa nimbé. Yambo kongono pupe tenjilimo yambo tene ‘Yu kongono pupe tenjipili.’ nimbe mundulimo yambomo ‘Manie pulimo.’ yu ‘Olandopa mele molemo.’ manda naa nimbé kene na enenga ailimu molopolie enenga kongono keru te tenjindu aku mele ene yambo lupemanga aku siku kongono tenjengila. ¹⁷Enene i unguma pilku konjikulie nikiru mele tenge kinie ene molko konjiku konopu singi.” nirimu.

¹⁸“Nane “enendo” nikiru akumu enendo pali naa nikiru. Nane enenga konopuma kanopolie ‘Nanga yema molangi.’ nimbu ou mako torundu, nakolo ‘Pulu Yemonga bokuna ungu te molemo mele aku sipe wendo opili.’ nimbu nane enenga ye te mako torundu. Aku ungumu molemo mele i sipe:

“Na kinie pea ga nombo molemolo ye te
na kinie opa tou molomba.”

nilimo.

¹⁹“ ‘Aku ulumu wendo ombá kinie ‘Na sike ou molorumu, kinié molopa mindi pulimo yemo.’ ningu tondolo munduku piliengi!’ nimbu aku ulumu ou wendo naa opili nane aku ungumu ene nimbu sikiru. ²⁰Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Yambo te “Nanga kongono tenjipui.” nimbu lipu mundulio yambomo kolea tenga pupe yambo te molemona pulimo kinie ‘Papu okono. Pea molambili oi.’ nilimo yambomone na kepe ‘Pea molambili oi.’ nilimola. Kanu kinie kanu yambo nando “Pea molambili oi.” nilimo yambomone na lipe mundurumu ye Tara kepe “Pea molambili oi.” nilimola.” nirimu.

²¹Yesusini aku nimbelle nirimumuni, yunge konopumu paa umbuni terimuna yu lombili andoli yemandu nimbe sipelie nimbendo: “Nane ene paa sike nimbu sikirumu: Ene molkomele yemanga tene na lipe nanga opa touma simbe.” nirimu.

²² Yuni aku nirimuna pilkulie lombili andolime eneno anju yando kumbikerena nemo nemo ningu kanokolie ‘Naene aku tembamondo nikumunje?’ konopu leringi.

²³ Enenga ye te, kanumu Yesusini paa konopu monjirimu, aku yemo Yesusi molorumuna nondopa molorumu. ²⁴ Akumunge Saimono Pitane aku yemondo olo topa kiyongo nimbelle nimbendo: “Yu naendo nikumunje? Walsiku pili.” nirimu.

²⁵ Kanu kinie lombili andoli kanumu Yesusi molorumuna nondopa pupe molopalie yundu komuna olo topalie nimbendo: “Ailimu, naendo ninuye?” nirimu.

²⁶ Yesusini pundu topa nimbendo: “Nane langi te lipu simbu ye akumundu nindu.” nirimu. Aku nimbelle langi te lipe Saimono Isikeriote malo Judasi sirimu.

²⁷ Yesusini langi sirimumu Judasi lirimu kinie yunge konopuna [kurumanga nomi] Setene sukundu purumu kinie Yesusini yundu nimbendo: “Nuni ulu teni tekenomo welea puku tepui.” nirimu, ²⁸ nakolo langi pea nongo moloringi yema Yesusini Judasindu ungu nirimumunge pulumu naa piliringi. ²⁹ Judasini enenga kou walemo nokonjilimomonga marene pilkulie, ‘Pulu Yemone olionga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilimulundu langi nomolo mare pupe topo topa lipupili.’ nimbe nikumunje molo ‘Yambo koropama lipe taponjipe kou te pupe sipupili.’ nimbe nikumunje.’ konopu leringi. ³⁰ Judasi langi sirimumu lipelie walsikale omba pena purumu. Omba pena purumu kinie kolea sumbulu topa pepili omba pena purumu.

³¹ Judasi Isikeriote pena purumu kinie Yesusini we lombili andoli ulkena pea moloringimendo nimbendo: “Kinié Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemonga imbimu paa olandopa molomba tekemo. Kanu kinie yunge imbi paa olandopa molombamonga Pulu Yemonga imbimu kepe paa olandopa molomba. ³² Kanu kinie Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemonga imbi paa olandopa molombamonga Pulu Yemonga imbimu paa olandopa molomu liemo Pulu Yemone kanu yemonga imbimu kinie ‘peatolo paa olandopa molopili.’ nimbé. Aku nimbémo paa nondopa isili mele nimbé.

³³ “Nanga ambolangoma, na ene kinie layekolo molgoro. Pe enene na koroko kelenge. Juda ye ailime ou aku sipu nindu mele kinié enendo aku sipu nimbu sikiru. Na pumbu tekero kolea akuna ene manda naa onge.” [nirimu.]

³⁴ “Nane ‘ene teangi.’ nimbu ungu mane kondengamo ene nimbu sikirumu: Ene anju yando konopu monjengi. Nane ene konopu monjindu mele ene anju yando aku siku konopu monjengila. ³⁵ Ene anju yando konopu monjingi liemo aku siku tenge kinie we yambomane kanokolie ‘Ene nanga lombili andolime molemele.’ ningu kanonge.” nirimu.

³⁶Saimono Pitane yu walsipelie nimbendo: “Ailimu, nu tena puniye?” nirimu.

Yesusini pundu topa nimbendo: “Na pumbuna nu isili ou manda naa oni. Nakolo pe nu sike lombili oni.” nirimu.

³⁷Pitane walsipelie nimbendo: “Ailimu, nu puni aulkena na isili ou nambemuna manda lombili naa omboye? Na nu lipu taponjipu kolondu liemo mandala.” nirimu.

³⁸Yesusini pundu topa nimbendo: “Nu sike na liku taponjiku koloniye? Nane nundu paa sike nimbu sikirumu: Kera gulta ou ko naa topili nuni ‚pipili kolkolie, wale yepoko nando kolo toko “Yu naeye? Na naa kanolio.” nini.” nirimu.

14 ¹Yesusini yunge lombili andolimendo kelepa nimbendo: “Ene konopuna umbuni tepili mini wale munduku naa molayo. Pulu Yemo ene ‘Lipe taponjimbe.’ ningu tondolo munduku piliengi! Nane ene ‘Lipe taponjimbe.’ ningu tondolo munduku piliengila! ²Nanga Taranga ulkena suluminia aisili lemo. Naa lelkanje nane enendo “Naa lemo.” nimbu, nimbu silke. Nakolo sike lemomonga nane enenga molonge koleamo pupu tepo mimi tenjipukuru. ³We naa la tenjimbu. Enenga molonge koleamo pupu tepo mimi tenjipulie nimumuni, pe na molombona ‘Ene pea molamili.’ nimbu ene ombo limbu. ⁴Pumbu koleamonga aulkemo ene kanolemele.” nirimu.

⁵Lombili andoli ye Tomasini yundu nimbendo: “Ailimu, nu puni koleamo olio naa kanolemolo. Pe kinié olio aku koleamonga aulkemo nambe tepo kanolemoloye?” nirimu.

⁶Yesusini yundu nimbendo: “Na aulkemo, na sike ungumu, na konde molko mindi pungí ulu pulumu. Yambo te Tara molemona pumbendo na molombona mindi manda ombá. Aulke te lupe molo. ⁷Enene na pilku konjiku molemelkanje Tara pilimelkala. Nakolo kinié nimbu sikiru kinie Tara yu pulu monjiku kanoko imbi sikimili.” nirimu.

⁸Yu lombili andoli ye Pillipuni yundu nimbendo: “Ailimu, Lanie liku ora siyo. Kanopolie olione “Manda.” nimulú.” nirimu.

⁹Yesusini yundu nimbendo: “Pillipu, ene wale aisili na pea molemolo nakolo na Tara mele molio naa pilimele lemo. Na kanolemelemanee Tara kanolemele. Pe kinié “Tara liku ora si.” nikinü akumu nambemuna nikinüye? ¹⁰Na Taranga konopuna sukundu molopo yu kinie tapu topo molio, yu nanga konopuna sukundu molopa na kinie tapu topa molemo, kanumu nane ‘Kolo topa nilimo.’ ningu pilimeleye? Ungu enendo nilioma nanga nanu konopuni pilipu naa nilio. Tara nanga konopuna sukundu molopalie na ulu telioma yuni yunge mindi telemo. ¹¹“Na Tara kinie konopuna sukundu molio, yu na kinie konopuna sukundu molemo.” nikiru akumu ‘Sike nikimu.’ ningu tondolo munduku piliyeo. Molo ungumu mindi pilkulie ‘Sike nikimu.’ ningu we naa pilíngi liemo nane

ulu telioma kanokolie ‘Tarane manda telemo ulu tondoloma mele mindi nane sike aku sipe telemo.’ ningu kanokolie “Tara kinie na kinie ye telumu molembolo.” nikiru ‘Sike nikimu.’ ningu tondolo munduku piliei.” nirimu.

¹² “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Nane molio nilio mele ‘Sike nikimu.’ ningu tondolo munduku pilingí yamboma nane ulu tondoloma telio mele aku yambomane aku siku tengela. Nakolo nane ulu tondolo terindumu layetolo mele terindu. Kinié Tara molemona pumbumunge enene tondolo aisili mele tenge. ¹³ Nanga imbi lelko ‘Nanga ningu tenjirinumunge nu molenona ombo mawa tekero.’ ningu ulu te na mawa tenge ulumu nane tembo. ‘Malone Lapanga imbi ambolopa ola linjipili.’ nimbu na aku siku mawa tenge mele pilupulie tembo. ¹⁴ Nando ulu te molo mele te nanga imbi lelko mawa tengi liemo nane mawa tenge mele pali tembo.” nirimu.

¹⁵ Yesusini ungu te pea nimbendo: “Enene na konopu monjingi liemo nanga ungu mane silioma pilku liku tenge. ¹⁶⁻¹⁷ Aku tenge kinie nane Tara enenga nimbu mawa tenjimbu kinie yu Lipe Taponjipe Konopu Enge Sinjili te lupe ‘Ene kinie kamu molopili.’ nimbe akumu ene simbe. Yu Sike Unguma Lipe Ora Sili Minimu. We yambomane yu naa kanoko yu naa pilimelemonga kanu yambomane yu yando manda naa lingí. Nakolo na lombili andolime, yu ene kinie molemo, pe enenga konopuna molombana enene yu pilku imbi silimele.

¹⁸ “Ene mundupu kelepo pupulie nimumuni, nane ‘Ene eneno ambolango kolu muluma mele molangi.’ nimbu naa tembo, molo. Kelepo ene molongena ombó. ¹⁹ Pe nondoko we yambomane na kamu naa kanonge. Nakolo enene na kanonge. Na konde molopo mindi puliona ene kepe konde molko mindi pungí. ²⁰ Aku enamonga enene pilkulie, ‘Na Taranga konopuna sukundu molio mele kepe, ene nanga konopuna sukundu molemele mele kepe, na enenga konopuna sukundu molio mele kepe’ pilingí. ²¹ Yambo te yu nane “Teai.” nilio ungu manema pilipe molemo yambomo yuni na konopu monjilimo. Yambo tene na konopu monjilimo yambomo Tarane kanu yambomo konopu monjimbe. Nane kanu yambomo konopu monjipulie ‘Na pilipu molio mele pilipili.’ nimbu yu molombana ombo teluna kopu tepo molopolie molio mele lipu ora simbu.” nirimu.

²² Yesusini aku nirimu kinie yu lombili andoli ye ‘Judasi’ nili te, Judasi Isikeriote molo, Judasi te lupe, yuni Yesusi yundu nimbendo: “Ailimu, nuni olio manjipu “lipu ora simbu.” nikin, we yamboma nambemuna “Naa lipu ora simbu.” nikinuye? Nambe tekolie aku teniye?” nirimu.

²³ Kanu kinie Yesusini pundu topa yu lombili andolimendo nimbendo: “Yambo tene na konopu monjimu liemo yuni nanga ungu manema pilipe lipe temba. Kanu kinie kanu yambomo nanga Tarane konopu monjipulie

Tara kinie olto ‘Yu pea teluna molamili.’ nimbulu yu molombana ombolo. ²⁴Na konopu naa monjilimo yambomone nanga ungu manema pilipe lipe naa telemo. I nikiru pilkimili ungumu nanga molo. Tarane na lipe mundurumu yemonga ungumu mindi.” _{┘nirimu.}

²⁵“Na ene kinie molopolie i unguma pali nilio. ²⁶Nakolo na nondopo tembomonga Tarane Ene Lipe Taponjilimu yando lipe mundumbe. Akumu Mini Kake Telimu. Mini Kake Telimu yuni ene unguma pali mane sipe nimbé; nane enendo nirindu unguma pali te komu singí kinie aku ungumu altopa nimbe simbe.

²⁷“Na _┘ene nondopo mundupu kelepo pumbundu, “Ene konopu pe nipili molangi.” nimbu isili ou nikiru. “Na konopu wayongo sipu molio mele ene konopu wayongo siku molangi.” nikiru. Nanga ungumu naa pilimele yamboma konopu wayongo silimele mele lupela; na konopu wayongo silio mele lupela. Nanga ungumu naa pilimele yamboma walse konopu wayongo siku walse mini wale munduku telemele. Nakolo ene na lombili andolime, “Na alieli konopu pe nipili molio mele ene alieli konopu pe nipili molangi.” nikiru kene ene walse kepe konopu umbuni tepili naa molko mini wale naa munduku konopu wayongo siku mindi molangi.

²⁸“Nane ou nindumu ene piliengi. “Na ene mundupu kelepo pumbu. Pe altopo ene molongena yando ombó.” nindu piliengi kanumu. Tara yu olandopa na maniendopamonga enene na konopu monjilimelkanje na Tara molemona pumbumunge ene konopu silimelka. ²⁹Nane enendo “Pupulie kelepo yando ombó.” nikiru ungumu pe wendo ombá kinie ‘Sike nirimu.’ ningu tondolo munduku piliengi!’ nimbulie ou naa pupulie tembo mele enendo nimbu sikiru.

³⁰“Ya ma koleamo nokolemo ye nomi _┘Setene, okomona nane pe ene kinie ungu aisili altopo naa nimbú. _┘Na mana molombo walemo pora nikimu. Yuni na ‘Tangi.’ nimbe okomo, nakolo na naa nokolemona uluri we manda naa tembamo. _┘Nane ‘Yuni na uluri tepili.’ nindu liemo na manda temba. We manda naa temba.” ³¹Nakolo ‘ ‘Mana yambomane pali na Tara konopu monjilio.’ ningu piliengi!’ nimbu Tarane nando “Tei.” nirimu ungu manema pali pilipu lipu tembo.” _┘nimbe Yesusini nirimu. _┘Aku nimbelle, “Manda nikiru kene kinié pamili wai.” nirimu.

15 ¹_┘Yesusini yu lombili andolimendo nimbendo; “Na unju waene sikemo. Tara yu unju waene ponie nokolemo yemo. ²Tarane nanga unju kola mongo naa tolemoma pali langopa wendo limo. Kola mongo tolemoma pali ‘Peanga tepa angilipe kamu mongo aisili topili.’ nimbe yuni akumanga mele kerime langopa wendo lipe tepa mimi telemo.

³“Na lombili andolime, ene ungu nimbu silio kanumuni _┘enenga konopuna kalaro molorumuma kulumiye tonjimuna, ene _┘konopu, kake tepili molemele. ⁴Unju kolama paka kapola telemo kinie unjuna kapola

angilipe mongo tolemo, aku siku ene na kinie tapu toko molko, na ene kinie tapu topo molombo kinie ene kapola molko ulu pulu peangama tenge. Kola te kerepa manie omba lemomo altopa mongo naa tolemo. Kola unjuna ola paka tepa angilimomo yu mongo tolemo. Aku siku ene na pea ‘Tapu topo molamili.’ naa ningi liemo ene “Teai.” nilio mele manda naa teko nanga kongono manda naa tenjingí.

⁵“Na unjumu, ene kolama. Kola paka tepalie unjuna angilipe mongo tolemo mele ene na kinie tapu toko molko na ene kinie tapu topo molopo aku temulu liemo nane “Teai.” nilio mele ene manda teko nanga kongono kapola tenjingí. Ene na munduku kelko ene na kinie tapu toko naa molongi liemo nanga uluma ene manda naa tenge. ⁶Unju kola langoko wendo liku ele tekolie, kolemo kinie aku kolama liku maku toko tepena kalemele kinie nolemo. Aku sipela, yambo te na kinie tapu topa naa molopalie ulu peangama naa temu liemo unju kola kololime telemele mele yu aku siku tenge.

⁷“Ene na kinie tapu toko molko nanga unguma enenga konopumanga pepili pilku liku molongi liemo ulu te ‘Teamboa!’ ningu, ungu te ‘Piliemboa!’ konopu lelko, melte molo tombamo ‘Liemboa!’ ningu, aku siku pilkulie Tara kinie ungu ningu mawa tenge mele yuni tenjimbemo. ⁸Ene nane “Teai.” nilio mele paa teko konjiku, nanga kongono paa teko konjingí kinie aku siku tengemone Taranga imbi ambolko ola linjingí molomba kepe, ene tenge mele yambomane kanokolie ‘Ene paa sike Yesusinge lombili andolime molemele.’ konopu lengela.” _{└nirimu.}

⁹“Tarane na konopu monjilimo mele nane ene konopu monjilio. Nane ene ‘Kamu konopu monjipili.’ ningu molayo. ¹⁰Tarane nando “Tei.” nilimo ungu manema na tepo moliomonga yuni na kamu konopu monjilimo mele enene aku siku nane “Teai.” nilio ungu manema pilku liku tengi liemo aku siku tengemonga nane ene ‘Kamu konopu monjipili.’ ningí. ¹¹‘Na konopu sipu molio mele ene aku siku konopu siku konopu kapola pepili molangi.’ nimbu i unguma nimbu sikiru.

¹²“Nane “Teai.” nilio ungu manemo i sipe: ‘Nane ene konopu monjilio mele enene eneno anju yando aku siku konopu monjengi.’ nimbu nikiru. ¹³Yambo tene yunge pulu lemo yamboma konopu monjipelie enenga nimbe kolo wangopa kolonjimu liemo yuni konopu monjilimo mele olandopa, we yambomane konopu monjilimele mele maniendopa.

¹⁴“Nane enendo “Teai.” nilio ungu manema tengi liemo ene nanga pulu lemo yamboma molonge. ¹⁵Kinié nane enendo altopa “Nanga kendemandema.” naa nimbu, “Nanga pulu lemoma.” nilio. Kendemandema enenga nokoli yemone uluma tepa konopu lepa andopa molemo mele ene naa nimbe silimo naa kanoko naa pilimelemonga kinié enendo aku sipu “Nanga kendemandema.” ni naa nilio. _{└Ye} tenga pulu lemoma mindi yemo yu andopa molemo mele nimbe silimo pilimele. Aku

pilipulie, nane enendo “Nanga kendemandema.” ni naa nimbu, Tarane nando nimbe sirimu pilirinduma pali ene nimbu sirinduna nane ene “Nanga pulu lemoma.” nilio.

16 “Ene eneno na ‘Olionga Ailimu.’ ningu mako naa toringi. Nane nanu ene ‘Nanga yema molangi.’ nimbu mako torundu. ‘Ene puku, “Teai.” nimbú mele teko nanga kongono tenjengi. Aku ulu peanga tengema pora naa nimbe we pepa mindi pupili.’ nimbu nane enendo “Nangama.” nimbu ene mako topo “Na lombili wai.” nirindu. Akumunge Tara kinie ungu ningu “Olio Aili Yesusinge yamboma molemolo.” ningu mele te mawa tenge kinie yuni pilipulie mawa tenge melemo ene sipe enenga tenjimbe. 17 Nane ene ungu mane sipulie “Eneno anju yando konopu monjei.” nilio mele nikiru.” nirimu.

18 “We mana yambomane ene na lombili andolime kinie konopu kerí panjingí kanokolie ‘Ou na kinie konopu kerí panjiringi.’ konopu lelko molangi. 19 Ene we yamboma kinie konopu teluna pupili molemelkanje we yambomane ‘ene olionga yamboma’ ningu konopu monjilimeleka. Nakolo ene we yamboma kinie ene manga umbu telumu molo. ‘Ene ma koleana uluma munduku kelko nanga yamboma molangi.’ nimbu mako torundumunge we yambomane ene kinie konopu kerí panjilimele.

20 “Nane ene nimbu sirindu unguma konopuni pilku molangi. Nane ou enendo nimbundu: “Kongono tenjili yambo tene yunge nokoli yemo ‘Maniendopa molemo. Na yunge olandopamo molio.’ manda naa nimbé.” nirindu kanumu. Akumunge na mindili liku silimele mele ene kepe aku siku mindili liku singí. Nanga ungumu pilku liku tenge panjilimele yambomane enenga ungumu pilku liku tenge panjingíla. 21 We yambomane na lipe mundurumu yemo pilku imbi naa sikulie, ene nanga imbi lelko kongono tenjingimunge ene mindili liku singí. 22 Na 1 Pulu Yemone lipe mundurumuna, yamboma molemelena ombo ungu te naa nilkenje 1na liku ai naa siku, bulu silimele mele naa telemelkamonga, ulu pulu kerí telemelemonga mongo naa limelka. Nakolo 1na sike orundu, ungu nilio mele pilimelemonga, “Ulu pulu kerí telemolo mele naa pilimolo.” manda naa ningí. 23 Yambo te na kinie konopu kerí panjilimo yambomone Tara kinie kepe konopu kerí panjilimola. 24 Kongono lupe lupema, ou yambo tene ulu tondoloma naa terimu mele nane enenga suku singine ombo naa telkanje enene na liku bulu siku ulu pulu kerí telemele mele naa telemelka. Nakolo ulu tondolo terinduma kanokolie kepe Tara olto kinie konopu kerí panjilimele. 25 Nakolo enenga ungu mane te Pulu Yemonga bokuna molemo mele wendo ombámonga aku tekemele. Bokuna ungu te molemo mele i sipe:

“Ene na kinie we konopu kerí panjilimele.”
nimbe bokuna molemo.” 1nirimu.

26 “Ene Lipe Taponjipe Konopu Enge Sinjilimu Tara pea molembelena pupulie lipu mundumbu akumu ombalie nimbemone, nanga ulu telio

mele ene nimbe simbemo. I Lipe Taponjipe Konopu Enge Sinjilimu yu Sike Unguma Lipe Ora Sili Minimu, yu Tara molemona molopalie olemo Minimu. ²⁷Nakolo Minimu yuni manjipe nanga melemando naa nimbe simbe. Ene na pea ou pulu monjipu molorumulu mele kinié yandopa molemolomonga ene kepe nanga ungu anju ningu sili yema molemelela.”
 1_nirimu.1

16 ¹“‘Enene na munduku kelko lou naa leangi.’ nimbu i unguma nikiru. ²Yamboma maku toko Pulu Yemonga ungu pilimele ulkena yemane ene “Sukundu naa wai!” ningu makorongé. Yambomane ‘Pulu Yemonga kongono tenjemili.’ ningu ene nanga lombili andolime toko konjingí walemo sike wendo ombála. ³Tara kinie olto pili naa pilimelemonga yambomane ene kinie aku siku teko kenjingí.

⁴“Nakolo ‘Aku uluma tenge walemo wendo ombá kinie enene ‘A, yambomane olio i siku tenge walemo Yesusini pe wendo ombá nimbe lepi lepi torumu walemo ya sike i wendo okomo lepamo.’ ningu pilku molangi.’ nimbulie pe ombá ene mindili nonge mele, kinié ou lepi lepi topo nikiru. Na ene pea ou molorumuluna ene nimbu naa sirindu.

⁵Nakolo na ou mana lipe mundurumumu molemona pumbu tekerona kinié ou naa pupulie enendo nimbu lepi lepi topo sikiru.

“Nane “Kinié pumbu tekeru.” nikiru nakolo aku nikirumunge enenga ye tene “Nu tena pukunuye?” ningu naa walsiku pilkimili. ⁶Nane “Pumbu tekeru.” nikirumunge enenga konopuna sukundu meme kulupi pemuna pilkulie paa kondo kolkolie aku naa walsiku pilkimili.’ nimbu pilkiru. ⁷Nakolo na pumbumunge ‘Yu pea altopo tapu topo naa molomolo lemo.’ ningulie enene na kondo naa kolayo. Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: na pumbumunge ene lipu taponjimbu. Na naa pundu liemo ene Lipe Taponjipe Konopu Enge Sinjilimu naa ombá. Nakolo pundu liemo nane yando ene molongena yu lipu mundumbu pumbu.

⁸“Yu yando ombalie nimbémone, ulu pulu kerimenga perelemelemonga pulumu kinie konopuna ulu pulu keri te naa pepa konopu sumbi silimunge pulumu kinie kotemonga pulumu kinie nimbe sumbi sipe, yambomane kanumanga puluma ningu pilku sundulimele mele yuni lipe ora sipe nimbé. ⁹Na Pulu Yemonga Malo molopo, yuni na lipe mundurumuna mana manie orundu mele pilkulie yambomane na liku su siringi kanu ulumu yu ulu pulu kerimenga pali pulumu Minimuni nimbe lipe ora sipe; ¹⁰Pulu Yemo kanopa peanga kanolemo ulu pulu peangama lipe ora simbendo na Tara molemona pumbu altoko naa kanongemonga na ulu pulu keri te naa tepo, te konopuna naa pepa konopu sumbi sipe pepili molorundu molio mele lipe ora sipe; ¹¹‘Kotemonga pulumu lipu ora siembo.’ nimbe ya ma koleamo nokolemo ye nomi 1_Setene_ mongo lirimumunge Pulu Yemone koronga ‘Kote walemo wendo ombá kinie yu kamu mindili simbu.’ nimbe panjirimu mele lipe ora simbela.

¹²“Nane enendo ungu nimbú aisili we pelemo, nakolo kinié nilkenje ene mindili siku pilimelka. ¹³Nakolo Minimu, yu sike ungumanga pulumu, yu ombalie nimbemone, yuni ungu sikema pali ‘Pilku konjengi.’ nimbe akuma ene nimbe simbemo. Yuni yuyu konopunĵ pilimbe mele naa nimbe simbe. Ungu umbu tonjilimoma komuni pilipelie nimbe simbe. Ulu pe wendo ombá ulumanga ou nimbe simbela. ¹⁴Na telio mele kepe molio mele kepe nilio mele kepe aku melemanga yuni pilipelie yando ene nimbe simbe kinie aku sipe nanga imbimu ambolopa ola linjimbe. ¹⁵Taranga melema pali nangamonga pilipulie nane ‘Minimuni nanga melemanga pilipe yando ene nimbe simbe.’ nikiru.” ¹⁶nirimu.”

¹⁶“Nondoko enene na naa kanonge. Pe nondoko kelko na kanonge.” nirimu.

¹⁷Yu lombili andoli mare ene eneno anju yando kerepali ningulie ningindu: “Oliondo nikimumu nambolka unguri nimbelle nikimunje? “Nondoko enene na naa kanonge. Pe kelko nondoko na kanonge.” nimbe, “Na Tara molemona pumbumunge aku temba.” nikimu, nambolka unguri nimbendo nikimunje? ¹⁸Yu “nondoko” nikimumu nambolka nimbendo “nondoko” nikimunje? Olio naa pilkimulu.” ningu moloringi.

¹⁹Enene yundu ‘Walsipu piliemili kene.’ ningu konopu leringi kinie Yesusi yuni pilipelie nirimumuni, yuni enendo nimbendo: “Ene anju yando kerepali nikimili nane nindu mele ene na walsiku pilingindu nikimiliye? Nane “Nondoko enene na naa kanonge. Pe nondoko kelko na kanonge.” nindu kanumundu nikimiliye? ²⁰Nane ene paa sike nimbu sikirumu: Na tembomonga ene kola teko kondo kolonge. Nakolo we yamboma konopu singí. Na lombili andolime ene ou kamelena mindili temba nakolo kelko na kanokolie alowa teko konopu singí.

²¹“Ambore yu ambolango membá walemo nondopa wendo olemo kinie ambolangomone yu peue tolemo kinie mindili nomba perelemo. Nakolo ambolangomo kanopa lipelie yu ou umbuni tepili molemo mele komu sipe yambo konde te mana molombando wendo olemona yu alowa tepa konopu silimo. ²²Ene aku sipela. Ambomane ambolango mengendo mindili nolemele aku siku mele “Na ene mundupu kelepo pumbu.” nikirumunge ene kinié kamelena mindili tepili molemele. Nakolo amborene ambolango kamu membalie kelepa konopu silimo mele nane ene kelepo kanombo kinie ene konopu singíla. Kanu kinie ene konopu siku molongemondo yamborene ene konopu naa siengi uluri manda naa tenge.

²³“Kanu kinie na pumbumunge Minimu ombána ungu nikirumanga pulumu pilkulie enene na unguri altoko walsi naa walsingí. Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Tarando melte molo ungu te molo ulu te ‘Mawa teamili.’ ningulie ningímuni, nane enenga nimbu tenjimbumunge ‘Nanga yamboma molemolo.’ ningu mawa tenge kinie Tarane mawa teko

walsingí melema ene simbemo. ²⁴Ou enene nanga imbi lelko melte mawa naa teringi. Mawa teame. Pe ene konopu paa manda singíndu lingí.”
 „nirimu.”

²⁵“Na lombili andolime, nane ene unguma nimbu simbundu taki taki ungu iku mindi tolio. Nakolo pe walse nane enendo aku sipu naa nimbú. Nanga Tarane ulu telemoma nane sumbi sipu nimbu simbu. ²⁶Aku walemonga nanga imbi lelko mawa tenge. Kanu kinie ‘Nane Tara enenga nimbu mawa tenjimbu.’ ni naa nikiru, ²⁷molo. Enene na konopu monjiku, na Pulu Yemo kinie molopololie ya mana orundu enene ‘Sike aku terimu.’ ningu tondolo munduku pilimelena Tarane ene konopu monjilimomonga ene eneno yu mawa tenge mele yuyu pilimbe. ²⁸Ou Tara molorumuna molopo mana manie orundu. Pe kinié kelepo mana mundupu kelepo Tara molemona pumbu.” nirimu.

²⁹Yu lombili andolimene ningindu: “A, kinié ungu iku naa toko sumbi siku mindi nikinu olio pilipemolo. ³⁰Nu uluma pali pilku konginjilino. Mele naa pilinomo yambo tene nimbe simbe mele manda molo. Olio aku sipu pilipulie ‘Nu Pulu Yemo pea molkololie mana orunu.’ nimbu tondolo mundupu pilkimulu.” niringi.

³¹Enene aku niringi kinie pilipelie Yesusini enendo nimbendo: “Na Pulu Yemo pea molopololie mana orundu enene kinié ‘Sike aku terimu.’ ningu kamu pilkimilinje? ³²Pilieme. Wale te wendo ombá, molo, kanu walemo koronga wendo omu lemo, kanu walemonga yambo lupemane ene toko bulu balu singí. Kanu kinie ‘Na nanu molambo.’ ningu na munduku kelko eneno yu mele mele enenga ulkendo pungímu. Nakolo Tara pea tapu topo molembolona na nanu naa molio, molo.

³³“Ene ‘Na tondolo munduku pilkulie konopu wayongo siku molangi.’ nimbu kinié ipulueli ene kinie molopolie i unguma nane enendo nimbu sikirumu. Ma koleana ene umbuni tepa mongo aisili ola olemo. Nakolo mana yamboma enge nilimele akumu laye pange telimu, na paa ola, na paa enge nilio. Aku telio kene pilkulie enenga konopukundu tondolo pupili molangi.” nirimu.

17 ¹⁻²Yesusini yu lombili andolimendo aku unguma nimbe pora sipelie nirimumuni, mulu koleana olando sipe kanopalie nimbendo:

“Tara, nane tembo ningu panjirinu walemo wendo okomo. Nuni yambo sirinu yamboma enendo pali nane ‘Konde molko mindi pangi.’ nipili.’ ningu, nane mana yamboma pali ‘Nokopili.’ ningu, nunge Marena namba sirinu kene nunge imbi ‘Ola molopili.’ ningu nunge Marenanga imbi ambolko ola linjiyo.

³“Konde molko mindi pungí mele i sipe: ‘Nu telumu mindi sike Pulu Yemo.’ ningu pilku, ‘Na nuni ‘yamboma nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.’ ningu mako tokolie na liku mundurunu ye nomi

Kirasimu.’ ningu pilku, olto pea tapu toko molemele molonge yamboma konde molko mindi pungí. ⁴Nuni kongono na sirinu kanumu tepo pora sindumuni nunge imbi ambolopo ola linjindu. ⁵Tara, ma koleamo wendo naa opili nu pea molambili na imbi ola molopa tondolo pupili molorundu kanu mele ‘Kinié na pea kelepo molambili.’ ningu ou molorundu mele ‘Kelepo na aku sipe imbi ola molopa tondolo pupili pea molambili.’ ningu tei.” _{nirimu.}

⁶“Mana yambomanga nuni sirinu yema enendo nu tondolo pulino mele kinie, paa olandopa moleno mele kinie, nimbu para sirindu. Ou ene nungema moloringi, pe na sirinu. Ene nunge ungumu pilku liku teko moloringi mele molemele. ⁷⁻⁸Nuni nando nirinu unguma nane enendo nimbu sirindu kinie, enene kanu unguma pilku likulie nu molorununa wendo orundu pilku konjikulie ‘Nuni na sike mana liku mundurunu.’ ningu tondolo munduku pilkulie aku siku teko moloringine kinié melema nuni na sirinu melema pali nu molenona wendo olemo enene pilimele.

⁹“Enenga nimbu nu kinie ungu nimbu mawa tenjikiru. We mana yambomanga nu kinie ungu naa nimbú, molo. Nuni sirinu yema nunge yema molemelena na enenga manjipu nu kinie ungu nikiru. ¹⁰Nanga melema pali nungemo, nunge melema pali nangamo. Nuni sirinu yema ene molko konjilimelemone na imbi ola molemo. ¹¹Kinié na nu molenona okoromonga na mana yamboma kinie pea naa molemolo none tekemo. Nakolo yema ene mana yamboma kinie molemele mele molonge.

“Tara Kake Telimu, na nu molonine ombó kinie na sirinu lombili andolime ene eneno mana yamboma pea molonge kinie ‘Olto yambo telumu mele molopo konopu teluna pupili molembolo kanu mele na sirinu lombili andolime ene aku siku yambo telumu mele molko konopu teluna pupili molangi.’ ningu nunge tondolo na sirinu akumuni ene nokoyo. ¹²Na ene pea molorumulu kinie nunge tondolo na sirinu akumuni nane ene ‘ulu te naa tepili.’ nimbu nokorundu. Nane ene tapu terindu kinie ulsu pupe yamboma mindili nonge koleana pulimo aulkena naa purumu. Ye telumu mindi, nunge boku tonjiringi ungu te wendo ombándo yamboma mindili nonge koleana pumbe telemo yemo mindi ulsu molopa nombá koleana pulimo.

¹³“Kinié nu molenona okoromonga na konopu sipu kamele akopo molio ‘Aku mele ene aku siku konopu peanga panjiku molangi.’ nimbu ou na olando naa ombolie ya ma koleana molopo i unguma nikiru. ¹⁴Nunge ungumu ene sipu pora sirindu. Na ya ma koleamonga ye te molo, aku siku ene ma koleamonga yema molola. Oltonga yema molko oltonga ungu manema pilku liku telemelena mana uluma manjiku pilku telemele yambomane ene konopu kerí panjiku ene kinie opa touma molemele. ¹⁵‘Ene ma koleana wendo li.’ nimbu mawa naa tekero. Nakolo ‘ _{‘Ya mana oltonga kongono tenjiku molonge kinie,} ulu kerimenga pali ulu pulumu

pelemo [kuru] muni ene kondi topa tepa naa kenjipili.' ningu nokoi.' nimbu i enenga nimbu mawa tekero. ¹⁶Na ma koleamonga yemo naa molio mele ene ma koleamonga yema naa la molemele.

¹⁷"Ungu sikemone ene nunge manjiku molko ye kake telime molangi.' ningu teyo. Nunge ungumu ungu sikemo. ¹⁸Nuni na ma koleana liku mundurunu mele nane ene ma koleana lipu mundurundula. ¹⁹'Ene konopu kake tepili molko nunge ningu manjiku molangi.' nimbu na 'konopu kake tepili nunge nimbu manjipu molambo.' nimbu molio." [nirimu.]

²⁰"Nane nanga lombili andolimenga manjipu mawa naa tenjikiru. Pe enene ungu ningu singime 'Na sike nunge malo ya mana liku mundurunu.' ningu tondolo munduku pilingi yambomanga kepe mawa tenjikiru. ²¹'Tara, nu nanga konopuna moleno, na nunge konopuna molio mele aku siku kanu yamboma pali yambo telumu mele konopu teluna pupili molangi.' nimbu aku sipu enenga mawa tenjikiru. 'Ma koleamanga yambomane pali 'Nuni na liku mundurununa orumu.' ningu tondolo munduku pilingi!' nimbu 'kanu yamboma olto kinie yambo telumu mele konopu teluna pupili molamili.' nimbu aku sipu mawa tenjikiru. ²²Nuni na 'Imbi ola molopili.' ningu sirinu ulumu nane ene sirindu. Akumu 'Olto konopu teluna pupili molembolo mele ene aku siku konopu teluna pupili molangi.' nimbu ene sirindu. ²³'Ene paa kamu konopu teluna pupili molangi.' nimbu aku sipu "Nu nanga konopuna moleno mele na enenga konopumanga molambo." nimbu mawa tenjikiru. Na konopu monjilino mele nanga ungumu 'Sike.' ningu tondolo munduku pilimele yamboma aku siku konopu monjilino mele kepe 'nuni na liku mundurunu mele kepe, ma koleamanga pali yambomane pilingi!' nimbu nane aku sipu nu mawa tepo 'Ene paa kamu konopu teluna pupili molangi.' nikiru.

²⁴"Tara, 'nuni na yambo sirinuma na molombona pea molopo, mamo ou naa teambili na konopu monjikulie 'nanga imbi ola molopa pa tepa tondolo pupili.' ningu sirinu akumu kanangi.' konopu lekeru.

²⁵"Tara Sumbi Nilimu, sike we mana yambomane nu naa kanolemele nakolo nane nu kanolio, yambo nanga ungumu pilku limeleman 'Nuni na liku mundurununa orumu.' ningu pilimele. ²⁶Nane nu moleno mele ene nimbu sirindu. Pe nimbu sipu molombola. 'Nuni na konopu monjilino mele ene eneno aku siku anju yando konopu monjengila. Na enenga konopuna molambola.' nimbu aku sipu nimbu silie silie tepo molombo." nimbe Yesusini Pulu Yemo kinie aku sipe nirimu.

18 ¹Yesusi aku sipe Pulu Yemo kinie nimbe pora sipelie nirimumuni, ipu lepili yu kinie yu lombili andolime kinie aku koleamo munduku kelko no Kirone nekendo unju ollipi ponie lerimuna suku puringi.

²Ipuului no Kirone nekendo unju ollipi ponie lerimuna puringi aku mele Yesusi taki taki yu lombili andolime pea kanu poniemonga

puringine, Judasi Isikeriote ene aku poniena puringi mele pilirimu. Judasi yu Yesusi pe lipe Yesusi yunge opa touma sirimu ye kanumu. ³Kanu kinie Judasini ‘Yesusi akuna pea taki taki pupu molemolona yu akuna molomba.’ konopu lepalie, akuna orumu. Yu ami ye talape te kinie Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie Parisi yema kinie kanu yemane liku munduringi ele ye mare kinie akuna memba orumu. Ene kiye kandoko mengo, tepe llamema kandoko mengo, opa teringi melema mengo oringi.

⁴⁻⁵Yesusini yu nondoko tenge mele pilipelie, ene ‘Yesusi ka siengi.’ nirimu ye Judasi pea oringine Yesusi yu anju pupe ene walsipe pilipelie nimbendo: “Ene nae korokomeleye?” nirimu.

Enene pundu toko yundu ningindu: “Kolea Nasarete ye Yesusi korokomolo.” niringi.

Yesusini “Akumu na.” nirimu.

⁶Yesusini “Akumu na.” nirimu kinie ene anju bulu mini mini pukulie a toringi.

⁷Yuni altopa ene walsipe pilipelie nimbendo: “Ene nae korokomeleye?” nirimu.

Enene “Nasarete ye Yesusi korokomolo.” niringi.

⁸Yesusini nimbendo: “Akumu na.” nindu kanumu. Enene na korongi liemo na pea molemolo yema ‘Naa ka siemili, yando pangi.’ niei.” nirimu.

⁹Yesusi pe temba ou nirimu mele ‘Paa sike aku tepili.’ nimbe aku sipe opa toumando “Nanga yema naa ambololi “Anju pangi.” niei.” nirimu. Yuni ou Pulu Yemondo nimbendo: “Nuni na sirinu yemanga te ulsu pupe mindili nonge aulkena naa pumu, ene pali nokopo konjirindu.” nirimu, kanu ungumunge pe sike te molopa naa kenjirimu.

¹⁰Kanu kinie Saimono Pitane yunge lou pokete napimu kulu topa wendo lipe Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamonga kendemande ye te topa yunge komu te topa laka lenjirimu, aku komumu wendo orumu. Kanu kendemandemonga imbi Malkasi.

¹¹Yesusini Pitando nimbendo: “Nunge lou pokete napimu altoko lakili! Na Tarane “Mindili nani.” nirimu mele naa nomboye?” nirimu.

¹²Kanu kinie amime kinie amime nokoli yemo kinie Juda yambomanga ele yema kinie enene Yesusi ka siku mengo puringi.

¹³Yesusi ka tokolie ou pulu pulu Anasi molorumuna mengo puringi. Anasi yu Kayapasinge ambomonga lapa, yunge kolepa. Kayapasi yu kanu poniemonga Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamo molorumu.

¹⁴Ye tene Juda ye ailimendo ou nimbendo: “Ye te yambomanga pali kolo wangopa kolonjimbe kinie papu.” nirimu kanumu Kayapasi yuni nirimu.

¹⁵Saimono Pita kinie Yesusi lombili andoli ye te kinie Yesusi lombili pungilí puringili. Kanu lombili andolimu Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamone kanopa imbi sirimuna, kanu ye aili olandopamonga

ulkena yambo maku toringi koleana sukundu Yesusi mengo puringine yu sumbi sipe purumu ¹⁶nakolo Pita we yambo maku toringi ulke kerepuluna ulsu we nokopa angilirimu. Akumunge Yesusi lombili andoli ye te molorumu kanumu kelepa yando omba kendemande ambo ulke kerepulu nokorumumundu “Pita sukundu opili.” nimbe mawa tepalie Pita lipe memba sukundu purumu.

¹⁷Kerepulu nokorumu ambo kanumuni Pitando nimbendo: “Nu ne yemonga lombili andoli ye teye?” nirimu.

Pitane “Molo.” nirimu.

¹⁸Ipulueli ali terimuna kongono teli kendemandema kinie ele yema kinie tepe kalkolie makaye teko pilku moloringi. Pita pea ene kinie tepe pilipe angilirimu.

¹⁹Pita kinie yamboma kinie aku siku ningu molangi Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamone Yesusi lombili andolime kinie yuni yamboma ungu mane sirimu mele kinie Yesusi walsipe pilirimu.

²⁰Yesusini pundu topa nimbendo: “Na mona molopo yamboma ungu mane silio. 〔Pulu Yemo popo toko kalemele〕 ulke tembelemo kinie, yamboma maku toko Pulu Yemonga ungu pilimele ulkema kinie aku ulke Juda yamboma pali maku tolemele ulkemanga ungu mane silio. Lopi tepo kiyongo nimbu ungu te naa nilio.” nirimu. ²¹“Aku teliona nuni na ungu niliomo nambemuna walsikinuye? Nanga ungu pilimele yambomando walsiku pilieyo. Nilio mele aku yamboma pilku molemele.” nirimu.

²²Yesusini aku nirimu kinie yu nokoringi ye te yu kinie nondopa angilirimumuni yu kumbikerena laruwe topalie nimbendo: “Nu aku siku Pulu Yemo popo tonjili ye aili olandopamondo pundu toko nikin papuye?” nirimu.

²³Yesusini pundu topa nimbendo: “Nane ungu nindumunge te nimbu kenjindu liemo ungu keri nindu akumu ningu para siyo. Molo sike unguri nindu liemo nuni na nambemuna tokonoye?” nirimu.

²⁴Kanu kinie yu ka toringi akumu we pepili Anasini “Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopa Kayapasi molemona mengo pai.” nimbe lipe mundurumu.

²⁵Saimono Pita tepe pilipe angilirimuna enene yundu ningindu: “Nu ne yemonga lombili andoli ye teye?” niringi.

Yuni pundu topa 〔kolo topa〕 nimbendo: “Na molo.” nirimu.

²⁶Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamonga kendemande ye te, kanu yemo kinie Pitane komu kari lerimu yemo kinie pulu lerimu kanumuni Pitando nimbendo: “Nu ne yemo kinie unju ollipi ponie lemo koleana pea molongili kanondu kanumu sikeye?” nirimu.

²⁷Pitane kelepa wale yepoko sipe “Molo.” nirimu kinie kera gulta ko pulu monjipe torumu.

28 Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopa Kayapasi kinie Juda yambomanga kanjollo yema pali kinie enene Kayapasinge ulkena Yesusi kote tenjiku pora sikulie, Judamanga ye ailime Kayapasi munduku kelko ene nokorumu Romo gapomano yemonga ulkena Yesusi mengo puringi. Kolea tangomba muni lerimu kinie akuna mengo puringi. Mengo pukulie ene Juda yambomanga ungu mane te perimumu pilkulie ‘Olio Romo yambo tenga ulkena pumulú kinie kalaro mele molomba kene Pulu Yemone olionga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilimolo walemonga kongi sipisipi walo manda naa nomolo.’ ningu pilkulie ene ulkena sukundu naa puringi.

29 Ene pena ulke kerepuluna angiliringine kanopalie ene angiliringine Romo gapomano ye nomi Paillate pena omba enendo walsipelie nimbendo: “Ene i yemo ulu nambe temuna kote tenjikimiliye?” nirimu.

30 Enene pundu toko ningindu: “Yu mongo naa lilkenje nu molonuna naa membo ombo silimelka.” niringi.

31 Paillatene nimbendo: “Yu yando mengo pukulie ene eneno enenga ungu mane pelemomane nilimo mele pilkulie yu kote tenjiku mongo siei.” nirimu.

Juda yambomanga aili mene ningindu: “Aku teamili mangali Romo gapomanomone olio ungu mane sipelie nimbendo: “Ene we yambomane yambo toko konji naa konjei.” nilimo kanumu.” niringi. 32 Aku niringimunge Yesusini yu kolomba mele ou nimbe sirimu aku sipe sike kolombando ene yuni nirimu mele naa pilkulie we eneno pilkulie “Yu kolopili.” ningu yu Paillate molorumuna mengo oringi. Yesusini “ ‘Na kolopili.’ ningu unju perana uku toko monjingí.” ou nirimu mele Romo gapomanomone mindi mongo liringi yamboma aku sipe torumu, Juda yambomane aku siku manda naa teringi.

33 Juda ye ailimene niringi mele pilipelie, Paillate altopa ulke ailimunge sukundu pupe Yesusindu “Ou.” nimbelle yundu walsipelie nimbendo: “Nu Juda yambomanga ye nomi kingimu molenoye?” nirimu.

34 Yesusini pundu topa walsipelie nimbendo: “Nuni nunu pilkulie aku ungumu nikinunje molo nando yambo lupemane nu ningu síngine pilkulie akumu nikinuye?” nirimu.

35 Paillatene pundu topa nimbendo: “Na ‘Juda yere.’ ningu pilkulie aku siku walsikinuye? Nunge yamboma kinie nunge Pulu Yemo popo tonjili ye ailime kinie akumane nu na molonduna mengo ongi. Nu nambe tenuna liku mengo ongiye?” nirimu.

36 Yesusini nimbendo: “Na ya mana ye nomi kingimu molopo mana yamboma nokombo mele molo. Sike mana ye nomi kingimu molkanje nanga yambo talapemane na “Juda yambomane ka naa siengi.” ningu opa telemelka. Nakolo na mana ye nomi kingimu molo.” nirimu.

37 Paillatene nimbendo: “Aku liemo nu paa sike ye nomi kingi te lepamo. Sike nikiruye?” nirimu.

Yesusini pundu topa nimbendo: “Sike. Pulu Yemone ‘Na kingimu molopili meai.’ nirimuna meringila. ‘Yamboma ungu sikema piliengi!’ nimbu mana orundula. Yambo ‘ungu sikema’ waka kolkolie ‘piliemili.’ nilimele yambomane na pilimele.” nirimu.

³⁸Paillatene ungu taka tonjipelie, nimbendo: “Ungu sike te pelemoye? Te naa pelemo.” nirimu.

Aku nimbelie yu altopa Juda yema angiliringine penando pupelie nimbendo: “Yu mongo simbumunge mongo te limumu naa pilkiru. Yuni ulu te tepa naa kenjimu.” nirimu.

³⁹Paillatene Yesusi uluri naa tepa kenjirimu konopu lepalie ‘Naa kolopili.’ nimbe pilipelie, Juda yambomando nimbendo: “Ene kinie na kinie telemolo ulu pulu pelemomo pilipulie teambo. Ponie tenga tenga, ene Juda yambomane enenga anda kolepali kolea Isipi moloringi kinie Pulu Yemone ene Naa Topa We Omba Purumu mele pilingindu langi noringi walema wendo olemo kinie enene ka ulkena perimu ye te imbi lelko ‘Wendo liku mundu.’ ningu mawa telemele kinie nane kanu yemo wendo lipu ene silio. Akumunge kinié kanu walemo wendo okomomonga ‘Juda yambomanga ye nomi kingimu wendo lipu ene siembo.’ konopu lekemeleye?” nirimu.

⁴⁰Nakolo enene anju tondolo mundukulie ningindu: “Aku yemo paa molo. Barapasi wendo liku si!” niringi. (Barapasi yu Romo gapomano kinie opa terimumunge ka siringi yemo.)

19 ¹Aku niringine pilipelie Paillatene Yesusi lipe Romo ami yemando “Ka pulsene tai!” nirimu. ²Aku tekolie enene yu ungu taka tonjiku ‘Yu “Ye nomi kingimu molio.” nimumunge yu ye nomi kingi te none tepili.’ ningu, mulu wambale kondoli peanga te yunge pakonjiku, unju ka koko molorumu te mulkupiye teko ‘Ye nomi kingimunge waniemo.’ ningu pengena mere mundunjiku ³yu angilirimuna puku “Juda yambomanga kingimu, nu akuna angilinoye?” ni pu opu teko, yu kumbikerena laruwe toringi.

⁴Paillate altopa penando ombalie Judamando nimbendo: “Kanayo! ‘Yu mongo te limumunge pilipulie yu manda tombo mele molo.’ ningu piliengi!’ nimbu ene molemelena yu membo okoro.” nirimu. ⁵Kanu kinie Yesusi ka koko mololini teli wanie kiraono none telimu kinie wale pakoli kondolimu pakopa wendo orumu kinie Paillatene enendo nimbendo: “Yemo i okomo kanai!” nirimu.

⁶Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie enenga kendemande ele yema kinie enene Yesusi penando kokele orumu kanokolie sumbi siku ningindu: “Kolopili, unju perana ola uku toko panjiyo! Kolopili unju perana ola uku toko panji!” niringi.

Nakolo Paillatene nimbendo: “Na molo. Na yu mongo limumunge tombo mele naa pilkiru kene enene yu mengo puku unju perana ola uku tai!” nirimu.

⁷Judamanga ailimene ningindu: “Olionga ungu mane te pelemomone nimbendo:

‘Yambo tene Pulu Yemonga imbi lepa

ungu taka tonjimbe kinie,

kanu yambomo kolopili tangi.’ nilimo,

aku ungu manemo pilipulie yuni “Pulu Yemonga Malo molio.”

nimumunge pilipulie ‘Kolopili.’ nimbu pilkimulu.” niringi.

⁸Enene “Yu “Pulu Yemonga Malo molio.” nirimu.” niringine Paillatene pilipelie yu paa kamu pipili kolopalie, ⁹kelepa ulke ailine sukundu pupe Yesusindu walsipelie nimbendo: “Nu tena molko orunuye?” nirimu, nakolo Yesusini yundu pundu topa ungu te naa nirimu.

¹⁰Ungu te naa nirimuna Paillatene yundu nimbendo: “Nando ‘Ungu te naa nimbú.’ konopu lekenoye? Nanga tondolo pelemomone “Nu we pani.” manda nimbúla; “Nu kolani unju perana ola uku tangi.” manda nimbúla. Aku nikiru ungumu naa pilkinuye?” nirimu.

¹¹Yesusini pundu topa nimbendo: “Nunge tondolo pelemomone na ulu te manda naa telena. Olandopa Molemo Yemone ‘Nuni na teani.’ nimbé mele mindi teni. Akumunge nuni na teni mele ulu pulu keru keló mele teni. Ye na ‘Kolopili.’ ningu mengo ongo nu síngi yemanga ulu pulu keru akumu ailimu.” nirimu.

¹²Yesusini aku nirimu pilipelie Paillatene Yesusi yu “We pupili.” nimbé aulke te kororumu, nakolo Judamane tondolo munduku ni pu opu tekolie ningindu: “ “Na kingi te molio.” nilimo ye te Romo Gapomano Ye Paa Aili Kumbine Sisa kinie opa toumu molemona nuni aku “Kingi te molio.” nilimo yemo “We pupili.” ninu liemo aku siku tenimunge nu Romo Gapomano Ye Paa Aili Kumbine Sisamonga opa tou te liku taponjinimunge nu kinie Sisa kinie pulu naa lemo.” niringi.

¹³Aku niringi pilipelie Paillatene Yesusi memba penando omba, kolea te akumundu ‘kou polomo’ niringine pupe kote pilimbe kongono manie molopa terimu polona pupe manie molorumu. (Kou polomondo Juda yambomanga unguna ‘Gapata’ niringi.) ¹⁴Aku kote tenjiringi walemo yu kinié mele. Opali Pulu Yemone Juda yambomanga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilku kongi sipisipi walomo nonge walemo wendo ombá. [Aku koro molonge walemo] wendo ombá pilkulie kinié mele Juda yambomane langi nongema liku undu undu siringi walemo, kanu walemonga ai tangoli mele, Paillate kinie kote tenjiringi. Paillate kote pilimbe polona omba manie molopalie nirimumuni, Juda yambomando nimbendo: “Enenga ye nomi kingimu kanai!” nirimu.

¹⁵Nakolo enene tondolo munduku ningindu: “ “Kolopili.” niyo! “Kolopili.” niyo! Unju perana ola uku toko panji!” niringi.

Paillatene walsipelie nimbendo: “ ‘Enenga ye nomi kingimu kolopili.’ nimbu unju perana ola uku topo panjembo.’ konopu lelkolie nikimiliye?” nirimu.

Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailimene pundu toko ningindu: “Olionga ye nomi kingi te lupe naa molemo. Romo Gapomano Ye Paa Aili Kumbine Sisamo mindi.” niringi.

¹⁶Kanu kinie Paillatene kamu nimbendo: “Kapola, ‘Unju perana kolopili.’ ningu mengo puku unju perana uku toko panjipai.” nirimu.

Paillatene aku sipe nirimu kinie Romo ami yemane yu ambolko liku mengo pukulie ¹⁷yu unju pera te siringi, akumu yu yuyu memba Jerusalleme ulsu purumu.

Yesusi unju pera siringimu memba pupili ene Jerusalleme munduku kelko ‘Kolea Penge Ombele’ niline mengo puringi. (‘Kolea Penge Ombele’ kanumundu Juda yambomanga unguna ‘Golkota’ niringi.) ¹⁸Aku koleana Yesusi unju perana ola uku toko panjiringi. Ye talo pea unju pera talonga uku toko panjikulie, te ekendonga anjiku te ekendonga anjiku Yesusi suku singine anjiringi.

¹⁹Paillatene “Yesusinge unju perana ola imbi toko monjei.” nirimu mele toko monjiringila. Akumu i sipe:

KOLEA NASARETE YE YESUSI,

JUDA YAMBOMANGA YE NOMI KINGIMU

ningu toko monjiringi. ²⁰Yesusi unju perana ola uku toko panjiringi koleamo Jerusalleme nondopa lepa, imbi unju perana ola toringime Juda yambomanga ungu kinie [Romo yambomanga] Llatini ungu kinie Giriki ungu kinie, ungu lupe yepoko akumanga ningu toko monjiringi molorumuna aku imbime Juda yambo aisilini kanoringi. ²¹Juda yambomanga Pulu Yemo popo tonjili ye ailimene kanu imbime kanoko keru kanokolie Paillatendo pukulie ningindu: “Nuni “Judamanga ye nomi kingimu” ningu “Akumu imbi tai.” ninu kanumu kapola naa tekemo. [Yu olionga kingimu molo kene] ‘Aku yemone “Na Judamanga kingimu molio.” yu yuyu nimu.’ “Aku siku imbi tai.” ni.” niringi.

²²Paillatene pundu topa nimbendo: “Nane imbi “Toko monjei.” nindu aku ungumu papu tongi. Altopo ungu te naa nimbú. Ou tongi aku ungumu molopili.” nirimu.

²³Ami yemane Yesusi unju perana ola uku toko panjiku pora sikulie, yunge mulu wambale [kulku nosiringime] liku, ene ye kise lingí mele moke teko liringi. Aku tekolie wale telu mindi, sukundu pakorumumu, goli lerimu. Akumu suku singi tenga tambulu naa tambulku we sulumu teringine ²⁴ami yemane ningindu: “Imu olá naa tamili kene ye telu manjipe lipili kene ou kou kate teamili.” niringi. Aku teringi mele Pulu Yemonga bokuna ungu te molemomone pe aku siku tenge ou nirimu mele wendo orumu. Kanu ungu bokuna molemomone nimbendo:

“Nanga mulu wambalema moke teko liku,
nanga manie pakolio walemo
“Ye telu mindi lipili.”

ningu kou kate tengi.”
nirimu, aku mele teringi.

²⁵ Yesusi unju perana ola perimu akuna nondopa yunge anumu kinie, anumu papamo kinie, Killiopasinge ambo menu Maria kinie, kolea Makatalla ambo Maria kinie, aku ambo kise angiliringi. ²⁶ Anumu kinie anumu nondopa angilirimu ye Yesusi konopu monjirimu yemo kinie Yesusini kanopalie anumundu “Andi yemo nunge malo molopili.” nimbe, ²⁷ kanu lombili andoli yemondo “Andi ambomo nunge aminie molopili.” nirimu. Aku nirimu pilipelie lombili andolimuni Yesusi anumu lipe yunge ulkendo memba pupe nokopa molorumu.

²⁸ Pe Yesusini yunge kongonoma pali tepa pora sirimu pilipelie, “Na no waka lekemo.” nirimu. Aku ungu nirimumu ungu te ou niringi Pulu Yemonga bokuna molemomone ulu te pe wendo ombá mele pilipelie ‘Wendo opili.’ nimbe aku sipe nirimu. ²⁹ No waene kombili teli mingi te akuna lerimu kanokolie ulú pinje melte liku no waene akuna suku mundukulie, pinje melemo no pepili unju isopi kola tene unju toko olando siku Yesusinge kerena koponjiringi.

³⁰ Yuni nomo nombalie “Nanga kongonomo pora nikimu.” nirimu. Aku nimbelle ma kanopa yunge pengemo maniendo sipe mundupe ‘Kinié kolambo.’ nimbe yunge minimu “Pui.” nimbelle yu kolorumu.

³¹ Yu kolorumu walemo akumu kinié mele, opali mele enenga koro molonge wale Sambate olandopa te wendo ombá terimu. Sambate walemo wendo ombá kinie koro molongendo kinié mele, melema liku undu undu siringi walemo. Akumu pilkulie Juda yambomanga ye ailimene ‘Opali Sambate walemo kinie yema unju perana ola we penge kapola naa temba.’ ningulie enene Paillatendo puku mawa tekolie ningindu: “Ene kinié manie liemili kene [‘Ene mindili aili nongolie kinié mindi walsikale kolangi.’] ningu “Enenga kimbama elke tonjei.” ni.” niringi.

³² Kanu kinie ami yema ongolie kumbi lelko Yesusi kinie wikindunge perimu yemonga kimbutolo elke tonjiku, pe merekendonga perimu yemonga kimbutolo elke tonjiringi. ³³ Nakolo Yesusi perimuna ongo yu kanoringi kinie yu koronga kolorumu kanokolie siye koloringi. Yunge kimbutolo elke naa tonjiringi ³⁴ nakolo ami ye tene Yesusinge wanguna tolone torumu, akuna meme kinie no kinie waka maka orumu.

³⁵ Ye aku teringi mongone kanorumu yemone teringi mele temanemo topa sirimu. Aku yemonga ungumu sike. Yu ‘Sike nikiru.’ nimbe pilipelie ‘Ene i temanemo pilingí yambomane pilkulie ‘Yesusi yu sike [Pulu Yemonga Malo. Yu sike Pulu Yemone ‘Olio lipe taponjipili.’ nimbe lipe mundurumu ye nomi Kirasimu,] ningu tondolo munduku piliengi!’ nimbe i temanemo topa silimo. ³⁶ Ulu pe wendo ombá Pulu Yemonga bokumuni ou nirimu ulu pokore sike wendo ombando enene aku siku Yesusi kinie teringi. Pulu Yemonga bokuna molemo ungu te i sipe:

‘Yunge ombelemanga telu kepe elke naa tonjingí.’
nimbe molemo. ³⁷Pulu Yemonga bokuna molemo ungu te pea i sipe:
‘Tolone tonge yemo nemo nemo ningu kanonge.’
nimbe molemo.

³⁸Yesusi kolopa pora sirimu kinie pe kolea Arimatia ye Josepo pupu Paillatendo “Yesusinge onomo na si.” nirimu. Josepo yu Yesusinge ungumu pilipe lipu molorumu ye te, nakolo Juda [ye aili lupe] ma pipili kolopalie mona lombili naa andopa kiyongo nimbe Yesusinge unguma pilipe molorumu.

“Onomo si.” nirimu kinie

Paillatene “Kapola, li.” nirimu kinie Josepo yu omba onomo manie lirimu. ³⁹Ye te, ou walse ipuluelikundu Yesusi molorumuna purumu pea ungu ningulu moloringili ye te, yunge imbi Nikodimasi, kanu yemo yu Josepo pea oringili. Yu unju talonga unju to liku akumuni kopongo mune toli te telemele akumu aisili, yunge umbuni teti pape killokarama mele, memba orumu.

⁴⁰Elte pukulu Yesusinge onomo manie likululie niringilimuni, [Juda yambomane ono tengendo teringi mele pilkululie tengelendo] múlu te liku olo mala toko, unju tolonge teringi kopongomo onomonga kanjikululie onomo kulupi toringili. ⁴¹Yesusi unju perana ola toringi koleana unju ponie te lepa, akuna kou kande te lerimu. Kanu kou kandena ono te ou naa nosiringi, yu mindi pulu pulu nosiringili. ⁴²Yesusi ono terimu walemo yu kinié mele, opali mele [Juda yambomanga koro moloringil] wale Sambatemo nondopa wendo ombá terimu. Sambate walemo wendo ombá kinie koro molongendo kinié mele, melema liku undu undu siringi walemo. Sambate walemo nondopa wendo ombá terimu pilkululie aku ono teringi kou kandemo nondopa lerimuna Yesusi akuna ono teringili.

20 ¹[Judamanga koro moloringil] wale Sambatemo pora nimbe, enenga pulu pulu kongono walemo wendo orumu kinie kolea sumbulu topa pepili paa muni kinie ou kolea Makatalla ambo Maria Yesusinge onomo nosiringi kou kandena omba kanorumu. Omba kanopalie kou kande kerepulumu pipi siringi koumu perele marele pupu ekendonga lepa kerepulumu we lerimu kanorumu. ²Kanopalie yu lkisipe pupu Saimono Pita kinie Yesusi lombili andoli Yesusini ou konopu monjirimu yemo kinie moloringiline pupelie nimbendo: “Yambomane olionga Ailimu ono koleana wendo língi. Yu nosíngi koleamo olio naa pilkimulu.” nirimu.

³Aku nirimu kinie pilkulie Pita kinie Yesusi lombili andoli ye akumu kinie ono teringi kou kandena pungilí puringili. ⁴Lkisiku pukululie, lombili andoli ye te akumuni Pita topa akilinjipe yu kumbi lepa ono teringi kou kandena purumu. ⁵Pupu kou kandena wake tepa kanopalie

Yesusi kulupi toko ono teringi múluma we lerimu kanorumu, nakolo yu sukundu naa purumu.

⁶Kanu kinie Saimono Pita akilipe omba kou kandena sukundu pupe kanopalie, yu kulupi toko ono teringi múluma ono teringi koleana we lepa, ⁷yunge pengena ka toringi múlumu yunge penge lerimu koleana ka toringi mele we lerimu kanorumu. ⁸Kanu kinie lombili andoli kumbi lepa orumumu yu kepe sukundu pupe kanopalie, ‘Yu paa sike lomboropa wendo pumu lepamo.’ nimbe tondolo mundupe pilirimu. ⁹(Pulu Yemonga bokumuni Yesusi lomboropa ola molomba ou nimbe sirimu nakolo Yesusi sike lomboropa ola molorumu ou naa kanokolie yu lombili andolimene kanu ungumu naa pilku konjiringi. Yu kolumu kinie ‘Kamu kolomu.’ konopu lelko, ‘Lomboropa ola molomba.’ konopu naa leringi.)

¹⁰Kanoko pora sikululie yu lombili andoli yetolo kelko ulkendo puringili.

¹¹Kolea Makatalla ambo Maria Yesusi lombili andoli yetolo kumbi lelko puringili kinie akilipe ombalie Yesusi ono teringi kou kande kerepuluna kola tepa angilirimu. Kola tepa angilipelie kou kandena sukundu wake tepa kanorumu kinie ¹²mulu koleana angello talo wale pakoli kake teli talo pakokolo Yesusi ono ou lerimuna moloringili kanorumu. Te yunge penge ou lerimuna molopa, te yunge kimbu lerimuna molorumu.

¹³Eltene yundu walsikulie: “Ambomo, nambemuna kola tekenoye?” niringili.

Yesusi lomboropa ola molorumu mele naa pilipelie yuni nimbendo: “Nanga Ailimu yu liku mengo puku nosíngi koleamo na naa pilkiru.” nirimu. ¹⁴Aku nimbelle yu topele topa kanorumu kinie yunge bulkundu Yesusi angilirimu kanorumu. Nakolo akumu Yesusi nimbe kanopa imbi naa sirimu.

¹⁵Yuni nimbendo: “Ambomo, nu nae korokolie kola tekenoye?” nirimu.

Yesusi yu ‘ponie tapu yemo’ konopu lepalie Makatalla ambo Maria yuni nimbendo: “Yemo, nuni Yesusi mengo punu liemo nosinu koleamo na ningu siyo. Yu lipu membo pambo.” nirimu.

¹⁶Yesusini yundu nimbendo: “Maria.” nirimu.

Yu angilirimuna ambomo kamu topele topa sumbi sipe kanopalie Juda yambomanga Ipuru ungu nimbelle “Raponai.” nirimu. (Akumunge pulumu ‘Ungu Mane Silimu’.)

¹⁷Yesusini nimbendo: “Na Tara molemona kelepo olando ou naa pundu kene na naa amboloyo. Nanga angenupilime molemelena puku enendo ningu sikulie ninindu: “ “Na kinie ene kinie olionga Lapa Pulu Yemo molemona kelepo olando pukuru.” nimu.” ni.” nirimu.

¹⁸Kanu kinie Maria yu Yesusi lombili andolime moloringine pupe yu Ailimu kanorumu mele kinie Ailimu yuni nirimu mele kinie pupe temane topa sirimu.

¹⁹Yesusi lomboropa ola molorumu kanu walemo Juda yambomanga pulu pulu kongono wale lerimu kanumunge ipupini lepa kolea kalá torumu kinie lombili andolimene Juda ye ailime pipili kolkolie niringimuni, ene moloringi ulkemo lloko toko molangi Yesusi omba ene moloringine angilipe enendo nimbendo: “Ene konopu pe nipili molai.” nirimu. ²⁰Aku nimbelle, ‘Na toringine kanokolie ‘Na sike enenga Ailimu omba angilkimu.’ ningu piliengi!’ nimbe yunge kitolo kinie wanguna kinie lipe ora sirimu. Ailimu kanokolie enene konopu paa aili teko siringi.

²¹Yesusini enendo altopa nimbendo: “Ene konopu pe nipili molayo. Tarane na lipe mundurumu mele ene nane lipu mundukurula.” nirimu.

²²Aku nimbelle yuni ene moloringine kere mólumu popo topa ulsu mundupelie nimbendo: “Mini Kake Telimu enenga konopuna molopili lieyo. ²³Enene yambo te ulu pulu keru tembama ‘Omba manie pupili.’ níngi liemo kapola kanu ulu pulu keru tembama omba manie pupe pora simbemo. Molo yambo tenga ulu pulu kerime ‘We pepili.’ níngi kinie kapola kanu yambomanga ulu pulu kerime we pembamo.” nirimu.

²⁴Yesusi lombili andolime moloringine Yesusi lomboropa ola molopalie ou orumu kinie enenga ye te naa molorumu. Kanu yemo Tomasi.

(Yunge imbi te “Didimasi” niringila.) Yu Yesusi lombili andoli ye rurepo akumanga tela. ²⁵Ye lupemane “Ailimu ya omu kanomulu.” niringi kinie yu ‘Kolo tongi.’ konopu lepalie nimbendo: “Nane mongone yunge kine pirimuni toringimu naa kanopo, akuna nanga ki sundumu suku naa mundupu, tolone wanguna toringine nanga kimu suku naa mundudu liemo ‘Yu lomboropa ola molomu.’ nimbu naa pilimbu, paa molo.” nirimu.

²⁶Pe wale engaki omba purumu kinie Yesusi yunge lombili andolime altoko Tomasi pea ulkena suku moloringi. Ene ulke moloringimu kunema pali lloko toringi nakolo Yesusi omba ene moloringine angilipelie, “Ene konopu pe nipili molai.” nirimu. ²⁷Nimbelle yuni Tomasindu nimbendo: “Nunge ki sundumuni nanga kimu simbi tonjikulie kanoyo. Nanga wanguna nunge kimu sinio siku mundukulie kanoyo. Kanokolie na ‘Lomboropa ola manda naa molomba.’ ningu naa pilku, ‘Sike lomboropa ola molomu.’ ningu tondolo munduku pili!” nirimu.

²⁸Tomasini yundu nimbendo: “Nanga Ailimu, nanga Pulu Yemo.” nirimu.

²⁹Kanu kinie Yesusini yundu nimbe sipelie nimbendo: “Na kanokolie ‘Sike lomboropa ola molomu we molemo.’ ningu pilkinu. Na naa kanokolie ‘Yu sike lomboropa ola molorumu kinié we molemo.’ ningu tondolo munduku pilíngi yamboma ene malo.” nirimu.

³⁰Yesusi lombili andolime kanoko molangi Yesusi yuni Pulu Yemone yu lipe mundurumuna omba molorumu, yu Pulu Yemo kinie tapu topa molopa kongono tenjirimu mele, lipe ora sirimu ulu tondolo aisili terimu, kanu uluma pali i bokuna naa tondu, pokore mindi tondu. ³¹Nakolo

‘Yesusini enenga nimbe tenjirimumunge ene alieli molko konjiku mindi pangi.’ nimbu ‘Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” nimbe ou mako torumu yemo, pe Yesusi yu sike kanu ye nomi Kirasimu orumu.’ ningu pilku, ‘Yu sike Pulu Yemonga Malo.’ ningu piliengi!’ nimbu i boku wallo kolte tondu. Kanu kinie ene sike aku siku ningu tondolo munduku pilingi kinie yuni ya ma koleana enenga nimbe tenjirimumunge ene alieli molko konjiku mindi pungimu.

21 ¹Pe Yesusi Nomu Tapiriasi aku nomumunge imbi te Gallilli kanumu, aku nomu kelona ‘Ene yu altoko kanangi.’ nimbe lombili andolime moloringine orumu. Orumu kanoringi mele temanemo i sipe:

²Saimono Pita kinie, Tomasi (yunge imbi te Didimasi) yu kinie, kolea Gallilli disiriki Kena taono ye Nataniele kinie, Seperi malo talo kinie, lombili andoli ye talo lupe kinie, ene teluna maku toko moloringine.

³Saimono Pitane Yesusi lombili andoli marendo nimbendo: “Na oma lipukuru.” nirimu kinie

pilkulie “Olio pea pamolo.” ningulie, nona andoli sipine ola puku, nomu ai suku singine puku oma lili walema ipulueli nona munduliku andoko kolea tangonjiringi nakolo oma te naa liringi.

⁴Kanu kinie ena mundi wendo omba terimu kinie Yesusi no kelona angilirimu nakolo lombili andolimene ‘Yu Yesusi.’ ningu kanoko imbi naa siringi.

⁵Yesusini ene walsipelie nimbendo: “Nanga kangoma, oma mare lingiye?” nirimu.

Enene pundu toko “Molo.” niringi.

⁶Yuni nimbendo: “Sipi kumbikundu angilkulie oma lili walemo ki umbukundu nona manie mundengi. Mare manda lingi.” nirimu. Kanu kinie yuni nirimu mele teringi kinie oma paa aisili walena omba suku purumuna sipine ola lingi pereringi.

⁷Aku terimuna kanopalie Yesusi yunge konopu monjirimu lombili andoli yemone Pitando nimbendo: “Ne yemo Ailimu lepamo.” nirimu. Yuni “Ne yemo Ailimu lepamo.” nirimuna pilipelie Saimono Pita yunge wale pakoli ola pakorumumu kongono tembando kulupe nosirimumu kelepa lipe pakopa pukue topa nona manie pupe no lepa kelona ulsu purumu. ⁸We lombili andolime sipine oma peke lepa perimu walemo kunduku mengo Pita lombili akiliku puringi. Ene no kelona nondoko pungí mele manda manjili wane anderete mita mele lerimuna manda puringi. ⁹No kelona ulsu pukulie kanoringi kinie tepe te nomba perimuna oma mare kaloli perimu kanoko, pillawa kaloli mare lerimu kanoringi.

¹⁰Yesusini enendo nimbendo: “Andi oma liku mengo okomelemanga mare mengo wai.” nirimu.

¹¹Kanu kinie Saimono Pita sipine ola pupe oma perimu walemo kundupe memba no kelona ulsu orumu. Oma walemo peke lerimu,

oma walena sukundu wane anderete pipiti tere oma paa ailime perimu nakolo wale sungu naa nirimu. ¹²Yesusini enendo nimbendo: “Langi ongo nai.” nirimu. Lombili andolimene ‘I yemo yu sike olionga Ailimu.’ ningu pilkulie enenga ye tene “Nu naeye?” nimbe lipe su sipe walsipe naa pilirimu. ¹³Yesusi omba pillawa kalolime lipe ene moke tepa sipe, pe omama aku sipe lipe ene moke tepa sirimula.

¹⁴Yesusi kolopa lomboropa ola molopalie ou wale talo ‘Yu lomboropo ola we molio mele kanangi.’ nimbe lipe ora sirimu mele imu wale yepoko sipe terimu.

¹⁵Langi nongo pora siringi kinie Yesusini Saimono Pitando nimbendo: “Jono malo Saimono, i yemane na konopu monjilimele mele maniendopa, nuni na konopu monjilino mele sike paa olandopaye?” nirimu.

Pitane pundu topa nimbendo: “Ailimu, sike nane nu konopu monjilio kanoleno.” nirimu.

Yesusini nimbendo: “Aku liemo nanga kongi sipisipi waloma langi sinji.” nirimu.

¹⁶Yesusini altopa wale talo sipe nimbendo: “Jono malo Saimono, sike nuni na konopu monjilino molo moloye?” nirimu.

Pitane pundu topo nimbendo: “Ailimu, sike nane nu konopu monjilio kanoleno.” nirimu.

Yesusini nimbendo: “Aku liemo nu nanga kongi sipisipime tapu tenji.” nirimu.

¹⁷Wale yepoko sipe Yesusini Pitando nimbendo: “Jono malo Saimono, na konopu monjilinoye?” nirimu.

Yesusini wale yepoko sipe “Na konopu monjilinoye?” nimbe walsirimu mele pilipelie Pita konopu keru panjipelie nimbendo: “Ailimu, nu uluma pali kanoleno. Nane sike nu konopu monjilio nu kanoleno.” nirimu.

Yesusini yundu nimbendo: “Aku liemo nuni nanga kongi sipisipime langi sinji.” nirimu.

¹⁸“Nane nundu paa sike nimbu sikirumu: Ou nu kango kinie molkolie nu nunu wambale panjiku, nu nunu tenga punindu konopuni pilkulie purunu, nakolo nu anda lelkolie nunge kitolo sinio sini kinie ye tene lupe nunge wambale panjinjipe, nu ‘naa pumbu.’ nini koleana memba pumbe.” nirimu. ¹⁹Yesusini i ungu iku torumu akumu, Pulu Yemonga imbi ambolopa ola linjimbendo Pita tonge kolomba mele nirimu. Aku nimbelie yuni Pitando “Na lombili oi.” nirimu.

²⁰Pitane topele topa Yesusini konopu monjirimu lombili andolimu kanorumu kinie akilipe elte lombili orumu. (Pitane kanorumu yemo yu ou Yesusi pea langi nongo moloringi kinie yu Yesusi molorumuna nondopa molopalie nimbendo: “Ailimu, olionga ye naene nu opa touma lipe simbeye?” nirimu kanu yemo.) ²¹Pitane kanu yemo kanopalie Yesusi walsipelie nimbendo: “Ailimu, ne yemo nambe tembaye?” nirimu.

²² Yesusini pundu topa nimbendo: “ ‘Na kelepo yando ombóndo yu ou konde molopili.’ nindu liemo nunge kongonomoye? Nu na lombili oi.” nirimu.

²³ Yesusini aku nirimuna pilkulie ungu te anju anju angenupilime ningu siringi mele i sipe: “I lombili andolimu kolou naa kolomba.” niringi. Nakolo Yesusini “Yu naa kolomba.” ni naa nirimu. “ ‘Na kelepo yando ombó kinie yu ou we konde molopili.’ nindu liemo nunge kongonomoye?” nirimu.

²⁴ Kanu lombili andolimu yuni aku ulu wendo orumuma pali kanorumu mele nimbe sipe bokuna torumu. Kanu yemo olio pilimolo ‘Yuni kanorumu mele nimbe silimomo paa sike nilimo.’ nimbu pilimolo.

²⁵ Yesusini ulu aisili terimuma kepe. Ulu terimuma pali bokuna tolemelkanje i ma koleana si nilke boku akuma manda naa nosilimelkanje.

└Aku pea.┘